

— GREEKS IN FOREIGN COCKPITS —

ARTHUR SUGAS

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΙΚΑΛΑ ΣΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ

56th FIGHTER GROUP / 63rd FIGHTER SQUADRON

*Η ιστορία του
ελληνοαμερικανού
πιλότου και του
τρόπου με τον οποίο
η θυσία του
χαράχθηκε στη
συλλογική μνήμη*

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΡΙΖΕΣ, ΕΛΛΑΔΑ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Arthur Sugas γεννήθηκε ως Αθανάσιος Σούγκας στις 27 Δεκεμβρίου 1919 στα Τρίκαλα, χωρίς ωστόσο να είναι αποσαφηνισμένο αν επρόκειτο για τα Τρίκαλα Κορινθίας στην Πελοπόννησο ή τα Τρίκαλα Θεσσαλίας, γιος του Κωνσταντίνου Ζ. Σούγκα και της Μαρίας —Mary— Σούγκα.¹ Οι ρίζες της οικογένειας στον ίδιο τόπο δεν περιορίζονταν μόνο στον Arthur. Τα μεταναστευτικά έγγραφα του 1928 δίνουν επίσης τα Τρίκαλα ως τόπο γέννησης της μητέρας του Μαρίας και της μεγαλύτερης αδελφής του Στέλλας, ενώ η μεταγενέστερη ληξιαρχική πράξη θανάτου του πατέρα του κατέγραψε ότι και ο Κωνσταντίνος Ζ. Σούγκας είχε γεννηθεί στα Τρίκαλα, στις 21 Μαΐου 1877.² Ο Κωνσταντίνος είχε διασχίσει τον Ατλαντικό πριν από τη γυναίκα και τα παιδιά του. Οι οικογενειακές αναμνήσεις που διασώθηκαν αργότερα μέσα από την εξαδέλφη του Arthur, Helen Georgiou, τον θέλουν να έχει ταξιδέψει δύο φορές στις Ηνωμένες Πολιτείες, την πρώτη πριν ακόμη αποκτήσει παιδιά και τη δεύτερη αργότερα, αναζητώντας τη σταθερότητα που θα του επέτρεπε τελικά να ενώσει ξανά την οικογένεια του. Στο νοτιοδυτικό Michigan βρήκε εργασία στον κόσμο της χαρτοβιομηχανίας. Η Georgiou τον θυμόταν ως χαρτοποιό στις βιομηχανίες γύρω από τον ποταμό Kalamazoo· η ληξιαρχική πράξη θανάτου του το 1944 επιβεβαιώνει ανεξάρτητα αυτή τη σχέση, καταγράφοντας τον ως εργάτη της Bryant Paper Company. Σύμφωνα με την οικογενειακή αφήγηση, ακολούθησαν χρόνια δουλειάς και χωρισμού μέχρι να μπορέσει να φέρει κοντά του τη Mary, τη Stella και τον Arthur. Ο Κωνσταντίνος πολιτογραφήθηκε Αμερικανός πολίτης στις 14 Σεπτεμβρίου 1927.³ Τον Αύγουστο του 1928 ο μακρύς οικογενειακός χωρισμός πλησίαζε στο τέλος του. Στις 23 Αυγούστου, στον κατάλογο επιβατών του SS Edison, που απέπλεε από τον Πειραιά, εμφανίζονται η Maria Sugas και τα δύο παιδιά της: η Stella, δέκα ετών, και ο Athanasios, οκτώ ετών. Και οι τρεις καταγράφηκαν ως Έλληνες υπήκοοι· τα παιδιά αναφέρονταν ως μαθητές, ενώ τα Τρίκαλα δηλώνονταν τόσο ως τόπος γέννησης όσο και ως τελευταία μόνιμη κατοικία τους στην Ελλάδα.⁴ Συνοδευτικό μεταναστευτικό έγγραφο καταγράφει την άφιξη του Edison στις Ηνωμένες Πολιτείες στις 10 Σεπτεμβρίου 1928 και δίνει ως προορισμό της οικογένειας τον σύζυγο της Maria, Constantine Sugas, στο Kalamazoo του Michigan.⁵ Το οκτάχρονο παιδί δεν ταξίδευε προς έναν εντελώς άγνωστο κόσμο. Διέσχισε τον Ατλαντικό προς τον πατέρα που είχε προηγηθεί και είχε περάσει χρόνια δημιουργώντας μια θέση για την οικογένειά του. Στο Kalamazoo, το παιδί που στον κατάλογο επιβατών είχε καταγραφεί ως Athanasios μεγάλωσε ως ο Arthur Sugas των αμερικανικών εγγράφων. Δεν γνωρίζουμε την ακριβή στιγμή κατά την οποία υιοθετήθηκε η αμερικανική μορφή του ονόματός του ούτε διαθέτουμε σήμερα τεκμήριο κάποιας επίσημης νομικής αλλαγής· όταν όμως εμφανίζεται στα έγγραφα της ενήλικης ζωής του, το Arthur Sugas έχει ήδη παγιωθεί ως το όνομα με το οποίο ζούσε και υπηρετούσε.⁶ Το να γίνει όμως Arthur δεν σήμαινε ότι άφησε πίσω του τον

Από την Ελλάδα στο Kalamazoo: το υπερατλαντικό ταξίδι του οκτάχρονου Αθανάσιου —μετέπειτα Arthur— Sugas με το S.S. Edison, τα μαθητικά του χρόνια στο McKinley Elementary School και ο κόσμος της πρώιμης αεροπορίας του Kalamazoo συνθέτουν το σκηνικό μέσα στο οποίο γεννήθηκε και μεγάλωσε η αγάπη του για την πτήση.

ελληνικό κόσμο. Η οικογένεια Sugas ανήκε σε μια μικρή και στενά δεμένη ελληνοαμερικανική κοινότητα του Kalamazoo, όπου οι οικογενειακές σχέσεις, οι φιλίες, η εκκλησιαστική ζωή και η πολιτισμική ταυτότητα ενώνονταν φυσικά μεταξύ τους. Η Helen Georgiou θυμόταν τους Έλληνες μετανάστες να εκτιμούν βαθιά τις δυνατότητες που τους προσέφεραν οι Ηνωμένες Πολιτείες, διατηρώντας ταυτόχρονα ισχυρή σύνδεση με την ελληνική της κληρονομιά.⁷

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο Arthur δημιούργησε μία από τις σημαντικότερες φιλίες της νεότητάς του. Ο Nicholas «Nick» Stampolis, ακόμη ένας νεαρός Ελληνοαμερικανός του Kalamazoo, έγινε ο στενότερος φίλος του· όσοι τους θυμούνταν περιέγραφαν τα δύο αγόρια ως σχεδόν αχώριστα. Πέρασαν μαζί τα σχολικά τους χρόνια και, για ένα διάστημα, φοίτησαν στο McKinley Elementary School.⁸ Οι ζωές τους θα αποκτούσαν αργότερα μια τραγική παραλληλία, όμως τίποτε από αυτό δεν ανήκε ακόμη στα παιδικά τους χρόνια. Τότε ήταν απλώς δύο αγόρια που μεγάλωναν μαζί, μοιράζονταν το σχολείο, τον αθλητισμό και μια ολοένα μεγαλύτερη γοητεία για τα αεροπλάνα. Η Helen Georgiou θυμόταν τα ζεστά καλοκαιρινά βράδια στο McKinley, όταν ταινίες προβάλλονταν πάνω σε έναν εξωτερικό τοίχο του σχολείου και ο κόσμος στεκόταν έξω για να τις παρακολουθήσει. Ανάμεσα στα θέματα που προβλήθηκαν ήταν και ο Charles Lindbergh. Γνωρίζοντας όσα ακολούθησαν, θα ήταν εύκολο να μετατρέψουμε εκείνη την εικόνα στη στιγμή κατά την οποία ο Arthur αποφάσισε να γίνει πιλότος. Οι πηγές ωστόσο δεν επιτρέπουν μια τέτοια βεβαιότητα. Εκείνο που δείχνει η ανάμνησή είναι κάτι απλούστερο: η αεροπορία είχε ήδη αποκτήσει έντονη παρουσία στον κόσμο μέσα στον οποίο μεγάλωναν ο Arthur και ο Nick.⁹ Τα αεροπλάνα όμως μπορούσαν επίσης να εμφανιστούν στον ίδιο τον ουρανό του Kalamazoo εκτός από τον τοίχο της προβολής. Η Georgiou θυμόταν αεροσκάφη που επισκέπτονταν το τότε Lindbergh Field, όπου προσφέρονταν σύντομες πτήσεις σε επιβάτες έναντι πενήντα cents. Πίστευε έντονα ότι ο Arthur και ο Nick είχαν πραγματοποιήσει μία ή περισσότερες τέτοιες πτήσεις, αν και αυτό παραμένει οικογενειακή ανάμνηση και όχι ανεξάρτητα τεκμηριωμένο γεγονός. Πιο χειροπιαστή είναι η εικόνα όσων τα αγόρια έφερναν στα ίδια τους τα σπίτια. Και οι δύο είχαν μοντέλα αεροπλάνων από ξύλο balsa και χαρτί κρεμασμένα από το ταβάνι των υπνοδωματίων τους. Το ίδιο έκανε και ο αδελφός της Georgiou, George, ενώ ο νεότερος Aristos Sprugios θυμόταν αργότερα ότι κατασκεύαζε δικά του μοντέλα και πως ο Arthur και ο Nick τον βοηθούσαν να τα «πετάξει».¹⁰ Πολύ πριν η πτήση καθορίσει τη ζωή τους, τα αεροπλάνα είχαν ήδη γίνει μέρος της καθημερινής εικόνας των παιδικών τους χρόνων.

Η εφηβεία του, ωστόσο, δεν καθοριζόταν μόνο από την αεροπορία. Ο Arthur ήταν δραστήριος και ανταγωνιστικός. Επαιζε τένις με τη σχολική του ομάδα, ασχολήθηκε επίσης με την καλαθοσφαίριση, κυνηγούσε μαζί με τον Nick και αργότερα έγινε μέλος της YMCA, όπου τα ευρύτερα ενδιαφέροντά του περιλάμβαναν το πατινάζ στον πάγο και το ψάρεμα.¹¹ Δεν χρειάζεται να διαβάσουμε αυτές τις ασχολίες εκ των υστέρων ως προετοιμασία για τον πιλότο μαχητικών που θα γινόταν. Η αξία τους είναι απλούστερη και περισσότερο ανθρώπινη: μας δείχνουν τον νεαρό Arthur πριν από τη στολή, σωματικά δραστήριο, κοινωνικό, ανταγωνιστικό και

στραμμένο σε μια ζωή που εκτεινόταν πολύ πέρα από τη σχολική αίθουσα. Εμαθε επίσης από νωρίς ότι η προσωπική ανεξαρτησία απαιτούσε δουλειά. Ήθελε να έχει δικά του χρήματα για να αγοράζει τα ρούχα του και εργάστηκε για να τα κερδίζει. Γυάλιζε παπούτσια ως λουστραδόρος και δούλεψε ως διανομέας εφημερίδων στο Kalamazoo.¹² Είναι μια μικρή λεπτομέρεια, αλλά σημαντική. Ο νεαρός αξιωματικός που αργότερα θα εμφανιζόταν στις φωτογραφίες με τη στολή της Αμερικανικής Αεροπορίας Στρατού είχε πρώτα γνωρίσει την απλή καθημερινή πειθαρχία με το να κερδίζει μόνος τα χρήματά του. Την ίδια στιγμή, η ελληνοαμερικανική κοινότητα παρέμενε ένα από τα σταθερά σημεία της ζωής του. Ο Arthur και ο Nick συμμετείχαν ενεργά στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία τους και στους Sons of Pericles, τη νεανική οργάνωση που συνδεόταν με την ΑΗΕΡΑ. Οι δραστηριότητές της έφερναν κοντά νέους ελληνικής καταγωγής μέσα από κοινωνικές συναντήσεις και αθλήματα όπως softball και bowling, ενώ παράλληλα διατηρούσαν τη σύνδεσή τους με τη γλώσσα, τα έθιμα και τον πολιτισμικό κόσμο των οικογενειών τους.¹³ Στη νεότητα του Arthur δεν υπήρχε ένας καθαρός διαχωρισμός ανάμεσα σε ένα ελληνικό παρελθόν και ένα αμερικανικό παρόν. Η ζωή του στο Kalamazoo είχε χτιστεί και από τα δύο. Ίσως η μουσική να προσφέρει την πιο οικεία εικόνα αυτής της συνέχειας. Ο Arthur έπαιζε βιολί, ενώ ο πατέρας του τού έμαθε μαντολίνο.¹⁴ Η λεπτομέρεια δεν χρειάζεται τη δραματικότητα των όσων ακολούθησαν για να αποκτήσει σημασία. Πριν από τις πολεμικές αποστολές, τα παράσημα και τα μαχητικά αεροπλάνα, υπήρχε ένας πατέρας που μάθαινε στον γιο του ένα μουσικό όργανο και ένας νέος που μπορούσε να περνά με την ίδια φυσικότητα από τα γήπεδα του τένις και τα μοντέλα αεροπλάνων στη μουσική.

Καθώς ο Arthur πλησίαζε στην ενηλικίωση, τα έγγραφα γίνονται πιο συγκεκριμένα. Ενα σωζόμενο στρατιωτικό ερωτηματολόγιο αναφορικά με την πρόθεση κατάταξης ως Εφεδρος Αξιωματικός (Classification Questionnaire of Reserve Officers) καταγράφει τα τέσσερα χρόνια φοίτησης στο Kalamazoo Central High School, και αναφέρει τα μαθηματικά ως κύριο πεδίο σπουδών, ενώ επιβεβαιώνει ότι αποφοίτησε το έτος 1939. Ενα δημοσίευμα της Kalamazoo Gazette κατά τη διάρκεια του πολέμου επιβεβαιώνει ανεξάρτητα ότι είχε αποφοιτήσει από το Central High School.¹⁵ Η παλιά σχολική του σύμβουλος, Mildred Conkey, άφησε αργότερα ίσως την πιο προσωπική περιγραφή του μαθητή που είχε γνωρίσει. Γράφοντας κατά τη διάρκεια του πολέμου, θυμόταν «τα φωτεινά, λαμπερά μάτια του, το καλοσυνάτο χαμόγελό του, τους ευγενικούς του τρόπους» ως κάτι που κανένας δάσκαλος δεν θα μπορούσε να ξεχάσει.¹⁶ Τα λόγια της αποτελούσαν μια στοργική ανάμνηση, γραμμένη χρόνια αφότου ο Arthur είχε φύγει από τη σχολική αίθουσα, όμως ταιριάζουν εντυπωσιακά με την ευρύτερη εικόνα που άφησαν όσοι τον γνώρισαν: ένας νέος παρών στη σχολική και κοινοτική ζωή, αθλητικός χωρίς να περιορίζεται στον αθλητισμό, γοητευμένος από τα αεροπλάνα αλλά εξίσου κοντά στη μουσική και, πάνω απ' όλα, ένας άνθρωπος που έμεινε ζωντανός στη μνήμη των γύρω του. Μέχρι το 1939, το οκτάχρονο Ελληνόπουλο που κάποτε είχε καταγραφεί ως Athanasios Sugas σε έναν αμερικανικό κατάλογο επιβατών είχε πλέον αποφοιτήσει από το Kalamazoo Central High School. Πίσω του βρίσκονταν τα Τρίκαλα, ο Ατλαντικός, τα ελληνικά σπίτια και η εκκλησιαστική

ζωή του Kalamazoo, το McKinley, ο Nick Stampolis, τα μοντέλα αεροπλάνων, τα γήπεδα του tennis, η διανομή εφημερίδων, το βιολί και το μαντολίνο. Μπροστά του βρίσκονταν το Western Michigan College of Education και ο δρόμος που θα μετέτρεπε την παιδική γοητεία για τα αεροπλάνα σε πραγματική πτήση.

ΚΟΛΛΕΓΙΟ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ & ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Το 1939, μετά την αποφοίτησή του από το Kalamazoo Central High School, ο Arthur Sugas συνέχισε τις σπουδές του στο τοπικό κολλέγιο που ο Gerard Pahl αναφέρει ως Western Michigan College of Education· στα ίδια τα σωζόμενα αεροπορικά έγγραφα του Arthur του 1941, το ίδρυμα εμφανίζεται ως Western State Teachers College. Το μεταγενέστερο στρατιωτικό ερωτηματολόγιο εκπαίδευσής του κατέγραψε δύο χρόνια φοίτησης χωρίς την απόκτηση πτυχίου. Η πολύ μεταγενέστερη αφήγηση του Pahl τοποθετεί δίπλα του εκείνα τα χρόνια τον στενό του φίλο Nicholas Stampolis και διασώζει τις αναμνήσεις ενός δραστήριου και ιδιαίτερα ευφυούς νέου· το ασφαλές τεκμηριωμένο δεδομένο, ωστόσο, είναι ότι ο Arthur συμπλήρωσε τέσσερα εξάμηνα ανώτερης εκπαίδευσης πριν η αεροπορία τον απομακρύνει οριστικά από την πανεπιστημιακή αίθουσα.¹⁷ Η μεταγενέστερη αφήγηση του Pahl συνδέει επίσης τον Arthur και τον Nicholas με την πτητική τους εκπαίδευση κατά την ίδια περίπου περίοδο της ζωής τους. Την άνοιξη του 1941, το ενδιαφέρον αυτό είχε ήδη μετατραπεί σε οργανωμένη πτητική εκπαίδευση. Ο Sugas εντάχθηκε στο Civilian Pilot Training Program (CPTP), το οποίο λειτουργούσε υπό την Civil Aeronautics Administration, μέσω του Western State Teachers College. Στις 24 Απριλίου 1941 υπέγραψε ειδική δήλωση σχετικά με την εκπαίδευσή του στην C.A.A. Ως σχολή κατέγραψε το Western State Teachers College στο Kalamazoo και ως περίοδο φοίτησης τους μήνες Φεβρουάριο–Μάιο 1941. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι δήλωνε πως εκείνη τη στιγμή βρισκόταν σε εκπαίδευση C.A.A., ενώ δεν είχε ακόμη αποφοιτήσει ούτε από το αρχικό αλλά ούτε και από το βασικό στάδιο της εκπαίδευσης. Το έγγραφο αποδεικνύει συνεπώς τη συμμετοχή του στην πτητική εκπαίδευση, όχι όμως από μόνο του την ολοκλήρωση ολόκληρου του κύκλου του CPTP.¹⁸

Οι φιλοδοξίες του είχαν ήδη ξεπεράσει τα όρια της πολιτικής αεροπορίας. Εξι ημέρες νωρίτερα, στις 18 Απριλίου 1941, ο Sugas είχε δώσει την ένορκη δήλωση που συνόδευε την δήλωση ένταξης στο πρόγραμμα δοκίμων υπααμένων, η οποία απευθυνόταν στον Διοικητή της Sixth Corps Area στο Chicago. Με αυτήν ζητούσε να εξεταστεί η υποψηφιότητά του για εκπαίδευση ως δόκιμος υπάμενος της Αεροπορίας Στρατού σε αεροσκάφη βαρύτερα του αέρα, με προοπτική την ονομασία του σε Ανθυπολοχαγό εξ' εφεδρείας της Αεροπορίας Στρατού μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του προβλεπόμενου κύκλου εκπαίδευσης. Στη συνοδευτική ένορκη δήλωση πιστοποιούσε την αμερικανική υπηκοότητά του και αποδεχόταν τις

Arthur Sugas και Nicholas «Nick» Stampolis — δύο αχώριστοι φίλοι από τα παιδικά τους χρόνια στο Kalamazoo, που μοιράστηκαν το ίδιο πάθος για την αεροπορία και ακολούθησαν τον δρόμο της πτήσης. Οι ζωές τους, που είχαν ξεκινήσει δίπλα-δίπλα στο McKinley Elementary School, θα αποκτούσαν μια συγκλονιστική τραγική παραλληλία: και οι δύο χάθηκαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με μόλις 17 ημέρες διαφορά ο ένας από τον άλλο.

υποχρεώσεις που συνεπαγόταν τόσο η εκπαίδευση ως δόκιμος ιπτάμενος όσο και η μελλοντική του ιδιότητα ως αξιωματικός.¹⁹ Η χρονολογία έχει ιδιαίτερη σημασία: ο Arthur είχε ήδη επιλέξει επισήμως τον δρόμο της στρατιωτικής αεροπορίας αρκετούς μήνες πριν από την επίθεση στο Pearl Harbor και την είσοδο των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο. Οι μεταγενέστερες αναμνήσεις που κατέγραψε ο Pahl απέδιδαν την επιλογή αυτή κυρίως στον πατριωτισμό. Η Helen Georgiou θυμόταν τη βαθιά προσήλωση της ελληνοαμερικανικής κοινότητας του Kalamazoo στις Ηνωμένες Πολιτείες και την προθυμία των νέων της να υπερασπιστούν τη νέα τους πατρίδα. Ο Pahl διατύπωσε επίσης την πιθανότητα ότι οι εξελίξεις στην Ελλάδα ίσως επηρέασαν τη σκέψη του Arthur, χωρίς όμως να υπάρχει σύγχρονο τεκμήριο που να συνδέει την απόφασή του με ένα συγκεκριμένο πολιτικό ή στρατιωτικό γεγονός.²⁰ Τα πρωτογενή έγγραφα αποδεικνύουν κάτι ασφαλέστερο: ήδη τον Απρίλιο του 1941 ο Sugas συνδύαζε την πτητική εκπαίδευση μέσω του προγράμματος CPTP με την επίσημη προσπάθεια εισαγωγής στο στρατιωτικό πρόγραμμα χειριστών. Δεν παρέμεινε στο κολλέγιο αρκετά ώστε να αποκτήσει πτυχίο. Στο διάστημα πριν από την είσοδό του στη στρατιωτική υπηρεσία εργάστηκε στη βιομηχανία του Kalamazoo. Το ομοσπονδιακό δελτίο στρατολόγησης της 1ης Ιουλίου 1941 αναφέρει ως εργοδότη του τη Hammond Machinery Builders, ενώ σύγχρονο δημοσίευμα του Kalamazoo ανέφερε αργότερα ότι κατά την κατάταξή του εργαζόταν στην Kalamazoo Vegetable Parchment Company.²¹ Το ίδιο το ομοσπονδιακό δελτίο επιβεβαιώνει ανεξάρτητα την εργασία του στη Hammond. Με βάση τα σημερινά διαθέσιμα τεκμήρια, η καλύτερα υποστηριζόμενη ημερομηνία κατάταξής του στο Σώμα της Αεροπορίας Στρατού είναι η 29η Οκτωβρίου 1941, όπως αναφερόταν στον τοπικό Τύπο ενώ ο Arthur βρισκόταν ακόμη εν υπηρεσία.²² Τα σωζόμενα έγγραφα δεν επιτρέπουν να ανασυσταθεί με την ίδια βεβαιότητα κάθε ενδιάμεσος σταθμός της πτητικής του εκπαίδευσης. Στις 19 Μαρτίου 1942, όμως, ο Sugas βρισκόταν αποδεδειγμένα στο Foster Field στη Victoria του Texas. Η επίσημη στρατιωτική Physical Examination for Flying κατέγραφε 130 ώρες πτήσης ως χειριστή, όλες συμπληρωμένες μέσα στο προηγούμενο εξάμηνο, και τον έκρινε ικανό για πτητικά καθήκοντα Class I.²³ Σύγχρονο δημοσίευμα δύο μήνες αργότερα αποσαφηνίζει ακόμη περισσότερο την τελική φάση της εκπαίδευσής του. Ο Arthur πραγματοποίησε την τελική πτητική του εκπαίδευση στο Foster Field, σε ένα από τα προκεχωρημένα σχολεία μονοκινητήριων αεροσκαφών που προετοιμαζαν χειριστές για τοποθέτηση σε Μονάδες μαχητικών. Επομένως, η παλαιότερη εκδοχή σύμφωνα με την οποία πραγματοποίησε τόσο τη βασική όσο και την προκεχωρημένη πτητική του εκπαίδευση στο Randolph Field δεν μπορεί πλέον να διατηρηθεί σε αυτή τη μορφή. Το Randolph Field παραμένει συνδεδεμένο με την αποφοίτηση και την ονομασία της σειράς του, ενώ το Foster Field είναι ο τεκμηριωμένος σταθμός της τελικής πτητικής του εκπαίδευσης.²⁴

Ο Arthur Sugas και το P-40F 41-13758. Στις 9 Ιουνίου 1942, μόλις τέσσερις ημέρες μετά την τοποθέτησή του στην 63η Μοίρα Μαχητικών, ο νεαρός Ανθυπολοχαγός ενεπλάκη σε σοβαρό εκπαιδευτικό ατύχημα στο Bradley Field του Connecticut κατά τη μεταβατική του εκπαίδευση στο P-40. Ο Sugas επέζησε και συνέχισε κανονικά την εκπαίδευση και την εξέλιξή του ως χειριστής μαχητικών. Στη σύνθεση απεικονίζεται επίσης το P-40F 41-13758, το αεροσκάφος του συγκεκριμένου ατυχήματος.

Τα διοικητικά έγγραφα τοποθετούν την ολοκλήρωση αυτής της διαδρομής στις 19–20 Μαΐου 1942. Μεταγενέστερο έγγραφο της Μοίρας αναφέρει την 19η Μαΐου 1942 ως ημερομηνία της ειδικής διαταγής που καθόριζε τον βαθμό του ως Ανθυπολοχαγός. Στις 20 Μαΐου, το αρχηγείο της Αεροπορίας Στρατού εξέδωσε την διαταγή Personnel Orders No. 120, με την οποία ο Arthur Sugas, μαζί με τους υπόλοιπους νέους αξιωματικούς της σειράς του, χαρακτηρίστηκε επισήμως χειριστής. Σύγχρονο δημοσίευμα του Kalamazoo τον ενέτασσε στην Κλάση 42-E, ανέφερε την απονομή των πτερύγων και της προαγωγής του σε αξιωματικό μέσω του εκπαιδευτικού κέντρου της Αεροπορίας Στρατού στο Randolph Field και διευκρίνιζε ρητά ότι η τελική πτητική του εκπαίδευση είχε πραγματοποιηθεί στο Foster Field.²⁴ Η μετάβαση από τον δόκιμο ιπτάμενο στον αξιωματικό των μαχητικών ήταν σχεδόν άμεση. Στις 5 Ιουνίου 1942, ο Ανθυπολοχαγός Arthur Sugas τοποθετήθηκε στην 63η Μοίρα Μαχητικών της 56ης Σμηναρχίας Μαχητικών. Η ημερομηνία δεν αποτελεί συμπέρασμα βασισμένο σε μεταγενέστερη ιστορία της μονάδας: καταγράφεται ρητά στη σωζόμενη πρόταση προαγωγής του από τον διοικητή της Μοίρας.²⁵ Το πρωτογενές αυτό τεκμήριο ακυρώνει τη μεταγενέστερη εκδοχή σύμφωνα με την οποία ο Sugas εντάχθηκε στην 63η Μοίρα Μαχητικών μόλις τον Ιανουάριο του 1943. Τέσσερις ημέρες μετά την τοποθέτησή του, στις 9 Ιουνίου 1942, ο Sugas ενεπλάκη σε σοβαρό αλλά μη θανατηφόρο εκπαιδευτικό ατύχημα στο Bradley Field του Connecticut, πετώντας το P-40F 41-13758 στο πλαίσιο της μεταβατικής εκπαίδευσης της 56th Fighter Group. Η προσωπική, υπογεγραμμένη αναφορά του διασώζεται μέσα στον επίσημο φάκελο του ατυχήματος. Ο ίδιος περιέγραψε το περιστατικό ως εξής:

«Προσέγγιζα τον διάδρομο No. 1 για προσγείωση. Η ταχύτητά μου στην κατολίσθηση ήταν πολύ μικρή και περίπου δέκα πόδια πάνω από το έδαφος το αεροπλάνο απώλεσε τη στήριξή του και έπεσε η αριστερή πτέρυγα. Εσπρωξα τη μανέτα ισχύος προς τα εμπρός για να σηκώσω την πτέρυγα, αλλά είχα το αεροπλάνο ρυθμισμένο με ουραία ζύγιση και απώλεσε ξανά τη στήριξή του. Εκοψα την ισχύ και έκλεισα τους διακόπτες της μπαταρίας και της ανάφλεξης καθώς το αεροπλάνο χτυπούσε στο έδαφος.»²⁶

Οι καταθέσεις του αυτόπτη αξιωματικού, του πύργου ελέγχου και το πόρισμα της επιτροπής δείχνουν ότι το περιστατικό ήταν πιο σύνθετο από όσο αφήνει να φανεί η λιτή προσωπική αναφορά του Sugas. Μετά την πρώτη επαφή με την περιοχή του διαδρόμου, το P-40 επανήλθε προσωρινά υπό έλεγχο και έγινε προσπάθεια να βρεθεί ξανά στον αέρα· ακολούθησε δεύτερη απώλεια στήριξης και η τελική συντριβή. Η επιτροπή διερεύνησης κατέληξε ότι το ατύχημα οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό σε ανεπαρκή τεχνική κατά την τελευταία στροφή και την τελική προσέγγιση, και στη συνέχεια σε εσφαλμένη κρίση όταν ο χειριστής επιχείρησε να συνεχίσει μετά το αρχικό συμβάν. Σημείωσε μάλιστα ότι η απόφαση να εφαρμοστεί ισχύς μετά το πρώτο ατύχημα θα μπορούσε εύκολα να είχε μετατρέψει το περιστατικό σε θανατηφόρο.²⁶ Το πρωτότυπο accident report διασώζει τόσο την αυτούσια δήλωση του Arthur όσο και το επίσημο πόρισμα της επιτροπής. Ήταν ένα σκληρό μάθημα για τις απαιτήσεις και τα ελάχιστα περιθώρια λάθους που άφηνε η μετάβαση στα μονοθέσια

μαχητικά υψηλών επιδόσεων, αλλά δεν ανέκοψε την εξέλιξή του. Παράλληλα το άγχος ήταν μεγάλο. Η χρονική στιγμή της άφιξής του στη Μοίρα συνέπιπτε με μία από τις δυσκολότερες μεταβάσεις που πραγματοποιούσε τότε η Αμερικανική Αεροπορία Στρατού. Η 63η είχε μόλις χαρακτηριστεί ως Μοίρα Μαχητικών και μέσα στον Ιούνιο άρχισε τη μετάπτωσή της στο νέο Republic P-47 Thunderbolt. Έτσι ο Sugas δεν εντάχθηκε απλώς σε μία επιχειρησιακή μονάδα ως νέος Ανθυπολοχαγός· βρέθηκε μέσα σε έναν σχηματισμό που μάθαινε ο ίδιος το αεροσκάφος με το οποίο επρόκειτο να πολεμήσει στην Ευρώπη.

Μέσα σε λίγες εβδομάδες ο Arthur είχε ήδη αναλάβει ουσιαστικές ευθύνες στη Μοίρα. Από τις 13 Ιουλίου έως τις 11 Σεπτεμβρίου 1942 υπηρέτησε ως Αξιωματικός Συντήρησης του Σμήνους C και από τις 11 Σεπτεμβρίου ως Αξιωματικός Πτήσεων του Σμήνους C, ενώ παράλληλα εκτελούσε καθήκοντα αρχηγού στοιχείου του Σμήνους C. Όταν ο Ταγματάρχης Philip H. Tukey τον πρότεινε για προαγωγή τον Σεπτέμβριο, κατέγραψε ότι ο Sugas υπηρετούσε ως χειριστής από την ένταξή του στη Μοίρα και κατέληξε με μια λιτή αλλά απολύτως σαφή αξιολόγηση: «Οι επιδόσεις του σε όλα τα καθήκοντα που του ανατίθενται ανεξαρτήτως όγκου είναι ανώτερες.»²⁷ Η κρίση αυτή έχει ιδιαίτερη αξία επειδή δεν γράφτηκε αναδρομικά μετά τον θάνατό του. Ήταν η αξιολόγηση του διοικητή του όσο ο Sugas βρισκόταν ακόμη στη δύσκολη διαδικασία μετατροπής του από νεοσύλλεκτο στρατιωτικό χειριστή σε αξιωματικό Μοίρας Μαχητικών. Το ίδιο έγγραφο επιβεβαιώνει πέρα από κάθε αμφιβολία ότι είχε ενταχθεί στην 63η Μοίρα Μαχητικών στις 5 Ιουνίου 1942 και καταγράφει την εξέλιξη των καθηκόντων που ανέλαβε κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και των αρχών του φθινοπώρου. Στις 2 Σεπτεμβρίου 1942 η 63η μετακινήθηκε στο Bridgerport Municipal Airport του Connecticut, όπου συνεχίστηκε η προετοιμασία της καθώς η 56η Σμηναρχία άρχισε πλέον να οργανώνεται για αποστολή στο εξωτερικό. Στις 17 Δεκεμβρίου 1942, η Kalamazoo Gazette μπορούσε πλέον να αναγγείλει ότι ο Arthur είχε προαχθεί από Ανθυπολοχαγό σε Υπολοχαγό και υπηρετούσε με την 63η Μοίρα στο Bridgerport του Connecticut.²⁸ Μέσα σε λίγο περισσότερο από έναν χρόνο, ο φοιτητής του Kalamazoo και εκπαιδευόμενος χειριστής πολιτικής αεροπορίας είχε μετατραπεί σε πιστοποιημένο στρατιωτικό χειριστή, αξιωματικό Μοίρας Μαχητικών και αρχηγό ζεύγους. Η περίοδος της προετοιμασίας του στις Ηνωμένες Πολιτείες πλησίαζε στο τέλος της. Η επόμενη φάση της ζωής του θα οδηγούσε τον Arthur Sugas και την 56η Σμηναρχία Μαχητικών μακριά από την Αμερική, προς τον αεροπορικό πόλεμο της Ευρώπης.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

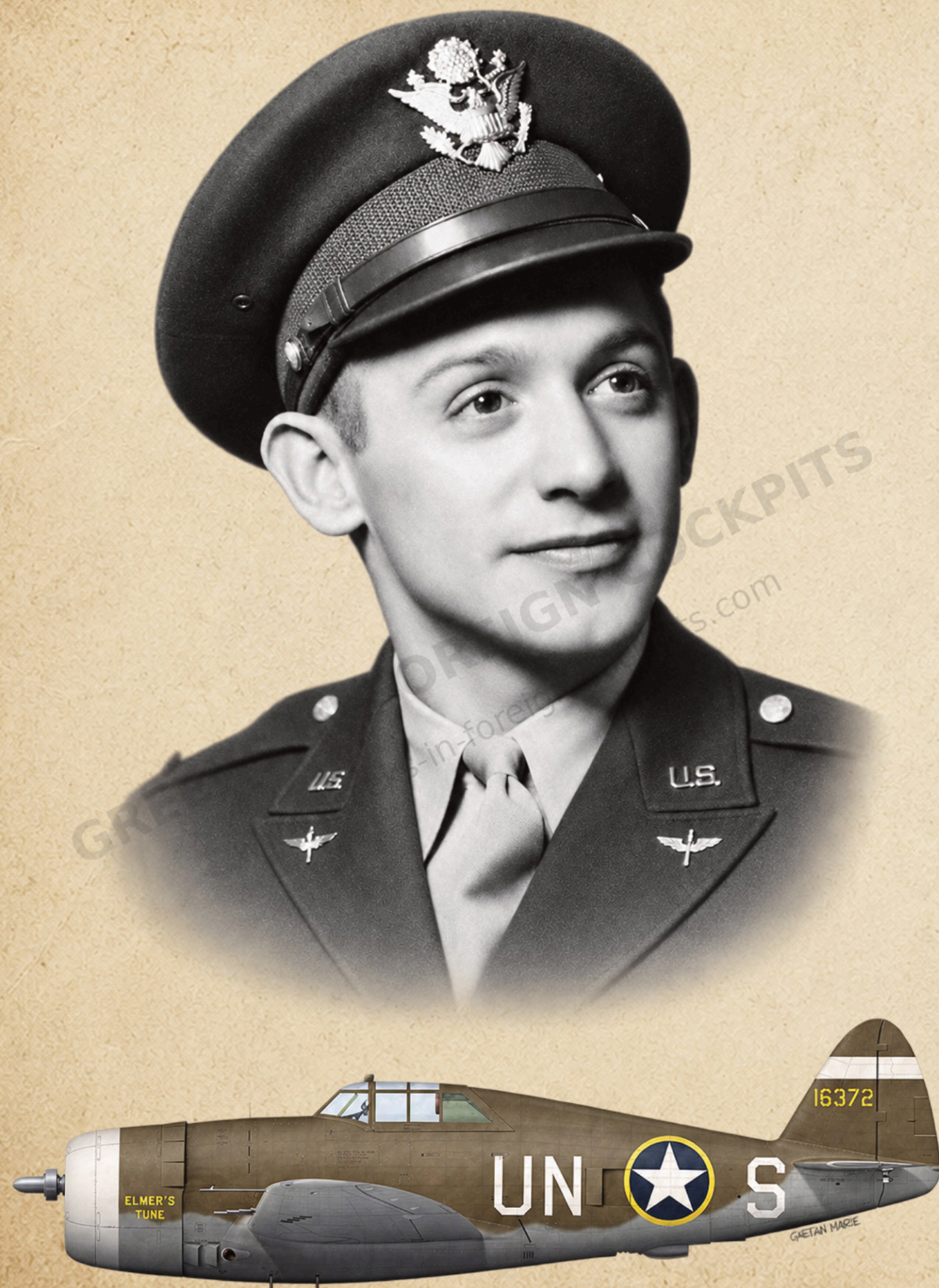
Στις 27 Δεκεμβρίου 1942, η 63η Μοίρα Μαχητικών εγκατέλειψε το Bridgerport και άρχισε τη μετακίνησή της προς τον πόλεμο στην Ευρώπη.²⁹ Η 56η Σμηναρχία Μαχητικών συγκεντρώθηκε για την αποστολή της στο εξωτερικό μέσω του Camp Kilmer στο New Jersey και στις 6 Ιανουαρίου 1943 το προσωπικό της απέπλευσε από τις Ηνωμένες Πολιτείες με το υπερωκέανιο Queen Elizabeth, το οποίο είχε μετατραπεί σε

ταχύ οπλιταγωγό. Εξι ημέρες αργότερα, στις 12 Ιανουαρίου, το μεγάλο πλοίο εισήλθε στον Clyde και έδεσε στο Gourrock της Σκωτίας.³⁰ Ήταν το Queen Elizabeth — και όχι το Queen Mary — που μετέφερε την 56η στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Από τη Σκωτία οι Αμερικανοί συνέχισαν σιδηροδρομικώς προς τον νότο. Το χρονολόγιο της 56ης Σμηναρχίας καταγράφει την άφιξη της Πτέρυγας στο RAF King's Cliffe στις 13 Ιανουαρίου 1943, όμως η Μοίρα του Sugas ακολουθεί μία ελαφρώς διαφορετική επίσημη ιστορία στάθμεύσεως. Η επίσημη καταγραφή της Αμερικανικής Αεροπορίας τοποθετεί την 63η Μοίρα Μαχητικών στο Wittering από τις 12 Ιανουαρίου, ενώ το χρονολόγιο της μετακίνησης εξηγεί τη φαινομενική διαφορά: οι εγκαταστάσεις του King's Cliffe δεν επαρκούσαν για ολόκληρη την Πτέρυγα και για τον λόγο αυτό η 63η εγκαταστάθηκε στο κοντινό RAF Wittering.³¹ Το King's Cliffe, επομένως, αντιπροσωπεύει την άφιξη και συγκέντρωση της 56ης ως Group, ενώ το Wittering αποτελεί τον επίσημα καταγεγραμμένο σταθμό της Μοίρας του Sugas. Οι χειμερινές εβδομάδες που ακολούθησαν αποτέλεσαν περίοδο προετοιμασίας και όχι πολεμικής δράσης. Παρότι η 56η είχε ήδη αποκτήσει σημαντική εμπειρία με το Thunderbolt στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα αεροσκάφη με τα οποία θα εισερχόταν στον ευρωπαϊκό αεροπορικό πόλεμο έπρεπε ακόμη να παραδοθούν στη Βρετανία. Τα πρώτα P-47C Thunderbolt έφθασαν στο King's Cliffe στις 25 Ιανουαρίου, ενώ νέες παραδόσεις συνεχίσθηκαν μέσα στον Φεβρουάριο. Παράλληλα οργανώθηκε εκπαίδευση βολών σε πεδία της RAF, καθώς η Πτέρυγα αντιμετώπιζε τα πρακτικά προβλήματα της προετοιμασίας του μεγάλου αμερικανικού μαχητικού για επιχειρησιακή χρήση στις βρετανικές συνθήκες.³² Για τον Sugas και τους υπόλοιπους αρχικούς χειριστές της 63ης, λοιπόν, δεν επρόκειτο για την πρώτη τους μετάπτωση στο Thunderbolt, αλλά για την τελική εξέλιξη μιας εκπαίδευσης μάχης την οποία είχαν ήδη δουλέψει επί μήνες στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Μέχρι το τέλος Μαρτίου άρχισε να διαμορφώνεται και η ταυτότητα της αμερικανικής Πτέρυγας. Στις τρεις Μοίρες αποδόθηκαν οι κωδικοί των αεροσκαφών τους: HV στην 61η, LM στην 62η και UN στην 63η.³³ Τα δύο γράμματα που σύντομα θα εμφανίζονταν δίπλα στα αμερικανικά εθνόσημα των Thunderbolt που πετούσε ο Sugas δεν αποτελούσαν, επομένως, προσωπικό του διακριτικό αλλά τον κωδικό της Μοίρας του. Στις 5 Απριλίου 1943, η 63η εγκατέλειψε το Wittering και μετακινήθηκε στο Horsham St Faith, κοντά στο Norwich. Η επίσημη ιστορία σταθμεύσεως της Μοίρας επιβεβαιώνει την ημερομηνία, ενώ το χρονολόγιο της 56ης σημειώνει ότι με αυτή τη μετακίνηση οι τρεις Μοίρες Μαχητικών συγκεντρώθηκαν ξανά στο ίδιο αεροδρόμιο για πρώτη φορά από την προηγούμενη κοινή παρουσία τους στις Ηνωμένες Πολιτείες.³⁴ Η περίοδος των μετακινήσεων και της προετοιμασίας είχε πλέον ολοκληρωθεί. Μέσα στις επόμενες ημέρες η 56η Σμηναρχία Μαχητικών άρχισε την επιχειρησιακή της δράση στο πλαίσιο της 8ης Αεροπορικής Δύναμης.³⁵ Ο Arthur Sugas είχε φθάσει στο σημείο για το οποίο τον είχε προετοιμάσει ολόκληρη η διαδρομή από τις πρώτες

Ο Arthur Sugas με την 63η Μοίρα Μαχητικών της 56ης Σμηναρχίας Μαχητικών. Η ομαδική φωτογραφία παρουσιάζει τους χειριστές της 63rd Fighter Squadron, με τον Sugas να απομονώνεται σε μεγέθυνση στη σύνθεση. Πάνω, το χαρακτηριστικό έμβλημα της 63rd Fighter Squadron και κάτω το έμβλημα της 56th Fighter Group, με το σύνθημα CAVE TONITRUM. Η ομαδική φωτογραφία προέρχεται από τη James C. Stewart Collection, μέσω του The Museum of Flight.

πολιτικές πτήσεις, τη στρατιωτική πτητική εκπαίδευση και τη μετάπτωση στα μαχητικά μέχρι την πολύμηνη υπηρεσία του με τη Μοίρα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από εδώ και πέρα δεν θα εκπαιδευόταν πλέον για τον πόλεμο· θα τον ζούσε.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ, 7 ΜΑΪΟΥ–16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943

Στις αρχές Μαΐου του 1943, οι μακροί μήνες εκπαίδευσης και προσαρμογής είχαν πλέον δώσει τη θέση τους στην αποστολή για την οποία ο Arthur Sugas και οι υπόλοιποι χειριστές της 63ης Μοίρας Μαχητικών προετοιμάζονταν τόσο καιρό. Η Μοίρα επιχειρούσε από το Horsham St Faith, πετώντας με τα νέα Republic P-47 Thunderbolt πάνω από τη Βόρεια Θάλασσα και τη Μάγχη προς την κατεχόμενη Ευρώπη. Η πρώτη ατομικά τεκμηριωμένη πολεμική έξοδος του Sugas πραγματοποιήθηκε στις 7 Μαΐου 1943. Με βάση τη Διαταγή Πτήσης No. 12, δώδεκα Thunderbolt υπό τον Συνταγματάρχη Hubert Zemke εκτέλεσαν αποστολή Rodeo πάνω από τις περιοχές Walcheren και Gravelines, σε ύψος περίπου 30.000 ποδών. Αναφέρθηκαν έντεκα εχθρικά αεροσκάφη, χωρίς όμως να σημειωθεί εμπλοκή. Ο Sugas πετούσε ως WHITE 3, με το P-47C-5-RE 41-6372, κωδικός Μοίρας UN-S.³⁶

Αυτό που ακολούθησε δεν ήταν μια αδιάκοπη αλληλουχία θεαματικών αερομαχιών, αλλά η πολύ πιο χαρακτηριστική διαδικασία μέσα από την οποία ένας χειριστής μαχητικού αποκτούσε πραγματική πολεμική εμπειρία: επαναλαμβανόμενες διελεύσεις εχθρικών ακτών, πολύωρες πτήσεις σε μεγάλο ύψος και με χρήση οξυγόνου, αυστηρή τήρηση του σχηματισμού, συναντήσεις με βομβαρδιστικά των οποίων ο χρόνος άφιξης μπορούσε να μεταβληθεί μέσα σε λίγα λεπτά, αναζητήσεις εχθρικών μαχητικών που συχνά δεν εμφανίζονταν ποτέ και, πάντοτε, την πιθανότητα τα αντιαεροπορικά πυρά, μία μηχανική βλάβη, ο καιρός ή τα καύσιμα να τερματίσουν την αποστολή πριν ακόμη υπάρξει μάχη. Ο Sugas πέταξε ξανά στις 14 και 15 Μαΐου. Η επόμενη ημέρα δείχνει χαρακτηριστικά γιατί η απλή καταμέτρηση των αναθέσεων δεν ισοδυναμεί με πραγματικές πολεμικές εξόδους. Για το πρωινό Rodeo της 16ης Μαΐου, βάσει της Διαταγής No. 20, είχε ορισθεί πρώτος εφεδρικός με το P-47C-2-RE 41-6230, UN-E, αλλά δεν απογειώθηκε. Αργότερα την ίδια ημέρα εντάχθηκε στο δεύτερο Rodeo, της Διαταγής No. 21, και αυτή τη φορά πέταξε ως RED 3.³⁷ Ο ρυθμός αυξήθηκε γρήγορα. Στις 19 Μαΐου συμμετείχε σε επιχείρηση Circus για την υποστήριξη B-17, ενώ κατά την τελευταία εβδομάδα του μήνα πέταξε επανειλημμένα σε Rodeos και Ramrods, σαρώνοντας τις ολλανδικές και βελγικές ακτές ή καλύπτοντας σχηματισμούς βομβαρδιστικών που κατευθύνονταν προς στόχους στην κατεχόμενη Ευρώπη. Το Thunderbolt δεν ήταν πλέον απλώς το μεγάλο και άγνωστο μαχητικό στο οποίο είχε μεταπέσει η Μοίρα στην Αμερική. Είχε γίνει το καθημερινό επιχειρησιακό εργαλείο του Sugas και ένα συγκεκριμένο αεροσκάφος εμφανίζεται με εντυπωσιακή συχνότητα στο μητρώο των αποστολών του: το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S. Δεν ήταν, ωστόσο, το αποκλειστικό του αεροσκάφος. Στις 25 Μαΐου

Ο Υπολοχαγός Arthur Sugas και το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S, το Thunderbolt με το οποίο συνδέθηκε στενότερα η επιχειρησιακή του πορεία στην 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group και με το οποίο πέταξε στις δύο αποστολές της 17ης Αυγούστου 1943. Η ονομασία «Elmer's Tune» έχει συνδεθεί μεταγενέστερα με το αεροσκάφος, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμη επιβεβαιωθεί οριστικά από πρωτογενές τεκμήριο.

πέταξε με το P-47D-1-RE 42-7885, UN-N, στις 29 Μαΐου με το P-47C-2-RE 41-6203, UN-J, ενώ και τον Ιούνιο και τον Ιούλιο χρησιμοποιήθηκαν άλλες μηχανές της Μοίρας. Τα στοιχεία, συνεπώς, καθιστούν το 41-6372 το κύριο τεκμηριωμένο επιχειρησιακό Thunderbolt του Sugas, όχι όμως αεροσκάφος που χρησιμοποιούσε σε κάθε αποστολή. Η μεταγενέστερη ιστορική παράδοση συνδέει έντονα τον Sugas με το όνομα «Elmer's Tune», χωρίς όμως να έχει μέχρι σήμερα εντοπισθεί πρωτογενές επιχειρησιακό έγγραφο που να συνδέει οριστικά την ονομασία με συγκεκριμένο αριθμό σειράς, συγκεκριμένη ημερομηνία ή ακριβή μορφή διακόσμησης του αεροσκάφους.³⁸

Μία από τις καθαρότερες εικόνες του Sugas ως επιχειρησιακού χειριστή προέρχεται από τις 31 Μαΐου 1943. Η Διαταγή No. 34 έστειλε δεκαέξι αεροσκάφη, και πάλι υπό τον Zemke, σε Rodeo στην περιοχή Knocke–Courtrai–Dixmude. Ο Sugas πετούσε ως YELLOW 3, και πάλι με το 41-6372, UN-S. Η σάρωση δεν οδήγησε σε επαφή με εχθρικά αεροσκάφη, η αποστολή όμως αποκτά ιδιαίτερη αξία για έναν άλλο λόγο. Ο Υπολοχαγός George A. Compton παρουσίασε πρόβλημα στο αεροσκάφος του και κατευθύνθηκε προς το Hornchurch. Η επίσημη μηνιαία ιστορία της Μοίρας καταγράφει το περιστατικό με μία λιτή φράση: «Lt. Compton landed at Hornchurch due to mechanical trouble, Lt. Sugas accompanying him.»³⁹ Πρόκειται για μια μικρή λεπτομέρεια, αλλά ιδιαίτερα αποκαλυπτική. Αντί να συνεχίσει τη σάρωση με τον κύριο σχηματισμό, ο Sugas παρέμεινε δίπλα σε ένα Thunderbolt του οποίου η ασφαλής επιστροφή είχε καταστεί αβέβαιη. Μεταγενέστερες αφηγήσεις προσδιορίζουν ειδικότερα τη βλάβη ως πρόβλημα του υπερσυμπιεστή, όμως η ίδια η σωζόμενη επίσημη ιστορία περιορίζεται στον όρο «mechanical trouble». Δεν χρειάζεται να προστεθεί κανένας ανακατασκευασμένος διάλογος ή άλλη δραματοποίηση: το σύγχρονο έγγραφο αρκεί για να δείξει την πρακτική υποχρέωση του ενός χειριστή προς τον άλλο.

Ο Ιούνιος έφερε ακόμη μεγαλύτερη ένταση. Ο Sugas πέταξε στις 7 και 10 Ιουνίου και δύο φορές στις 11, ενώ στις 12 και 17 Ιουνίου είχε ορισθεί σε θέσεις εφεδρικού χειριστή. Στις 20 Ιουνίου συμμετείχε σε Rodeo προς τον άξονα Liège–Rotterdam και δύο ημέρες αργότερα σε Ramrod συνδεδεμένο με επιχειρήσεις B-17 στην περιοχή της Αμβέρσας. Η αποστολή αυτή αποκάλυψε επίσης μία από τις μόνιμες δυσκολίες της πρώιμης συνοδείας μεγάλων αποστάσεων: η Ομάδα συνάντησε τα βομβαρδιστικά μετά τη διέλευσή τους από τον στόχο και όχι πριν, όπως είχε σχεδιασθεί. Ακολούθησαν νέες αποστολές υποστήριξης βομβαρδιστικών στις 24, 26, 28 και 29 Ιουνίου. Παράλληλα, η Μοίρα συνέχιζε εκπαίδευση σε εναέρια αναγνώριση και εναέριες βολές, πτήσεις μεγάλου ύψους και σχηματισμού, ασκήσεις λέμβων διάσωσης, έλεγχο πτήσεων και διαδικασίες έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα. Η πολεμική εμπειρία δεν αντικατέστησε την εκπαίδευση: της έδωσε πολύ πιο συγκεκριμένο νόημα.⁴⁰ Το ίδιο το επιχειρησιακό πρότυπο αποκαλύπτει τον βασικό περιορισμό υπό τον οποίο επιχειρούσαν τότε οι πρώτες μονάδες P-47. Το Thunderbolt διέθετε εξαιρετικές επιδόσεις σε μεγάλο ύψος και ισχυρό οπλισμό, όμως το καλοκαίρι του 1943 η διαθέσιμη ακτίνα μάχης εξακολουθούσε να καθορίζει πού και για πόσο χρόνο μπορούσε να προστατεύει τα βαρέα βομβαρδιστικά. Η συνοδεία οργανωνόταν συνεπώς γύρω από αυστηρά

χρονισμένα σημεία συνάντησης, συγκεκριμένους τομείς και διαδοχικές μορφές κάλυψης, αντί για συνεχή προστασία σε ολόκληρη τη διαδρομή των βομβαρδιστικών. Οι όροι που επαναλαμβάνονται στις ιστορίες της Μοίρας—close support, general support, rear cover, Rodeo και Ramrod—αποτυπώνουν μία δύναμη μαχητικών που μάθαινε στην πράξη να επεκτείνει την εμβέλειά της. Στις 10 Ιουλίου, για παράδειγμα, η 63η πήρε θέση στη δεξιά πλευρά του σχηματισμού των βομβαρδιστικών και τα συνόδευσε μέχρι περίπου δεκαπέντε μίλια νοτιοανατολικά του Abbeville πριν αποχωρισθεί για να συνεχίσει με σάρωση. Στις 12 Αυγούστου, πλέον με κοιλιακές απορριπτόμενες δεξαμενές, η Μοίρα του Sugas μπορούσε να συναντήσει τα βομβαρδιστικά βορειοδυτικά της Αμβέρσας και να τα συνοδεύσει προς την περιοχή του Venlo πριν επιστρέψει στην Αγγλία.⁴¹ Μέσα σε αυτό το σύστημα άλλαζε σταδιακά και η θέση του Sugas στον σχηματισμό. Στις πρώτες καταγραφές του υπάρχει μία ανάθεση ως BLUE 4 στις 14 Μαΐου, όμως στη συνέχεια εμφανίζεται επανειλημμένα ως RED 3, BLUE 3, YELLOW 3 ή WHITE 3 —η θέση No. 3 που αντιστοιχούσε στην ηγεσία του δεύτερου ζεύγους μέσα σε μία τετράδα. Μεταγενέστερη ιστορική μαρτυρία τον θυμόταν επίσης ως αρχηγό στοιχείου δύο αεροσκαφών. Η σαφέστερη ένδειξη διεύθυνσης της ευθύνης του εμφανίζεται στις 10 Ιουλίου, όταν το ατομικό μητρώο τον καταγράφει ως RED 1, δηλαδή στην επικεφαλής θέση του Σμήνους Red, κατά το Ramrod προς την περιοχή Abbeville—Poix.⁴² Η σημασία αυτών των κωδικών δεν βρίσκεται τόσο στα ίδια τα χρώματα όσο σε αυτό που αποκαλύπτουν: μέχρι τα μέσα του καλοκαιριού ο Sugas δεν πετούσε πλέον απλώς σε μία κατώτερη θέση πτερυγίου. Του ανατίθεντο καθήκοντα ευθύνης μέσα στον τακτικό σχηματισμό.

Η εξέλιξη αυτή συνέπεσε με μία ακόμη σημαντική αλλαγή. Η 63η Μοίρα Μαχητικών μετακινήθηκε από το Horsham St Faith προς τη νέα της βάση στο Halesworth στις 8 Ιουλίου 1943, ενώ η επίσημη μηνιαία ιστορία καταχώρισε τη μεταφορά από το AAF Station F-123 στο AAF Station 365 με ημερομηνία 9 Ιουλίου. Τα επιχειρησιακά έγγραφα αποτυπώνουν σχεδόν αυτούσια αυτή τη μεταβατική στιγμή: το Rodeo της 9ης Ιουλίου εξακολουθεί να καταγράφεται ως πτήση από το Horsham, ενώ το Ramrod της επόμενης ημέρας καταχωρίζεται πλέον από το Halesworth.⁴³ Από τη νέα βάση στο Suffolk, τα Thunderbolt με τα γράμματα Μοίρας UN συνέχισαν τον απαιτητικό συνδυασμό επιθετικών σαρώσεων και συνοδείας βομβαρδιστικών, πλέον με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό. Ο Sugas πέταξε ξανά στις 16 και 17 Ιουλίου. Στις 25 Ιουλίου ανέλαβε και πραγματοποιήσε δύο διαφορετικές επιχειρήσεις μέσα στην ίδια ημέρα, αρχικά ως YELLOW 3 και στη συνέχεια σε θέση εφεδρικού. Στις 26 Ιουλίου χρησιμοποίησε άλλο αεροσκάφος της Μοίρας, το P-47C-2-RE 41-6259, UN-Z, αντί για το 41-6372. Αυτές οι φαινομενικά μικρές διαφοροποιήσεις έχουν αξία επειδή αποκαλύπτουν την πραγματικότητα μιας επιχειρησιακής Μοίρας μαχητικών. Τα αεροσκάφη αποτελούσαν πόρους της Μοίρας και άλλαζαν ανάλογα με τη διαθεσιμότητα, την τεχνική κατάσταση και το πρόγραμμα πτήσεων· η στενή σχέση ενός χειριστή με μία προτιμώμενη μηχανή δεν ισοδυναμούσε με αποκλειστική χρήση.⁴⁴

Η αναγνώριση της αυξανόμενης επιχειρησιακής του εμπειρίας είχε ήδη αρχίσει. Η ιστορία της 63ης Μοίρας για τον Ιούνιο περιλαμβάνει τον Υπολοχαγού Arthur Sugas με στοιχεία

διεύθυνσης 541 Pine Street, Kalamazoo, Michigan, ανάμεσα στους χειριστές που τιμήθηκαν με το Air Medal, στο πλαίσιο των σχετικών General Orders του VIII Fighter Command. Στην ιστορία του Ιουλίου το όνομά του εμφανίζεται εκ νέου, αυτή τη φορά ανάμεσα στους παραλήπτες ενός Oak Leaf Cluster για το Air Medal, βάσει των General Orders Nos. 16 έως 19 του Ιουλίου 1943.⁴⁵ Στις 20 Ιουλίου, η ίδια επίσημη ιστορία κατέγραψε επίσης ότι ο Στρατηγός Hoyt παρασημοφόρησε τους χειριστές των οποίων τα Air Medals και Oak Leaf Clusters είχαν εγκριθεί για τους μήνες Μάιο και Ιούνιο. Μεταγενέστερες λεζάντες φωτογραφιών έχουν δώσει διαφορετική ημερομηνία και έχουν ταυτίσει τον Στρατηγό Hunter ως τον αξιωματικό της απονομής· η σύγχρονη όμως καταγραφή της Μοίρας αναφέρει ρητά την 20ή Ιουλίου και τον Στρατηγό Hoyt, και αυτή η χρονολογία ακολουθείται εδώ.⁴⁶ Το σύστημα των παρασήμων δεν πρέπει να συγχέεται με το συνολικό αριθμό πολεμικών εξόδων του Sugas. Η πολιτική της 8ης Αεροπορικής Δύναμης την περίοδο εκείνη προέβλεπε το Air Medal για δέκα πολεμικές εξόδους, ενώ για κάθε επόμενες δέκα εξόδους λάμβανε ένα Oak Leaf Cluster (Φύλλο Δρυός). Επομένως, η μεταγενέστερη διατύπωση “30 operational sorties” ανήκει στον τρόπο υπολογισμού της παρασημοφόρησης—δέκα για το Air Medal, είκοσι για το πρώτο Cluster, τριάντα για το δεύτερο—και όχι στο σύνολο της πολεμικής δράσης του Sugas.⁴⁷ Η επιχειρησιακή του διαδρομή συνέχισε πέρα από αυτό το όριο.

Το πρώτο μισό του Αυγούστου δείχνει πόσο είχαν εξελιχθεί τόσο η Μοίρα όσο και ο ίδιος από τις πρώτες εξόδους του Μαΐου. Στις 12 Αυγούστου πέταξε με σχηματισμό δεκαεπτά αεροσκαφών που παρείχε γενική υποστήριξη σε βομβαρδιστικά τα οποία διείσδυναν προς την περιοχή Beverloo. Η Μοίρα πέρασε την ακτή νότια του Flushing, απέρριψε τις κοιλιακές δεξαμενές κοντά στο Walcheren, συνάντησε τα βομβαρδιστικά βορειοδυτικά της Αμβέρσας και τα συνόδευσε προς το Venlo. Δύο ημέρες αργότερα ο Sugas βρισκόταν και πάλι στον αέρα ως YELLOW 3 με το 41-6372, στο Circus της 14ης Αυγούστου, κατά το οποίο η Μοίρα συνάντησε τα βομβαρδιστικά δυτικά της Χάγης και κάλυψε τους νότιους σχηματισμούς τους κατά την επιστροφή, πολύ έξω πάνω από τη Βόρεια Θάλασσα. Στις 15 Αυγούστου, αφού είχε προηγηθεί μία επιχείρηση της Μοίρας στην οποία δεν συμμετείχε, πέταξε στη δεύτερη αποστολή της ημέρας, τη Διαταγή No. 104, ένα ακόμη Ramrod, και πάλι ως YELLOW 3 με το 41-6372.⁴⁸ Στο σημείο αυτό η τεκμηρίωση είναι αρκετά ακριβής ώστε να διορθωθεί ένας αριθμός που επαναλήφθηκε επί χρόνια. Από την πρώτη ατομικά καταγεγραμμένη πολεμική έξοδο στις 7 Μαΐου έως και τις 15 Αυγούστου, ο Sugas έλαβε 36 πολεμικές αποστολές. Μία από αυτές—η ανάθεση της 16ης Μαΐου βάσει της Διαταγής No. 20 — καταγράφεται ρητά ως DNTD, Did Not Take Off, δηλαδή δεν απογειώθηκε. Οι υπόλοιπες 36 αποτελούν πραγματικές εξόδους. Τα ίδια έγγραφα καθιστούν

Αλλά Thunderbolt με τα οποία πέταξε ο Arthur Sugas. Αν και το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S ήταν το αεροσκάφος που εμφανίζεται στη μεγάλη πλειονότητα των πολεμικών του εξόδων, ο πίνακας αποστολών της 63ης Μοίρας καταγράφει τον Sugas και σε άλλα Thunderbolt: το P-47D-1-RE 42-7885, UN-N στις 25 Μαΐου 1943, το P-47C-2-RE 41-6203, UN-J στις 29 Μαΐου, το P-47C-5-RE 41-6320, UN-Y στις 11 Ιουνίου, το P-47D-5-RE 42-8693, UN-I στις 24 Ιουνίου και το P-47C-2-RE 41-6259, UN-Z στις 26 Ιουλίου 1943. Η σύνθεση αποδίδει αυτή τη λιγότερο γνωστή πλευρά της επιχειρησιακής του σταδιοδρομίας: ο Sugas δεν πέταξε αποκλειστικά με το UN-S, αλλά χειρίστηκε αρκετά διαφορετικά P-47 της 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group.

επίσης σαφές ότι δεν υπάρχει έξοδος του Sugas στις 16 Αυγούστου 1943.⁴⁹ Η 63η Μοίρα πραγματοποίησε εκείνη την ημέρα μία σημαντική αποστολή Ramrod, αλλά το όνομα του Sugas απουσιάζει από τον σύγχρονο κατάλογο των χειριστών, όπως ακριβώς δεν υπάρχει καταχώριση της 16ης Αυγούστου στο ατομικό μητρώο αποστολών του.⁵⁰ Έτσι, με το τέλος της 16ης Αυγούστου, ο Arthur Sugas βρισκόταν στο Halesworth όχι πλέον ως ο νεοεισερχόμενος χειριστής που είχε περάσει για πρώτη φορά την εχθρική ακτή λίγο περισσότερο από τρεις μήνες νωρίτερα, αλλά ως πλήρως επιχειρησιακός χειριστής Thunderbolt σε τριάντα έξι τεκμηριωμένες πολεμικές εξόδους και πιθανόν δύο ακόμα. Είχε πετάξει σε σαρώσεις και αποστολές υποστήριξης βομβαρδιστικών, είχε αναλάβει εφεδρικές θέσεις όταν το απαιτούσε το πρόγραμμα, είχε συνοδεύσει συνάδελφο με αεροσκάφος που παρουσίαζε βλάβη, είχε περάσει επανειλημμένα από θέσεις αρχηγού στοιχείου και τουλάχιστον μία φορά στην επικεφαλής θέση ολόκληρου Σμήνους, ενώ είχε συσσωρεύσει την επιχειρησιακή υπηρεσία που αποτυπώθηκε στο Air Medal και στα Oak Leaf Clusters του. Η δράση του μέχρι τότε ήταν ήδη μεγαλύτερη από όσο άφηναν να εννοηθεί ορισμένες μεταγενέστερες, συντομευμένες αφηγήσεις. Κανένα σωζόμενο στοιχείο δεν τον τοποθετεί στον αέρα στις 16 Αυγούστου. Η τεκμηριωμένη επιχειρησιακή του διαδρομή για την παρούσα περίοδο ολοκληρώνεται με την αποστολή της προηγούμενης ημέρας.

17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943 — Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΗΜΕΡΑ, ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΙ ΕΩΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΧΘΡΙΚΗ ΕΠΑΦΗ

Στις 17 Αυγούστου 1943 η 56η Σμηναρχία Μαχητικών στο Halesworth βρέθηκε αντιμέτωπη με ένα ασυνήθιστα απαιτητικό επιχειρησιακό πρόγραμμα. Η 8η Αεροπορική Δύναμη εξαπέλυε δύο μεγάλους σχηματισμούς βομβαρδιστικών βαθιά μέσα στη Γερμανία: ο ένας είχε ως στόχο τα εργοστάσια της Messerschmitt στο Regensburg και στη συνέχεια θα κατευθυνόταν προς τη Βόρεια Αφρική, ενώ ο δεύτερος θα έπληττε τη βιομηχανία ρουλεμάν στο Schweinfurt, με τα B-17 να πρέπει κατόπιν να επιστρέψουν στην Αγγλία. Η περιορισμένη ακόμη ακτίνα δράσης του P-47 δεν επέτρεπε συνεχή συνοδεία σε όλη τη διαδρομή και έτσι η προστασία των βομβαρδιστικών έπρεπε να οργανωθεί σε διαδοχικούς, αυστηρά χρονικά καθορισμένους τομείς. Για την 63η Μοίρα Μαχητικών αυτό σήμαινε δύο εντελώς διαφορετικές αποστολές Ramrod μέσα στην ίδια ημέρα: μία πρωινή για την υποστήριξη του σχηματισμού που κατευθυνόταν προς

Hubert "Hub" Zemke και Francis "Gabby" Gabreski — δύο θρυλικές μορφές της 56th Fighter Group. Ο Zemke, διοικητής της Σμηναρχίας και μία από τις σημαντικότερες ηγετικές φυσιογνωμίες της αμερικανικής αεροπορίας μαχητικών στην Ευρώπη, συνέδεσε το όνομά του με το περίφημο "Zemke's Wolfpack". Υπό την ηγεσία του, η 56η Σμηναρχία εξελίχθηκε σε έναν από τους αποτελεσματικότερους αμερικανικούς σχηματισμούς μαχητικών του πολέμου, ενώ ο ίδιος ολοκλήρωσε την πολεμική του δράση με 17,75 επιβεβαιωμένες εναέριες νίκες σε 154 πολεμικές αποστολές. Δίπλα του, ο Francis "Gabby" Gabreski, ένας από τους διασημότερους άσους της 56th, κατέρριψε 28 εχθρικά αεροσκάφη στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επίδοση που τον κατέστησε τον κορυφαίο Αμερικανό άσο στο ευρωπαϊκό θέατρο επιχειρήσεων. Αργότερα πρόσθεσε ακόμη 6,5 καταρρίψεις MiG-15 στον Πόλεμο της Κορέας, φθάνοντας συνολικά τις 34,5 εναέριες νίκες. Οι δύο άνδρες αντιπροσωπεύουν το επίπεδο ηγεσίας και μαχητικής εμπειρίας μέσα στο οποίο πολέμησε και ο Arthur Sugas με την 63rd Fighter Squadron.

τα ανατολικά και μία δεύτερη το απόγευμα για την κάλυψη βομβαρδιστικών κατά την επιστροφή τους.⁵¹ Η πρωινή επιχείρηση εκτελέστηκε βάσει της Field Order No. 38/106. Ο Ταγματάρχης Philip E. Tukey Jr. ηγήθηκε δεκαέξι αεροσκαφών της 63ης Μοίρας σε αποστολή γενικής υποστήριξης των B-17. Στο ατομικό επιχειρησιακό αρχείο του Sugas η ίδια αποστολή καταγράφεται ως Field Order 106, με τον ίδιο στη θέση YELLOW 3, πετώντας το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S. Οι δύο διαφορετικές μορφές αρίθμησης της Field Order αφορούν την ίδια επιχείρηση. Στο σύστημα τετραμελών Σμηνών με χρωματικούς κωδικούς που χρησιμοποιούσε τότε η Μοίρα, η θέση No. 3 τοποθετούσε τον Sugas επικεφαλής του δεύτερου ζεύγους του Σμήνους.⁵²

Το ημερολόγιο της Μοίρας επιτρέπει ιδιαίτερα ακριβή ανασύνθεση της διαδρομής. Στις 10:10 τα Thunderbolt έφθασαν πάνω από το Haamstede, σε ύψος περίπου 21.000 ποδών. Τέσσερα λεπτά αργότερα, κοντά στο Woensdrecht, απέρριψαν τις εξωτερικές κοιλιακές δεξαμενές τους, παραμένοντας περίπου στα 21.000 πόδια. Στις 10:18, δέκα μίλια βόρεια της Antwerp, η 63η συναντήθηκε με τα Ιπτάμενα Φρούρια και τα συνόδευσε προς τα ανατολικά, διασχίζοντας το Βέλγιο μέχρι την περιοχή Maastricht–Aachen. Εκεί τα μαχητικά αποχώρησαν από τον σχηματισμό των βομβαρδιστικών στις 10:32. Κατά τη διάρκεια αυτού του σκέλους οι πιλότοι της Μοίρας είδαν δύο B-17 να καταπίπτουν, ένα στην περιοχή του Diest και ένα κοντά στο Maastricht, ένδειξη της σοβαρής αντίστασης που ήδη αντιμετώπιζε ο σχηματισμός των βομβαρδιστικών πριν ακόμη τα P-47 φθάσουν στο όριο του τομέα συνοδείας που τους είχε ανατεθεί.⁵³ Ο ίδιος ο Sugas ήλθε σε επαφή με εχθρικά καταδιωκτικά κατά την επιστροφή. Περίπου στις 10:30, στην περιοχή του Hasselt, αυτός και ο Υπολοχαγός Edgar D. Whitley έβαλλαν εναντίον δύο Fw 190 από ύψος περίπου 20.000 έως 26.000 ποδών. Η αναφορά της Μοίρας περιγράφει τις βολές τους ως βολές μεγάλης γωνίας απόκλισης από μεγάλη απόσταση, η οποία μειώθηκε από περίπου 700 σε 300 γιάρδες. Κανένας από τους δύο πιλότους δεν διεκδίκησε κατάρριψη. Λίγα λεπτά αργότερα ένας ακόμη πιλότος της 63ης, ο Υπολοχαγός Brown, έβαλλε εναντίον ενός Bf 109 κοντά στο Euren, επίσης χωρίς άμεση διεκδίκηση. Επομένως η πρωινή αποστολή του Sugas δεν υπήρξε μία απλή πτήση συνοδείας χωρίς επαφή: συνάντησε εχθρικά αεροσκάφη και χρησιμοποίησε τα όπλα του, χωρίς όμως να του πιστωθεί νίκη.⁵⁴

Η Μοίρα πέρασε προς τα δυτικά βόρεια του Flushing στις 10:58, σε ύψος περίπου 25.000 ποδών, και προσγειώθηκε με ασφάλεια στο Halesworth στις 11:40. Ο Sugas είχε έτσι ολοκληρώσει ακόμη μία πολεμική έξοδο με το 41-6372 και επέστρεψε μαζί με τον υπόλοιπο σχηματισμό.⁵⁵ Τα σωζόμενα επιχειρησιακά έγγραφα δεν καταγράφουν τις προσωπικές κινήσεις του Sugas κατά τις ώρες που ακολούθησαν δεν γνωρίζουμε αν έγινε ενημέρωση ή πρόλαβε να ξεκουραστεί και να γευματίσει. Αυτό που μπορεί να αποδειχθεί είναι ότι ο πρωινός σχηματισμός είχε επιστρέψει στο Halesworth στις 11:40 και ότι, μόλις τρεις ώρες και σαράντα λεπτά αργότερα, η Μοίρα απογειωνόταν και πάλι με προορισμό την κατεχόμενη Ευρώπη. Η δεύτερη επιχείρηση εκτελέστηκε βάσει της Field Order No. 38/106, Amendment No. 4, η οποία στο ατομικό επιχειρησιακό αρχείο του Sugas καταγράφεται ως 106/4.

Ο σκοπός της ήταν διαφορετικός από εκείνον της πρωινής αποστολής: τα καταδιωκτικά αναλάμβαναν γενική υποστήριξη κατά την επιστροφή των B-17 από τη βαθιά διείσδυσή τους στη Γερμανία — στην περίπτωση αυτή των βομβαρδιστικών που επέστρεφαν από το Schweinfurt. Η 56η Πτέρυγα διέθεσε πενήντα ένα P-47 για την απογευματινή επιχείρηση, ενώ ο Ταγματάρχης Tukey ηγήθηκε δεκαέξι αεροσκαφών της 63ης Μοίρας. Απογειώθηκαν από το Halesworth στις 15:20. Ο Sugas είχε και πάλι διατεθεί στο P-47C-5-RE 41-6372, UN-S, όμως η τακτική του θέση είχε αλλάξει από το πρωινό YEL-LOW 3 σε POSTGATE WHITE 3.⁵⁶ Η σύνθεση του Σμήνους White είχε ως εξής. WHITE 1 ήταν ο Ταγματάρχης Philip E. Tukey Jr., με το 41-6375, UN-T· WHITE 2 ο Υπολοχαγός Edgar D. Whitley, με το 42-7885, UN-N· WHITE 3 ο Υπολοχαγός Arthur Sugas, με το 41-6372, UN-S· και WHITE 4 ο Υπολοχαγός George A. Compton, με το 41-6326, UN-Q. Στα σωζόμενα έγγραφα της επιχείρησης το Σμήνος εμφανίζεται με το ραδιοφωνικό πρόθεμα της Μοίρας POSTGATE. Οι Tukey και Whitley σχημάτιζαν το πρώτο ζεύγος, ενώ οι Sugas και Compton το δεύτερο. Ως White 3, ο Sugas ήταν επικεφαλής του δεύτερου ζεύγους· ο Compton, ως White 4, κατείχε τη δεύτερη θέση του ίδιου ζεύγους.⁵⁷ Ο Harold “Bunny” Comstock ήταν διαφορετικός πιλότος και βρισκόταν αλλού στον σχηματισμό της Μοίρας ως Blue 3· δεν πρέπει να συγχέεται με τον George A. Compton, ο οποίος ήταν ο White 4 του Sugas.⁵⁸

Από το Halesworth τα P-47 διέσχισαν τη Βόρεια Θάλασσα προς τις ολλανδικές ακτές. Η σύγχρονη αναφορά της 63ης καταγράφει άφιξη πάνω από το Haamstede στις 15:55, σε ύψος 20.000 ποδών. Στις 16:05, περίπου πέντε μίλια βόρεια της Antwerp, τα καταδιωκτικά απέρριψαν τις εξωτερικές δεξαμενές τους από το ίδιο ύψος. Η 56η Πτέρυγα άρχισε κατόπιν άνοδο μέχρι περίπου τα 27.000 πόδια και συνέχισε προς το εσωτερικό, φθάνοντας περίπου δεκαπέντε μίλια ανατολικά του Euren. Η διείσδυση αυτή ήταν αισθητά βαθύτερη από πολλούς από τους προηγούμενους τομείς συνοδείας που είχε καλύψει η Μοίρα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και έφερε τα Thunderbolt στην ανατολική πλευρά του Βελγίου, κοντά στα γερμανικά σύνορα.⁵⁹ Στις 16:21, κοντά στο Euren, η 56η συναντήθηκε με τα B-17 που επέστρεφαν. Ο σχηματισμός έστρεψε αριστερά στην πορεία επιστροφής και η 63η ανέλαβε την κάλυψη του πρώτου σχηματισμού των βομβαρδιστικών. Μπροστά και γύρω από τα B-17 οι Αμερικανοί μπορούσαν πλέον να διακρίνουν μεγάλη συγκέντρωση εχθρικών μαχητικών. Η Μοίρα υπολόγισε περίπου πενήντα έως εξήντα αεροσκάφη, κυρίως Fw 190 και Bf 109, μαζί με περίπου έξι δικινητήρια Me 110. Η αναφορά σημείωσε ότι πολλά από τα μονοκινητήρια καταδιωκτικά κινούνταν περίπου στο ίδιο ύψος με τα βομβαρδιστικά και μπροστά από αυτά, παίρνοντας θέση για μετωπικές προσβολές. Η 63η, ευρισκόμενη ψηλότερα από τα Fortresses, βρισκόταν στη θέση από την οποία μπορούσε να κατέλθει εναντίον τέτοιων προσεγγίσεων.⁶⁰ Καθώς ο ενιαίος σχηματισμός έστρεψε προς τα δυτικά από την περιοχή του Euren με κατεύθυνση προς τη Liège, η τακτική κατάσταση γινόταν ολοένα πυκνότερη γύρω από τα βομβαρδιστικά. Η Μοίρα είχε ανέλθει περίπου στα 27.000 πόδια, ενώ τα σωζόμενα έγγραφα τοποθετούν στη συνέχεια το αεροσκάφος του Sugas στην περιοχή Ans–Liège. Εκεί, με τα Fortresses χαμηλότερα και εμπρός και τα γερμανικά καταδιωκτικά να ελίσσονται γύρω από τον σχηματισμό των βομβαρδιστικών,

ο Sugas παρέμενε σε εγρήγορση μαζί με τον παραστάτη του George A. Compton.⁶¹

17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943 — Η ΜΟΙΡΑΙΑ ΑΕΡΟΜΑΧΙΑ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ANS–LIEGE

Όταν το Σμήνος White έφθασε στον τομέα Ans–Liège, η αερομαχία γύρω από τα B-17 που επέστρεφαν είχε ήδη εξελιχθεί σε μία κατακερματισμένη και βίαιη σύγκρουση. Γερμανικά μονοκινητήρια καταδιωκτικά ελίσσονταν γύρω από τον σχηματισμό των βομβαρδιστικών, ενώ τα Thunderbolt της 56ης Σμηναρχίας επιχειρούσαν να διασπάσουν τις νέες επιθέσεις. Ο Arthur Sugas εξακολουθούσε να πετά ως POSTGATE WHITE 3, επικεφαλής του δεύτερου ζεύγους του Σμήνους, με το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S, ενώ ο Υπολοχαγός George A. Compton κατείχε την αντίστοιχη θέση WHITE 4. Η σωζόμενη επιχειρησιακή καταγραφή τοποθετεί αυτή τη φάση της μάχης της Μοίρας στην περιοχή του Ans, ενώ οι ατομικές αναφορές δείχνουν ότι τα επιμέρους τμήματα της 63ης είχαν ήδη αρχίσει να εμπλέκονται σε διαφορετικές αερομαχίες και σε διαφορετικά ύψη.⁶² Η σαφέστερη μαρτυρία για τη στιγμή κατά την οποία η απειλή στράφηκε άμεσα εναντίον του Sugas προέρχεται από τον Compton. Η κατάθεσή του, με ημερομηνία 19 Αυγούστου 1943, η οποία ενσωματώθηκε στο Missing Air Crew Report 265, προσδιορίζει χωρίς αμφιβολία τις αντίστοιχες θέσεις τους. Ο Compton ανέφερε ότι, ενώ περιφέρονταν γύρω από τα βομβαρδιστικά πάνω από το Ans, περίπου τριάντα Focke-Wulf 190 πραγματοποίησαν μετωπική επίθεση εναντίον του σχηματισμού των βομβαρδιστικών. Δύο από τα γερμανικά καταδιωκτικά κινήθηκαν κατόπιν εναντίον των δύο Thunderbolt. Τη στιγμή αυτή τα αμερικανικά καταδιωκτικά βρίσκονταν περίπου στα 28.000 πόδια. Ο Compton ανέφερε ότι τα δύο FW 190 άνοιξαν πυρ και ότι προσπάθησε να επικοινωνήσει με τον Sugas μέσω ασυρμάτου, χωρίς να καταφέρει να τον προσεγγίσει. Στη συνέχεια έστρεψε προς τα επιτιθέμενα εχθρικά αεροσκάφη και βύθισε.⁶³

Η αλληλουχία αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι η πρωτότυπη κατάθεση του Compton είναι πολύ πιο συγκερατημένη από ορισμένες μεταγενέστερες αφηγήσεις της αερομαχίας. Επιβεβαιώνει την παρουσία των δύο FW 190, την έναρξη των πυρών, την ανεπιτυχή προσπάθεια του Compton να επικοινωνήσει με τον Sugas μέσω R/T και τη δική του στροφή και βύθιση. Δεν αποδεικνύει ότι ο Sugas δεν αντιλήφθηκε την επίθεση, ούτε αναφέρει ότι ο Compton είδε τα πρώτα βλήματα να πλήττουν το 41-6372. Κυρίως, ο Compton δεν περιέγραψε το αεροσκάφος του Sugas να εισέρχεται σε περιδίνηση. Η κατάθεσή του κλείνει την οπτική επαφή μεταξύ των δύο χειριστών πολύ πιο απλά: αφού έστρεψε προς τα εχθρικά

20 Ιουλίου 1943 — Η απονομή του Air Medal στον Arthur Sugas. Στο Halesworth, ο Υπολοχαγός Arthur Sugas τιμάται μαζί με τους υπόλοιπους χειριστές της 63ης Μοίρας της 56ης Σμηναρχίας Μαχητικών που είχαν ήδη συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό πολεμικών εξόδων. Η επίσημη ιστορία της Μοίρας καταγράφει ότι εκείνη την ημέρα ο Στρατηγός Hoyt παρασημοφόρησε τους πιλότους στους οποίους είχαν απονεμηθεί το Air Medal και τα αντίστοιχα Oak Leaf Clusters. Για τους χειριστές μαχητικών της 8ης Αεροπορικής Δύναμης, το Air Medal αντιστοιχούσε τότε σε δέκα πολεμικές εξόδους και κάθε επόμενη δεκάδα αναγνωριζόταν με Oak Leaf Cluster. Μέχρι το καλοκαίρι του 1943, ο Sugas είχε ήδη καθιερωθεί ως έμπειρος επιχειρησιακός χειριστής της 63ης Μοίρας και συνέχιζε να συγκεντρώνει αποστολές πάνω από την κατεχόμενη Ευρώπη.

αεροσκάφη και βύθισε, αυτή ήταν η τελευταία φορά που είδε τον Sugass και δεν πίστευε ότι ο Sugass τον είχε ακολουθήσει στην κάθοδο.⁶⁴ Αυτή ήταν, επομένως, η στιγμή κατά την οποία το δεύτερο ζεύγος του Σμήνους ουσιαστικά έπαψε να λειτουργεί ως αλληλοϋποστηριζόμενο στοιχείο. Το αν ο Sugass επιχείρησε δικό του ελιγμό δεν μπορεί να εξακριβωθεί από την κατάθεση του Compton. Ούτε η απουσία απάντησης στον ασύρματο μπορεί να ερμηνευθεί με ασφάλεια ως απόδειξη ότι δεν είχε δει τον εχθρό. Αποδεικνύει μόνο ότι ο Compton τον κάλεσε και δεν έλαβε απάντηση. Μέσα σε μία αερομαχία με πολλαπλά αεροσκάφη, ταχύτατες μεταβολές των σχετικών θέσεων και ταυτόχρονες επιθέσεις γύρω από τον σχηματισμό των βομβαρδιστικών, οι σωζόμενες πηγές δεν επιτρέπουν να ανασυνθέσουμε τι ακριβώς είδε ή επιχείρησε ο ίδιος ο Sugass κατά τα δευτερόλεπτα εκείνα.⁶⁵

Μία δεύτερη και δυνητικά καθοριστική οπτική της αερομαχίας δημοσιεύθηκε αργότερα από τον Gerard Pahl στο Air Classics και αποδόθηκε στον Υπολοχαγό Harold "Bunny" Comstock. Ο Comstock δεν ήταν ο Compton και δεν ήταν ο WHITE 4 του Sugass. Επιχειρούσε σε διαφορετική θέση του σχηματισμού της 63rd Fighter Squadron. Η σύγχρονη καταγραφή της Μοίρας τον τοποθετεί ως BLUE 3, περίπου στα 26.000 πόδια στην περιοχή του Ans, και καταγράφει τη δική του αερομαχία κατά την ίδια περίοδο εναντίον εχθρικών καταδιωκτικών.⁶⁶ Σύμφωνα με τη χωριστή μαρτυρία που ο Pahl αποδίδει στον Comstock, δύο FW 190 βύθισαν ξαφνικά μπροστά από τη θέση του, εκθέτοντας τις κάτω επιφάνειές τους, και στη συνέχεια, βγαίνοντας από τη βύθιση, έστρεψαν αριστερά. Τότε ο Comstock ανέφερε ότι είδε δύο Thunderbolt «ακριβώς από κάτω» και προειδοποίησε μέσω ασυρμάτου για την προσέγγιση των εχθρικών αεροσκαφών. Η σχετική αυτή θέση δεν μπορεί να συμβαδίσει με βεβαιότητα με τα καταγεγραμμένα υψόμετρα: η επιχειρησιακή καταγραφή της Μοίρας τοποθετεί τον Comstock περίπου στα 26.000 πόδια, ενώ ο Compton τοποθετεί τους White 3 και White 4 περίπου στα 28.000 πόδια κατά την έναρξη της επίθεσης. Επομένως, είτε οι δύο παρατηρήσεις αφορούν διαφορετικές στιγμές κατά τις οποίες τα σχετικά ύψη είχαν ήδη μεταβληθεί, είτε μία από τις καταγραφές δεν αποδίδει με ακρίβεια το στιγμιαίο υψόμετρο. Με τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι δυνατό να επιλεγεί με ασφάλεια μεταξύ αυτών των ενδεχομένων.⁶⁷ Η αφήγηση του Pahl αποδίδει στη συνέχεια στον Comstock την καθοριστική παρατήρηση: το πρώτο FW 190 που βγήκε από τη βύθιση, έβαλε με μία σύντομη ριπή και έπληξε ένα από τα P-47. Σύμφωνα με την ίδια αφήγηση, ο Comstock είδε μεταλλικά τμήματα να αποσπώνται από το Thunderbolt, προτού αυτό εισέλθει σε αυτό που περιέγραψε ως ανεξέλεγκτη περιδίνηση.⁶⁸

Ο Υπολοχαγός Harold "Bunny" Comstock ήταν ένας έμπειρος χειριστής της 63ης και μία από τις σημαντικότερες μορφές στην ανασύνθεση της τελευταίας αερομαχίας του Arthur Sugass. Στην απογευματινή αποστολή της 17ης Αυγούστου 1943, ο Comstock πετούσε ως POSTGATE BLUE 3, περίπου στα 26.000 πόδια στην περιοχή Ans-Liège, σε διαφορετικό Σμήνος από τον Sugass. Σύμφωνα με τη μαρτυρία που αργότερα κατέγραψε ο Gerard Pahl, είδε δύο FW 190 να κατέρχονται προς δύο Thunderbolt και προειδοποίησε τους Αμερικανούς χειριστές μέσω ασυρμάτου· στη συνέχεια φέρεται να είδε ένα από τα P-47 να πλήττεται και να εξέρχεται από ελεγχόμενη πτήση. Η συγκεκριμένη αφήγηση παραμένει ιδιαίτερα σημαντική, αλλά χρησιμοποιείται με επιφύλαξη, καθώς η πρωτότυπη κατάθεση του Comstock στην οποία βασίστηκε ο Pahl δεν έχει ακόμη εντοπιστεί για ανεξάρτητη επαλήθευση. Κάτω απεικονίζεται το P-47 Thunderbolt της 63ης Μοίρας, 41-6328, UN-Y με το οποίο πετούσε.

Η μαρτυρία αυτή πρέπει να χρησιμοποιηθεί με μία σημαντική επιφύλαξη. Η πρωτότυπη κατάθεση του Comstock, από την οποία φαίνεται ότι ο Pahl άντλησε το συγκεκριμένο απόσπασμα, δεν έχει εντοπισθεί μεταξύ των πρωτογενών εγγράφων που ήταν διαθέσιμα προς εξέταση. Η πολεμική αναφορά του Comstock για τις 17 Αυγούστου τον καταγράφει ως BLUE 3 και περιγράφει διαφορετική εμπλοκή με δύο καταδιωκτικά Messerschmitt· δεν περιλαμβάνει το απόσπασμα για τα δύο Thunderbolt και την επίθεση των FW 190. Η μαρτυρία που δημοσίευσε ο Pahl διατηρείται επομένως εδώ επειδή αποτελεί μία εξαιρετικά συγκεκριμένη εναέρια παρατήρηση, συμβατή με τις συνθήκες της εξαφάνισης του Sugass, αλλά προς το παρόν δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διαθέτει το ίδιο βάρος τεκμηρίωσης με τη σωζόμενη ενυπόγραφη κατάθεση του Compton στο MACR 265.⁶⁹ Με αυτή την επιφύλαξη, ωστόσο, η μαρτυρία του Comstock παρέχει την πληρέστερη σωζόμενη περιγραφή για το τι ενδέχεται να συνέβη αμέσως μετά την απομάκρυνση του Compton. Από τη θέση του Compton, δύο FW 190 είχαν ανοίξει πυρ εναντίον των White 3 και White 4· ο Compton έστρεψε προς την επίθεση και κατήλθε, χάνοντας ουσιαστικά την επαφή με τον Sugass. Από την οπτική που αποδίδεται στον Comstock, ένα ζεύγος FW 190 είχε κατέλθει προς δύο P-47 που βρίσκονταν χαμηλότερα, το ένα άνοιξε πυρ και ένα από τα Thunderbolt επλήγη εμφανώς και εξήλθε από ελεγχόμενη πτήση. Οι δύο παρατηρήσεις συμπίπτουν αρκετά ως προς τον τύπο των αεροσκαφών, τον αριθμό των επιτιθέμενων και τις άμεσες τακτικές συνθήκες ώστε η σύνδεσή τους να είναι ιδιαίτερα πειστική, όχι όμως σε βαθμό που να δικαιολογεί την κατασκευή μιας τεχνητής ανασύνθεσης δευτερόλεπτο προς δευτερόλεπτο.⁷⁰

Η ταυτοποίηση του πληγέντος P-47 ως του 41-6372 του Sugass προκύπτει κυρίως από τις συνθήκες του σχηματισμού και από την άμεση εξαφάνισή του. Ο Compton επέζησε της εμπλοκής· ο Sugass δεν επέστρεψε, και στη συνέχεια συντάχθηκε το MACR 265 για το P-47 41-6372, με την απώλεια να καταγράφεται στην περιοχή του Ans. Καμία σωζόμενη εναέρια κατάθεση που εξετάστηκε δεν αναφέρει ότι κάποιος είδε τον Sugass να εγκαταλείπει το Thunderbolt, ούτε παρέχει ασφαλή μαρτυρία για αλεξίπτωτο. Αντίστοιχα, η απουσία μιας τέτοιας παρατήρησης δεν αποδεικνύει ότι δεν έγινε προσπάθεια εγκατάλειψης του αεροσκάφους. Η εναέρια μαρτυρία σταματά με την απώλεια επαφής και, εφόσον γίνει δεκτή με την παραπάνω επιφύλαξη η αφήγηση του Comstock που διέσωσε ο Pahl, με ένα P-47 εμφανώς πληγέν να εισέρχεται σε ανεξέλεγκτη κάθοδο.⁷¹ Η αναφορά του Υπολοχαγού Edgar D. Whitley παρέχει ένα χρήσιμο πλαίσιο, αλλά δεν καλύπτει αυτό το κενό τεκμηρίωσης. Ο Whitley κατείχε τη θέση WHITE 2 και συμμετείχε στην ευρύτερη αερομαχία γύρω από τα βομβαρδιστικά. Οι παρατηρήσεις του αφορούν εχθρικά αεροσκάφη —μεταξύ αυτών Me 110— καθώς και ένα άλλο P-47 που ενεπλάκη στη συγκεκριμένη μάχη, αλλά τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν την ασφαλή ταυτοποίηση εκείνου του Thunderbolt ως του Sugass. Η αναφορά του Whitley δείχνει επομένως πόσο είχε διασκορπίσει η αερομαχία τα αεροσκάφη της Μοίρας και γιατί η διατήρηση οπτικής επαφής με συγκεκριμένα αεροσκάφη είχε γίνει δύσκολη, αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ανεξάρτητη αυτόπτης μαρτυρία για την καταστροφή του 41-6372.⁷²

Οι γερμανικές καταγραφές καταρρίψεων παρέχουν έναν ακόμη τρόπο ελέγχου των αμερικανικών στοιχείων. Η ισχυρότερη αντιστοίχιση είναι μία αξίωση κατάρριψης P-47 που αποδόθηκε στον Hauptmann Johannes Naumann, τότε διοικητή της 6./JG 26. Η αξίωση του Naumann καταγράφεται στον τομέα της Liège στις 17 Αυγούστου και έχει από παλιά συνδεθεί με την απώλεια του Sugas. Η γεωγραφική και τακτική αντιστοίχιση είναι σημαντική: οι αμερικανικές πηγές τοποθετούν την εξαφάνιση του Sugas στην αερομαχία Ans-Liège, προσδιορίζουν τους άμεσους επιτιθέμενους ως FW 190, ενώ η γερμανική καταγραφή τοποθετεί την αξίωση του Naumann για ένα P-47 στην ίδια γενική περιοχή της μάχης.⁷³ Η ταύτιση αυτή πρέπει, ωστόσο, να παραμείνει ως ένα ισχυρό ενδεχόμενο και όχι ως απόλυτη επιβεβαίωση της κατάρριψης από τον Γερμανό άσο. Μεγάλος αριθμός καταδιωκτικών συμμετείχε στη σύγκρουση σε μία ευρεία γεωγραφική περιοχή· οι αμερικανικοί και γερμανικοί χρόνοι δεν μπορούν πάντοτε να συγχρονισθούν στο λεπτό· και ούτε ο Compton ούτε η μαρτυρία που αποδίδεται στον Comstock προσδιορίζουν τον συγκεκριμένο Γερμανό χειριστή. Αυτό που μπορεί να ειπωθεί είναι ότι η αξίωση του Naumann αποτελεί την καλύτερα τεκμηριωμένη γερμανική αντιστοίχιση για την απώλεια του Sugas, όταν συνεκτιμηθούν ο τύπος του αεροσκάφους, η μονάδα, η τοποθεσία και οι αμερικανικές μαρτυρίες.⁷⁴ Μία εναλλακτική περίπτωση θα μπορούσε να είναι ο Υποσμηνίας Heinz Rarendick της 9./JG 3, ο οποίος πετούσε Bf 109, εμφανίσθηκε σε μεταγενέστερες καταγραφές απωλειών και είχε κάποτε συνδεθεί με το 41-6372.⁷⁵ Η ταύτιση αυτή είναι λιγότερο πειστική. Το σημαντικότερο είναι ότι η άμεση αμερικανική μαρτυρία περιγράφει FW 190, και όχι Bf 109, να επιτίθενται στους Sugas και Compton. Σε μία αερομαχία με πολλές ταυτόχρονες αξιώσεις καταρρίψεων, η γεωγραφική εγγύτητα από μόνη της δεν αρκεί για να υπερκεράσει αυτή τη διαφορά στον τύπο του επιτιθέμενου αεροσκάφους. Επομένως, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, η αξίωση του Rarendick δεν μπορεί να αποκλεισθεί από τις ευρύτερες απώλειες P-47 της αερομαχίας, αποτελεί όμως σαφώς ασθενέστερη αντιστοίχιση για τη συγκεκριμένη επίθεση που περιγράφει ο Compton και η οποία αποδίδεται στον Comstock, σε σχέση με την αξίωση του Naumann με FW 190.⁷⁶

Ετσι, η τελική ανασύνθεση της μοιραίας αερομαχίας μπορεί να προχωρήσει μόνο μέχρι ένα συγκεκριμένο σημείο. Ο Arthur Sugas εξακολουθούσε να ηγείται του δεύτερου ζεύγους του White Flight ως POSTGATE WHITE 3, όταν δύο FW 190 κινήθηκαν εναντίον του στοιχείου του. Ο Compton, WHITE 4, προσπάθησε να επικοινωνήσει μαζί του μέσω ασυρμάτου, δεν έλαβε απάντηση, έστρεψε προς τους επιτιθέμενους και βύθισε. Δεν είδε ποτέ ξανά τον Sugas. Μία δεύτερη μαρτυρία, που αποδίδεται στον Comstock αλλά δεν έχει ακόμη επαληθευθεί ανεξάρτητα από το πρωτότυπο έγγραφο στο οποίο βασίσθηκε, περιγράφει ένα FW 190 να βάλλει εναντίον ενός από τα δύο P-47 που βρίσκονταν χαμηλότερα και το πληγέν Thunderbolt να χάνει μεταλλικά τμήματα προτού εισέλθει σε ανεξέλεγκτη περιδίνηση. Ο Sugas δεν επανεντάχθηκε στον σχηματισμό και το P-47C-5-RE 41-6372, UN-S καταγράφηκε ως απωλεσθέν. Μεταξύ των σωζόμενων γερμανικών αξιώσεων κατάρριψης, εκείνη του Johannes Naumann με FW 190 παραμένει η πειστικότερη αντιστοίχιση με την απώλεια.⁷⁷

17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943 — Η ΠΤΩΣΗ ΣΤΟ WOLDER

Το τι ακριβώς συνέβη μέσα στο Thunderbolt του Arthur Sugas μετά τη στιγμή που ο George Compton έχασε την επαφή μαζί του δεν είναι πλέον δυνατόν να ανασυντεθεί. Κανένας επιβεβαιωμένος αυτόπτης μάρτυρας από αέρος δεν είδε τον Sugas να εγκαταλείπει το αεροσκάφος του και καμία σύγχρονη αναφορά δεν καταγράφει αλεξίπτωτο. Εκείνο που μπορεί να ειπωθεί με πολύ μεγαλύτερη βεβαιότητα είναι η τελευταία πορεία του P-47 του αφότου χάθηκε προς το έδαφος μετά από την αερομαχία. Τα γερμανικά έγγραφα απωλειών που περιήλθαν αργότερα στα χέρια των Συμμάχων τοποθετούσαν τον θάνατό του στο Wilre, κοντά στο Maastricht, ενώ τα τοπικά στοιχεία προσδιορίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια το πραγματικό σημείο της πτώσης στο Wolder, στο νοτιοδυτικό άκρο του Maastricht και πολύ κοντά στα βελγικά σύνορα.⁷⁸ Η διάκριση αυτή είναι σημαντική. Το «Ans», που εμφανίζεται στο Missing Air Crew Report, ανήκει στην ευρύτερη γεωγραφική περιγραφή της αερομαχίας και δεν πρέπει να θεωρηθεί ως το σημείο όπου τελικά προσέκρουσε το αεροσκάφος. Τα γερμανικά έγγραφα περιορίζουν την περιοχή στο Wilre κοντά στο Maastricht, ενώ οι μαρτυρίες τοποθετούν την πτώση στο ίδιο το Wolder. Εκεί, αργά το απόγευμα της Τρίτης 17 Αυγούστου 1943, κάτοικοι είδαν ένα αμερικανικό P-47 να κατέρχεται προς το χωριό. Στην αφήγηση που συγκέντρωσε ο τοπικός ιστορικός σύλλογος περισσότερες από έξι δεκαετίες αργότερα, το χτυπημένο καταδιωκτικό περιγράφεται να κατεβαίνει με σπειροειδή τροχιά. Ενας άλλος μάρτυρας θυμόταν ότι το αεροσκάφος που πλησίαζε παρήγε έναν ασυνήθιστο ήχο.⁷⁹

Η τελευταία του πορεία το έφερε κοντά στην εκκλησία του Wolder. Μεταγενέστερη τοπική αφήγηση αναφέρει ότι το Thunderbolt πέρασε σε πολύ μικρή απόσταση από το καμπαναριό και στη συνέχεια κινήθηκε πέρα από τον πυκνά κατοικημένο πυρήνα του χωριού, πριν προσκρούσει σε αγρό κοντά στη Vroenhovenweg, σε μικρή απόσταση από τα βελγικά σύνορα. Η αποδεκτή περιοχή της πτώσης περιεγράφηκε επίσης τοπικά ως βρισκόμενη πίσω από τα γήπεδα της Leonidas.⁸⁰ Τα στοιχεία αυτά σχηματίζουν μία συνεπή γεωγραφική εικόνα, όμως πρέπει να τηρηθούν τα όρια της μαρτυρίας τους. Δεν διαθέτουμε σύγχρονη μέτρηση της απόστασης με την οποία πέρασε το αεροσκάφος από το καμπαναριό ούτε απόδειξη ότι ο Sugas εκτέλεσε σκόπιμο ελιγμό για να αποφύγει την εκκλησία ή τα σπίτια. Η μεταγενέστερη αντίληψη ότι οδήγησε συνειδητά το αεροσκάφος μακριά από το χωριό παραμένει

Ο Υπολοχαγός George A. Compton ήταν ο παραστάτης του Arthur Sugas στην τελευταία του αποστολή. Στις 17 Αυγούστου 1943, ο Compton πετούσε ως POSTGATE WHITE 4, ακριβώς δίπλα στον Sugas, WHITE 3, σχηματίζοντας μαζί το δεύτερο ζεύγος του Σμήνους White της 63ης Μοίρας της 56ης Σμηναρχίας Μάχης. Πάνω από την περιοχή Ans-Liège, περίπου στα 28.000 πόδια, δύο Fw 190 κινήθηκαν εναντίον τους. Ο Compton προσπάθησε να προειδοποιήσει τον Sugas μέσω ασυρμάτου, χωρίς να λάβει απάντηση, και στη συνέχεια έστρεψε προς τους επιτιθέμενους και βύθισε. Δεν είδε ποτέ ξανά τον Sugas. Η ενυπόγραφη κατάθεσή του της 19ης Αυγούστου 1943, που ενσωματώθηκε στο Missing Air Crew Report No. 265, αποτελεί την σημαντικότερη σωζόμενη πρωτογενή αυτόπτη μαρτυρία για τις τελευταίες στιγμές του Sugas στον αέρα. Στη σύνθεση εμφανίζονται ο Compton και το MACR 265, ενώ στο κάτω μέρος απεικονίζεται το Thunderbolt του Harold "Bunny" Comstock μετά από αναγκαστική προσγείωση στις 3 Μαρτίου 1944 — μία μεταγενέστερη εικόνα από την πολεμική πορεία του άλλου σημαντικού μάρτυρα της τελευταίας αερομαχίας του Sugas.

επομένως ερμηνεία και όχι αποδεδειγμένο γεγονός. Αυτό που τεκμηριώνεται είναι ότι το Thunderbolt πέρασε κοντά στην εκκλησία και κατέπεσε έξω από το πυκνά δομημένο τμήμα του Wolder.⁸¹ Ούτε είναι δυνατόν να ανασυντεθούν με μηχανική ακρίβεια τα τελευταία δευτερόλεπτα της καθόδου. Οι τοπικές αφηγήσεις δεν αποδεικνύουν αν το αεροσκάφος εξακολουθούσε να βρίσκεται υπό αποτελεσματικό έλεγχο, αν ο κινητήρας του λειτουργούσε κανονικά ή αν ο Sugas είχε ακόμη τις αισθήσεις του. Παράλληλα, δεν παρέχουν αξιόπιστη σύγχρονη παρατήρηση ανοιχτής καλύπτρας ή αλεξιπτώτου. Αυτό που διασώζουν είναι η αιφνίδια εμφάνιση του χτυπημένου αμερικανικού καταδιωκτικού πάνω από το Wolder, το πέρασμά του δίπλα από την εκκλησία και την πρόσκρουσή του στα χωράφια κοντά στα σύνορα. Τέσσερις κάτοικοι του Wolder που ζούσαν ακόμη το 2005 —οι Servatius Aarts, Reng Bastiaans, Johan Groeneweg και Theo Hogenboom— χαρακτηρίστηκαν δημόσια ως αυτόπτες μάρτυρες του περιστατικού. Η παρουσία τους μέχρι τις αρχές του 21ου αιώνα προσέδωσε στην τοπική μνήμη μία ασυνήθιστη συνέχεια, όμως οι αφηγήσεις που σώζονται στο διαθέσιμο υλικό καταγράφηκαν πολλές δεκαετίες μετά την πτώση και δεν μπορούν πάντοτε να διαχωριστούν σε τέσσερις πλήρως ανεξάρτητες μαρτυρίες.⁸²

Γερμανοί στρατιώτες έφθασαν γρήγορα στην περιοχή της πτώσης. Σύμφωνα με ταγενέστερη μαρτυρία, ο χώρος αποκλείστηκε αμέσως και δεν επιτρεπόταν στους κατοίκους να πλησιάσουν. Στη συνέχεια κατέφθασε στρατιωτικό όχημα στο πλαίσιο της απομάκρυνσης των συντριμμιών.⁸³ Οι σωζόμενες πηγές δεν προσδιορίζουν ποια γερμανική μονάδα ήταν υπεύθυνη και δεν θα ήταν ασφαλές να αποδοθεί η περισυλλογή σε συγκεκριμένη μονάδα της Luftwaffe, της Wehrmacht, της αστυνομίας ή κάποια πολιτική υπηρεσία. Εκείνο που προκύπτει καθαρά από το ίχνος τεκμηρίωσης είναι ότι οι γερμανικές αρχές ανέλαβαν τη διαχείριση της απώλειας και κατέγραψαν τον Sugas με το όνομα και τον αριθμό μητρώου του. Πολλά χρόνια αργότερα εμφανίστηκε στο Kalamazoo μία πολύ διαφορετική εκδοχή για τον θάνατό του. Ο William Nikitas θυμόταν ότι είχε ακούσει πως ο Sugas εγκατέλειψε το Thunderbolt με αλεξιπτωτο, συνελήφθη στη συνέχεια και εκτελέστηκε επί τόπου από Γερμανό αξιωματικό. Ο Aristos Sprugios μετέφερε μία παρόμοια αφήγηση, σύμφωνα με την οποία ένας μη κατονομαζόμενος πρώην συνάδελφος

Στις 17 Αυγούστου 1943, ο Σμηναγός Johannes Naumann, τότε διοικητής της 6./JG 26, διεκδίκησε την κατάρριψη ενός P-47 Thunderbolt στην περιοχή της Liège. Η συγκεκριμένη αξίωση αποτελεί την ισχυρότερη γερμανική αντιστοιχία με την απώλεια του Arthur Sugas, καθώς συμπίπτουν η περιοχή της μάχης και ο τύπος του επιτιθέμενου αεροσκάφους που αναγνώρισε ο George A. Compton. Η απόδοση στον Naumann παραμένει, ωστόσο, η πιθανότερη ταύτιση και όχι απόλυτα αποδεδειγμένο γεγονός. Ο Naumann υπήρξε ένας από τους έμπειρους άσους της Luftwaffe στο Δυτικό Μέτωπο, με 34 επιβεβαιωμένες εναέριες νίκες σε περίπου 350 πολεμικές αποστολές, όλες στη Δύση, μεταξύ των οποίων επτά τετρακινητήρια βομβαρδιστικά. Είχε αρχίσει να σημειώνει νίκες ήδη από τη Μάχη της Βρετανίας και συνέχισε να πολεμά εναντίον των Δυτικών Συμμάχων μέχρι το τέλος του πολέμου. Η πολεμική του δράση αναγνωρίστηκε με σειρά υψηλών γερμανικών διακρίσεων: τον Σιδηρούν Σταυρό Β' και Α' Τάξεως, το Ehrenpokal der Luftwaffe (25/06/1943), τον Γερμανικό Σταυρό σε Χρυσό (31/08/1943) και, τελικά, τον Σταυρό των Ιπποτών του Σιδηρού Σταυρού στις (9/11/1944). Ο Naumann επέζησε του πολέμου και μετά την ίδρυση της δυτικογερμανικής Luftwaffe επέστρεψε στην υπηρεσία, έφθασε στον βαθμό του Συνταγματάρχη. Αργότερα διοίκησε τη Μονάδα μεταφορικών ελικοπτέρων Hubschraubertransportgeschwader 64. Πέθανε στο Fürstenfeldbruck στις 22 Μαρτίου 2010, σε ηλικία 92 ετών.

του Sugas από τη Μοίρα αναζήτησε αργότερα τι είχε συμβεί στην Ολλανδία και στο Βέλγιο και πληροφορήθηκε από Ολλανδό αγρότη ότι ο Sugas είχε επιζήσει, αλλά πυροβολήθηκε από Γερμανούς αστυνομικούς· σε άλλη εκδοχή οι άνδρες αυτοί χαρακτηρίστηκαν ως προσωπικό της Gestapo. Σύμφωνα με την ίδια παράδοση, ο αγρότης έθαψε κρυφά το σώμα και αργότερα παρέδωσε τις στρατιωτικές ταυτότητες του Sugas.⁸⁴ Η αφήγηση αυτή όμως δεν ταυτίζεται με τα διαθέσιμα έγγραφα. Κανένας κατονομαζόμενος σύγχρονος μάρτυρας δεν δηλώνει ότι είδε τον Sugas να κατέρχεται με αλεξιπτωτο, να προσγειώνεται ζωντανός, να συλλαμβάνεται ή να πυροβολείται. Ακόμη σημαντικότερο, μεταγενέστερη έρευνα της American Graves Registration εξέτασε τα αρχεία του κοιμητηρίου του Maastricht και ανέκρινε τον υπεύθυνό του. Σύμφωνα με την αναφορά που συντάχθηκε, το σώμα του Sugas είχε μεταφερθεί στο κοιμητήριο από γερμανική περίπολο. Ο υπεύθυνος δήλωσε επίσης ότι επάνω στο σώμα δεν υπήρχαν ταυτότητες αναγνώρισης ούτε κάποιο άλλο μέσο ταυτοποίησης· αντίθετα, οι Γερμανοί είχαν παραδώσει τα στοιχεία ταυτότητάς του γραμμένα σε ένα χαρτί, από το οποίο συντάχθηκε η εγγραφή του κοιμητηρίου.⁸⁵ Η επίσημη τεκμηρίωση της ταφής αντιμετώπισε στη συνέχεια την απώλεια ως αποτέλεσμα αεροπορικής συντριβής.⁸⁶ Τα στοιχεία αυτά δεν επιτρέπουν τον καθορισμό της ακριβούς στιγμής κατά την οποία πέθανε ο Sugas. Καθιστούν όμως τη μεταγενέστερη αφήγηση περί εκτέλεσης αισθητά λιγότερο πειστική από την αλληλουχία συντριβής και περισυλλογής που προκύπτει από τα γερμανικά έγγραφα και τα στοιχεία της Graves Registration. Τα σωζόμενα τεκμήρια επομένως δεν υποστηρίζουν την εκδοχή ότι ο Sugas εγκατέλειψε επιτυχώς το αεροσκάφος του και εκτελέστηκε μετά τη σύλληψή του. Η ιστορικά ασφαλέστερη ανασύνθεση είναι ότι πέθανε κατά την πτώση του Thunderbolt στο Wolder και ότι τα λείψανά του περιήλθαν στη συνέχεια σε γερμανική διαχείριση.⁸⁷

Η ίδια επιφύλαξη είναι απαραίτητη και για τη σωζόμενη στρατιωτική ταυτότητα που συνδέεται με τον Sugas. Υπάρχει φυσικό μεταλλικό identification tag με το όνομα και τα στρατιωτικά στοιχεία του, το οποίο αργότερα λέγεται ότι έφθασε στην οικογένειά του μέσω άλλου Αμερικανού πιλότου. Η ύπαρξή του δεν αμφισβητείται· αβέβαιη είναι η ακριβής αλυσίδα της κατοχής του. Εφόσον η έρευνα του κοιμητηρίου καταγράφει ρητά ότι δεν υπήρχαν identification tags στο σώμα όταν αυτό παραδόθηκε για ταφή, η συγκεκριμένη ταυτότητα δεν μπορεί από μόνη της να αποδείξει ότι ο Sugas επέζησε της πτώσης, ότι αφαιρέθηκε από κάποιον αγρότη ή ότι η μεταγενέστερη αφήγηση περί εκτέλεσης ήταν αληθής. Είναι πιθανό να αποχωρίστηκε από τον ίδιο κατά την πτώση ή να περισυλλέχθηκε από το σημείο της συντριβής υπό συνθήκες που δεν τεκμηριώθηκαν ποτέ.⁸⁸ Τα γερμανικά έγγραφα αποδεικνύουν, ωστόσο, ότι η ταυτότητά του ήταν γνωστή. Κατασχεθέν γερμανικό δελτίο απωλειών καταγράφει Arthur Sugas, O-660213, αναφέρει ως ημερομηνία θανάτου την 17η Αυγούστου 1943 και ως τόπο θανάτου το Wilre κοντά στο Maastricht και τόπο ταφής του στο Maastricht. Όταν αργότερα η American Graves Registration εξέτασε τα αρχεία του κοιμητηρίου, η εγγραφή που βρέθηκε ανέφερε τον Sugas ονομαστικά, περιείχε τη διεύθυνση της οικογένειάς του στο Kalamazoo και κατέγραφε την ταφή του στον τάφο υπ' αριθ. 163.⁸⁹

Η ημερομηνία της ταφής απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, διότι η μεταγενέστερη αφήγηση του Wolder ανέφερε ότι ο Sugas τάφηκε την επόμενη ημέρα από την πτώση. Το σωζόμενο αρχείο του κοιμητηρίου, όμως, δίνει ως ημερομηνία ταφής την 17η Αυγούστου 1943, δηλαδή την ίδια ημέρα. Επειδή η εγγραφή αυτή προερχόταν από τα αρχεία της περιόδου της Κατοχής και ανακτήθηκε στο πλαίσιο της έρευνας της Graves Registration, έχει μεγαλύτερο αποδεικτικό βάρος από την αφήγηση που δημοσιεύθηκε πολλές δεκαετίες αργότερα. Η πρώτη ταφή πρέπει επομένως να χρονολογείται στις 17 Αυγούστου, εκτός αν εντοπιστεί παλαιότερο πρωτογενές έγγραφο του κοιμητηρίου που αποδεικνύει το αντίθετο.⁹⁰ Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί και η ένδειξη του τάφου. Σε μία από τις μεταγραφές των γερμανικών πληροφοριών ταφής εμφανίζεται ένα «Ε» πριν από τον αριθμό 163. Το αμερικανικό έγγραφο που συνοδεύει την κατασχεθείσα γερμανική καταχώριση εξηγεί ρητά ότι το γράμμα αυτό δήλωνε μεμονωμένη ή ατομική ταφή· δεν επρόκειτο για τμήμα του κοιμητηρίου με την ονομασία «Ε». Μεταγενέστερα αμερικανικά διοικητικά έγγραφα απέδωσαν επίσης τη θέση ως «CC-163», χωρίς όμως να υπάρχει βάση ώστε αυτή η μεταγενέστερη σημειογραφία να μετατραπεί σε αρχική πολεμική ονομασία του τάφου. Το ασφαλές δεδομένο είναι επομένως τάφος υπ' αριθ. 163, ατομικός τάφος.⁹¹ Οι τοπικές πηγές προσδιορίζουν το κοιμητήριο ειδικότερα ως το Γενικό Κοιμητήριο της Tongerseweg, ενώ τα κατασχεθέντα γερμανικά και αμερικανικά έγγραφα χρησιμοποιούν την ευρύτερη ονομασία του κοιμητηρίου του Maastricht, στην επαρχία Limburg. Οι δύο περιγραφές είναι συμβατές και όχι αντιφατικές. Μέχρι το τέλος της 17ης Αυγούστου 1943, οι γερμανικές αρχές είχαν καταγράψει τον νεκρό Αμερικανό πιλότο ως Arthur Sugas, ο θάνατός του είχε συνδεθεί διοικητικά με το Wilre κοντά στο Maastricht και το όνομά του είχε περάσει στο αρχείο του κοιμητηρίου του Maastricht, όπου τάφηκε σε ατομικό τάφο υπ' αριθ. 163.⁹²

ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΣΤΟ ΜΑΡΓΡΑΤΕΝ ΚΑΙ ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Μετά την ταφή του Arthur Sugas στο Maastricht στις 17 Αυγούστου 1943, ο ατομικός τάφος υπ' αριθ. 163 αποτέλεσε το σημείο από το οποίο ξεκίνησε αργότερα η αμερικανική διαδικασία ανάκτησης και ταυτοποίησης. Κανένα έγγραφο του σωζόμενου Individual Deceased Personnel File δεν αποδεικνύει ότι τα λείψανά του μετακινήθηκαν ξανά πριν περιέλθουν στην ευθύνη της αμερικανικής Graves Registration το 1945. Σε ορισμένα μεταγενέστερα αμερικανικά έγγραφα η θέση στο Maastricht αποδόθηκε ως «CC-163», αλλά αυτή ήταν μεταπολεμική διοικητική καταχώριση και δεν πρέπει να συγχέεται με την αρχική γερμανική ονομασία του τάφου. Το γράμμα «Ε» της γερμανικής καταγραφής εξηγήθηκε αργότερα από τους Αμερικανούς ως αναφορά σε Einzelgrab — ατομικό ή μεμονωμένο τάφο — και όχι σε τμήμα του κοιμητηρίου.⁹³ Η επόμενη τεκμηριωμένη μετακίνηση πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 1945. Στις 15:30 της 10ης Ιουλίου, τα λείψανα που συνδέονταν με τον Arthur Sugas έφθασαν στο United States Military Cemetery του Margraten από την 3060th Quartermaster Graves Registration Company, η οποία καταγράφεται επίσης ως η Μονάδα που τα είχε ανακτήσει. Ιδιαίτερη σημασία έχει ότι το έντυπο επεξεργασίας στο Margraten έφερε την επικεφαλίδα “UNKNOWN X — Sugas,

Arthur”. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι Αμερικανοί δεν διέθεταν πιθανή ταυτότητα, αλλά ότι η ταυτότητα που συνδεόταν με τον τάφο του Maastricht δεν είχε ακόμη περάσει ολόκληρη την αμερικανική διαδικασία τεκμηρίωσης. Ενα διαφορετικό Check List for Disinterments που συντάχθηκε εκείνη την περίοδο καταγράφει λανθασμένα την 14η Αυγούστου 1943 ως ημερομηνία θανάτου και την 20ή Αυγούστου ως ημερομηνία ταφής. Οι ημερομηνίες αυτές αντιφάσκουν με τα γερμανικής προέλευσης στοιχεία, τη μεταγενέστερη έρευνα στο Maastricht και την καθιερωμένη χρονολογία και πρέπει συνεπώς να θεωρηθούν διοικητικά ή μεταγραφικά σφάλματα και όχι ένδειξη εναλλακτικής χρονολογίας.⁹⁴

Στις 09:30 της 11ης Ιουλίου 1945, τα λείψανα επανενταφιάστηκαν στο United States Military Cemetery Margraten, Holland, στη θέση Plot KK, Row 10, Grave 247. Το επίσημο Report of Burial καταγράφει τον Arthur Sugas ως 1st Lieutenant, O-660213, με ημερομηνία θανάτου 17 Αυγούστου 1943 και αιτία θανάτου “Plane Crash”. Καταγράφει επίσης ότι προηγουμένως είχε ταφεί σε μεμονωμένο τάφο στο πολιτικό καθολικό κοιμητήριο του Maastricht. Δεν αναφέρεται στρατιωτική μεταλλική ταυτότητα της εποχής του πολέμου να συνοδεύει τα λείψανα. Ως βάση της ταυτότητας αναφερόταν τότε το μητρώο του πολιτικού κοιμητηρίου του Maastricht, ενώ στην επαναταφή χρησιμοποιήθηκαν έντυπο και ανάγλυφη μεταλλική ταυτότητα της ίδιας της Graves Registration Service.⁹⁵ Η τεκμηρίωση αυτή, ωστόσο, δεν θεωρήθηκε αμέσως οριστική. Στις 12 Σεπτεμβρίου 1945, το Headquarters, U.S. Theater Graves Registration Service εξέτασε την αναφορά του Margraten και αμφισβήτησε ειδικά την επάρκεια της διαδικασίας ταυτοποίησης. Η εγγραφή στο κοιμητήριο του Maastricht, σημείωνε, «δεν θεωρείται από μόνη της οριστική ταυτοποίηση· αποτελεί στοιχείο προς την εξακρίβωση της ταυτότητας». Δόθηκε συνεπώς εντολή να διερευνηθεί με ποιον ακριβώς τρόπο το όνομα του Arthur Sugas είχε συνδεθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου με τη σορό που είχε ταφεί εκεί.⁹⁶ Την έρευνα ανέλαβε η 3059th Quartermaster Graves Registration Company. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1945, οι ερευνητές της εξέτασαν τα μητρώα του κοιμητηρίου του Maastricht και ανέκριναν τον υπεύθυνο του κοιμητηρίου. Το όνομά του δεν διασώθηκε στην αναφορά. Ο ίδιος δήλωσε ότι η σορός του Υπολοχαγού Sugas είχε «μεταφερθεί στο κοιμητήριο από Γερμανούς για ταφή». Επάνω της δεν υπήρχαν identification tags ούτε οποιοδήποτε άλλο μέσο αναγνώρισης. Αντί γι' αυτά, οι πληροφορίες που αφορούσαν τη σορό είχαν γραφτεί σε ένα χαρτί και είχαν παραδοθεί στον υπεύθυνο. Από αυτό το χαρτί το κοιμητήριο είχε καταγράψει το όνομα — το οποίο στην αμερικανική μεταγραφή εμφανίζεται ως «Sugas, Arthur» — την ημερομηνία ταφής 17 Αυγούστου 1943, τον τάφο 163 και τη διεύθυνση 541 Pine Street, Kalamazoo, Michigan. Η μεταπολεμική αμερικανική ταυτοποίηση, επομένως, δεν στηρίχθηκε σε μεταλλική ταυτότητα που βρέθηκε επάνω

Ψηφιακός πίνακας του Αντώνη Καρύδη, ο οποίος δημιουργήθηκε για τον πρώτο τόμο του έργου Έλληνες σε Ξένα Cockpit και επιχειρεί να αναπαραστήσει την τελευταία αερομαχία του Arthur Sugas στις 17 Αυγούστου 1943. Η σύνθεση έχει κυρίως εικονογραφικό χαρακτήρα και δεν αποδίδει με ακρίβεια τη σημερινή ανασύνθεση της τακτικής κατάστασης, όπως αυτή προκύπτει από τη μεταγενέστερη διασταύρωση αμερικανικών και γερμανικών πηγών. Παράλληλα, στο εικονιζόμενο P-47 απουσιάζει το υποτιθέμενο nose art που έχει συνδεθεί στη μεταγενέστερη βιβλιογραφία με το αεροσκάφος του Sugas, χωρίς ωστόσο η ύπαρξή του να έχει τεκμηριωθεί οριστικά.

στη σορό, ούτε σε οδοντιατρική σύγκριση ή σε κάποιο νέο προσωπικό αντικείμενο, αλλά στην τεκμηριωμένη συνέχεια μεταξύ των στοιχείων που είχαν παραδώσει οι Γερμανοί και της καταχώρισης στο μητρώο του Maastricht.⁹⁷

Η γραφειοκρατική πραγματικότητα ήταν πιο σύνθετη απ' ό,τι άφηνε να εννοηθεί η αλληλογραφία προς την οικογένεια. Στις 12 Νοεμβρίου 1946, το Office of the Quartermaster General απήλυθε επίσημη επιστολή στον Constantine Z. Sugas, ενημερώνοντάς τον ότι ο Arthur ήταν θαμμένος στο Margraten, στο Plot KK, Row 10, Grave 247, και δηλώνοντας ότι η «identification and interment» είχαν ολοκληρωθεί. Το κοιμητήριο περιγραφόταν ως ευρισκόμενο δέκα μίλια δυτικά του Aachen της Γερμανίας και υπό τη διαρκή φροντίδα αμερικανικού στρατιωτικού προσωπικού. Ο Constantine, όμως, δεν ήταν δυνατόν να παραλάβει αυτή την επιστολή: είχε πεθάνει στο Kalamazoo στις 24 Νοεμβρίου 1944 και είχε ταφεί στο Riverside Cemetery στις 27 Νοεμβρίου. Η επιστολή του 1946 αποδεικνύει επομένως ότι τα κυβερνητικά στοιχεία του πλησιέστερου συγγενή δεν είχαν ακόμη ενημερωθεί για τις αλλαγές στην οικογένεια Sugas. Δείχνει επίσης ότι η γλώσσα που χρησιμοποιούσε το War Department προς την οικογένεια ήταν πιο οριστική από την εσωτερική τεχνική διαδικασία της Graves Registration, η οποία δεν είχε ακόμη φθάσει στην τελική διοικητική αποδοχή της ταυτότητας.⁹⁸ Το ζήτημα αυτό διορθώθηκε από την αδελφή του Arthur. Στις 3 Απριλίου 1947, η Stella Sugas έγραψε από την 1203 Egleston Avenue στο Kalamazoo προς τον Quartermaster General, ενημερώνοντάς τον ότι ο πατέρας της είχε πεθάνει και ότι η οικογενειακή διεύθυνση είχε αλλάξει. Ως νέο πλησιέστερο συγγενή που έπρεπε να ενημερώνεται σχετικά με την τελική ταφή του Arthur υπέδειξε τη Mary Sugas, μητέρα του Arthur και χήρα του Constantine.⁹⁹

Μέσα σε λίγες εβδομάδες η κατάσταση άλλαξε και πάλι. Στις 18 Απριλίου 1947, η Mary Sugas υπέστη εγκεφαλικό επεισόδιο. Δύο ημέρες αργότερα η Stella παντρεύτηκε τον Nicholas Koukas. Σε αναλυτική επιστολή της 26ης Μαΐου 1947, υπογράφοντας πλέον ως Stella Koukas, εξηγούσε ότι η μητέρα της είχε παραλύσει στη δεξιά πλευρά, δεν ήταν καλά και δεν μπορούσε να υπογράψει έγγραφα παρά μόνο σχηματίζοντας ένα «X» με το αριστερό της χέρι. Επειδή η αλληλογραφία για τον Arthur θα ήταν ιδιαίτερα επώδυνη για τη Mary στην κατάστασή της, η Stella είχε εξασφαλίσει πληρεξούσιο ώστε να μπορεί να ενεργεί για λογαριασμό της. Ανέφερε επίσης ότι ήταν “the only remaining child in the family” — το μόνο παιδί της οικογένειας που είχε απομείνει. Η ίδια και ο Nicholas επρόκειτο να μετακομίσουν στην Astoria της Νέας Υόρκης και

Από «αγνοούμενος» στην επίσημη επιβεβαίωση του θανάτου. Τρία από τα σημαντικότερα έγγραφα που αποτυπώνουν τη μεταπολεμική διοικητική διαδρομή της απώλειας του Arthur Sugas. Επάνω, η γερμανική καρτέλα ταφής καταγράφει τον Arthur Sugas, O-660213, με ημερομηνία θανάτου 17 Αυγούστου 1943, τόπο Wilre, κοντά στο Maastricht, και ταφή στο Maastricht σε ατομικό τάφο υπ' αριθ. 163. Στο κέντρο, το επίσημο War Department Report of Death, της 10ης Φεβρουαρίου 1944, καταγράφει πλέον τον Sugas ως Killed in Action στην ευρωπαϊκή ζώνη επιχειρήσεων. Κάτω, το Casualty Message της 4ης Φεβρουαρίου 1944 ενημέρωνε τον πατέρα του, Constantine Z. Sugas, ότι ο γιος του, ο οποίος μέχρι τότε θεωρούνταν αγνοούμενος, είχε πλέον επίσημα διαπιστωθεί ότι σκοτώθηκε σε πολεμική αποστολή στις 17 Αυγούστου 1943. Τα τρία τεκμήρια, γερμανικό και αμερικανικά, συνδέουν την πρώτη καταγραφή και ταφή του στην κατεχόμενη Ολλανδία με την επίσημη ενημέρωση της οικογένειας στο Kalamazoo, σχεδόν έξι μήνες αργότερα.

η Mary θα πήγαινε μαζί τους. Η Stella έκλεινε την πρακτική αυτή εξήγηση με μια απλή φράση, η οποία αποδίδει από μόνη της την ανθρώπινη διάσταση των γεγονότων: “I am anxious that this be properly taken care of.”¹⁰⁰ Στο μεταξύ, η διαδικασία ταυτοποίησης έφθασε τελικά στην επίσημη διοικητική της κατάληξη. Ενα έγγραφο της 15ης Μαρτίου 1948 αναφέρει ότι η επί του πεδίου αναγνώριση στις περιπτώσεις του Arthur Sugas και ενός ακόμη νεκρού στρατιωτικού είχε γίνει δεκτή σύμφωνα με απόφαση του Επικεφαλής της Memorial Division, της 25ης Φεβρουαρίου 1948. Στο ίδιο πνεύμα διορθώθηκε και η αναφορά της ταφής (Report of Burial), στο οποίο προστέθηκε η σημείωση: “Identified by Field Decision Acting Chief Mem. Div. 25 Feb. 1948.” Η ακολουθία είναι συνεπώς σαφής. Από το 1945 ο τάφος μεταφερόταν στα αμερικανικά αρχεία με το όνομα του Sugas βάσει του μητρώου του Maastricht· στη συνέχεια η αποδεικτική επάρκεια αυτής της ταυτοποίησης αμφισβητήθηκε· η έρευνα στο Maastricht αποκατέστησε τη μεθοδολογία μέσω της οποίας το όνομα είχε αρχικά συνδεθεί με την ταφή· και μόλις στις 25 Φεβρουαρίου 1948 η επί του πεδίου αναγνώριση έγινε επίσημα δεκτή από το αμερικανικό διοικητικό σύστημα. Κανένα σωζόμενο έγγραφο δεν αναφέρει οδοντιατρική ταυτοποίηση ή στρατιωτική ταυτότητα επί των λειψάνων ή άλλο φυσικό αποδεικτικό στοιχείο ως βάση της τελικής αυτής απόφασης.¹⁰¹

Με την ταυτότητα πλέον διοικητικά κατοχυρωμένη, το επόμενο ζήτημα ήταν ο τόπος της μόνιμης ανάπαυσης του Arthur. Στις 29 Μαρτίου 1948, ο Quartermaster General απέστειλε το επίσημο πακέτο επιλογής τελικής διάθεσης στη Mrs. Mary Sugas, care of Mrs. Stella Koukas, στη διεύθυνση 1918 21st Drive, Astoria, New York. Το Κογκρέσο είχε εγκρίνει το πρόγραμμα εκταφής και τελικής ταφής των Αμερικανών νεκρών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τα έντυπα εξηγούσαν τις επιλογές που προσφέρονταν στους πλησιέστερους συγγενείς. Η οικογένεια μπορούσε να αφήσει τον Arthur μόνιμα σε αμερικανικό στρατιωτικό κοιμητήριο στην Ευρώπη ή να ζητήσει την επιστροφή του σύμφωνα με μία από τις προβλεπόμενες επιλογές.¹⁰² Τα συμπληρωμένα έγγραφα δεν αφήνουν καμία αμφιβολία για την απόφαση. Η Stella Koukas επέλεξε την 2η επιλογή : ο Arthur έπρεπε να επιστρέψει στις Ηνωμένες Πολιτείες για ταφή από τον πλησιέστερο συγγενή σε ιδιωτικό κοιμητήριο. Στη γραμμή του κοιμητηρίου έγραψε “Riverside Cemetery, Kalamazoo, Michigan”. Ως παραλήπτρια των λειψάνων όρισε τη Freda Williams, 115 Hughes Avenue, Kalamazoo. Επειδή όμως η Mary εξακολουθούσε να είναι νομικά η πρώτη στη σειρά των πλησιέστερων συγγενών, το δικαίωμα της τελικής διάθεσης έπρεπε επίσης να μεταβιβαστεί επίσημα. Στις 28 Απριλίου 1948, η Mary Sugas έθεσε το σημάδι της στο Relinquishment of Disposition Authority, παρουσία δύο μαρτύρων, παραχωρώντας στη Stella το δικαίωμα να αποφασίσει για την τελική διάθεση των λειψάνων. Την επόμενη ημέρα, 29 Απριλίου, η δήλωση της Stella ορκίστηκε και επικυρώθηκε συμβολαιογραφικά στην Astoria. Η επιστροφή του Arthur στο Kalamazoo δεν ήταν συνεπώς μια αόριστη οικογενειακή ενέργεια και, όπως αναφέρθηκε σε ορισμένες μεταγενέστερες αφηγήσεις, δεν πραγματοποιήθηκε από «τους γονείς του». Ο πατέρας του ήταν ήδη νεκρός, η μητέρα του ήταν βαριά ανάκανη αλλά μεταβίβασε επίσημα την αρμοδιότητά της και η αδελφή του Stella ήταν εκείνη που ολοκλήρωσε τη νομική διαδικασία για την επιστροφή του.¹⁰³

Familien- u. Vorname: *Sugas Arthur* *W. 1*
 geboren am: *17. 8. 1943* in: *Wilre b. Maastricht* Kreis: *6792*
 Truppenteil: *1111*
 Dienstgrad: *1111*
 Erkennungsmarke: *0-66213 T 41*
 Tag des Todes: *17. 8. 1943* Ort des Todes: *Wilre b. Maastricht* Beerdigt am: *27. 8. 1943*
 Lage und Nr. des Grabes: *Grav. Nr. CC 163*
 anmefbet durch: *B.L. Ref. 1. W.B. 2. 1. 31.*
 V. 3. Stellv. Gen. Xdo. *W. 1* Mof. E. *1* Bl. *1*

WAR DEPARTMENT
THE ADJUTANT GENERAL'S OFFICE
WASHINGTON
REPORT OF DEATH

DATE: *10 February 1944*
 Kallen/Je660 4628
 FULL NAME: *SUGAS, ARTHUR*
 GRADE: *1st Lt* ARM OR SERVICE: *Air Corps*
 HOME ADDRESS: *Kalamazoo, Michigan*
 DATE OF DEATH: *17 Aug 1943* PLACE OF DEATH: *European Area* CAUSE OF DEATH: *Killed in action*
 EMERGENCY ADDRESSEE (NAME, RELATIONSHIP, & ADDRESS):
Constantine Z. Sugas(father) 541 Pine St., Kalamazoo, Mich.
 BENEFICIARY (NAME, RELATIONSHIP, & ADDRESS):
Constantine Z. Sugas(father) 541 Pine St., Kalamazoo, Mich.
Mary Sugas(mother) 541 Pine St., Kalamazoo, Mich.

THIS COPY FOR ARMY EFFECTS BUREAU

BATTLE

DANTE J. REIDY

ADJUTANT GENERAL

CASUALTY MESSAGE

TELEGRAM

OFFICIAL BUSINESS—GOVERNMENT RATES

AG 201 SUGAS, ARTHUR (29 JAN 44) APXPO-M 033009 (1) 4 FEBRUARI 1944
 ASN 0-660 213

MR CONSTANTINE Z SUGAS
 1203 SOLESTON AVENUE
 KALAMAZOO MICHIGAN

REGRET TO INFORM YOU THAT IT HAS NOW BEEN DETERMINED THAT YOUR SON
 FIRST LIEUTENANT ARTHUR SUGAS WHO WAS PREVIOUSLY REPORTED MISSING
 IN ACTION WAS KILLED IN ACTION SEVENTEEN AUGUST WHILE ON MISSION TO
 RUPEN BELGIUM THE SECRETARY OF WAR DESIRES THAT I EXTEND HIS DEEP
 SYMPATHY TO YOU LETTER FOLLOWS

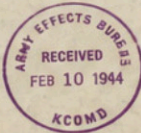
OFFICIAL:

ADJUTANT GENERAL

THIS COPY FOR CASUALTY BRANCH FILE
 Not to be delivered to the addressee without authority by the sender.
 Not to be delivered before the hour of 10 PM a.m. 1944.

ULIO
 THE ADJUTANT GENERAL

BATTLE

Ο πραγματικός επαναπατρισμός άρχισε αργότερα το ίδιο έτος. Το σχετικό στρατιωτικό έγγραφο καταγράφει χωρίς αμφιβολία ότι ο Arthur εκτάφηκε από το Plot KK, Row 10, Grave 247 του Margraten στις 25 Αυγούστου 1948. Την επόμενη ημέρα, 26 Αυγούστου, τα λείψανα προετοιμάστηκαν και τοποθετήθηκαν σε φέρετρο, το οποίο στη συνέχεια σφραγίστηκε, συσκευάστηκε και επισημάνθηκε για αποστολή. Το ίδιο έντυπο γράφει στο πεδίο «Other Means of Identification»: “NONE”. Τα σημάδια ταυτοποίησης που εμφανίζονται στο έγγραφο ήταν εκείνα του συστήματος Graves Registration και δεν πρέπει να συγχέονται με την αυθεντική στρατιωτική μεταλλική ταυτότητα που συνδέεται με τον Arthur. Ενα ξεχωριστό QMC Form 1194, με ημερομηνία 15 Οκτωβρίου 1948, περιλαμβάνει πλέον τα πλήρη στοιχεία διάθεσης και παραλήπτριας. Η ημερομηνία του είναι ημερομηνία εκείνου του μεταγενέστερου διοικητικού εγγράφου και όχι της φυσικής εκταφής, την οποία το αρχικό mortuary record τοποθετεί σαφώς στις 25 Αυγούστου.¹⁰⁴ Το σωζόμενο Record of Custodial Transfer επιτρέπει να ακολουθήσουμε το επόμενο τμήμα της διαδρομής με ασυνήθιστη ακρίβεια. Από το Margraten το φέρετρο προωθήθηκε προς το λιμενικό σύστημα της Antwerp, όπου πέρασε από το Antwerp Port Area 140 και από την αρμόδια American Graves Registration υπηρεσία. Στη συνέχεια το ίδιο έγγραφο κατονομάζει το πλοίο με το οποίο ο Arthur διέσχισε ξανά τον Ατλαντικό: το USAT Haiti Victory. Μετά την άφιξη στις Ηνωμένες Πολιτείες, η αλυσίδα παραλαβής συνεχίστηκε μέσω του New York Port of Embarkation και κατόπιν σιδηροδρομικώς στο εσωτερικό σύστημα διανομής του Στρατού. Ορισμένες χειρόγραφες ημερομηνίες επάνω στο έντυπο δεν διαβάζονται με απόλυτη βεβαιότητα και δεν πρέπει να αποκατασταθούν αυθαίρετα· η ίδια η διαδρομή όμως — Margraten, Antwerp, Haiti Victory, New York και στη συνέχεια με τρένο — καταγράφεται καθαρά στην πρωτογενή πηγή.¹⁰⁵

Τον Μάρτιο του 1949 το Chicago Quartermaster Depot προετοίμαζε πλέον την τελική παράδοση. Η κυβέρνηση ενημέρωσε τη Stella ότι τα λείψανα του Arthur βρίσκονταν καθ’ οδόν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι οι ισχύουσες οδηγίες προέβλεπαν να παραδοθούν στη Freda Williams στο Kalamazoo. Μεταγενέστερο μήνυμα από την Astoria έδωσε εντολή να προχωρήσουν “as per original instructions”. Η επιλογή που είχε διατυπωθεί το 1948 δεν είχε αλλάξει.¹⁰⁶ Στις 10 Μαΐου 1949, ο Arthur Sugas επέστρεψε στο Kalamazoo. Το Western Distribution Center του Chicago Quartermaster Depot κατέγραψε ότι τα λείψανά του αποστέλλονταν στη Freda Williams, συνοδευόμενα από στρατιωτικό συνοδό, με την αμαξοστοιχία No. 44 της New York Central Railroad. Η προβλεπόμενη άφιξη στο Kalamazoo ήταν στις 1:36 μ.μ., Central Standard Time, την Τρίτη 10 Μαΐου 1949. Στο κάτω μέρος του ίδιου εγγράφου η Freda Williams υπέγραψε για την παραλαβή, ενώ ο στρατιωτικός συνοδός υπέγραψε ως μάρτυρας. Σχεδόν έξι χρόνια μετά τον μεμονωμένο τάφο στο Maastricht, η φυσική διαδρομή των λειψάνων του Arthur είχε πλέον επιστρέψει στην πόλη που η οικογένειά του είχε κάνει αμερικανική της πατρίδα.¹⁰⁷ Δύο ημέρες αργότερα, στις 12 Μαΐου 1949, ο Arthur ενταφιάστηκε οριστικά στο Riverside Cemetery του Kalamazoo, στη θέση Section HH, Lot 19, Grave 9. Η καταγραφή του κοιμητηρίου τον αναφέρει ως «Arthur Sugas, 1st Lt., Returned veteran» και κατονομάζει το Joldersma

& Klein ως το γραφείο κηδειών. Η ημερομηνία επιβεβαιώνεται έμμεσα και από τον ίδιο τον στρατιωτικό φάκελο: Request for Reimbursement of Interment or Transportation Expenses της 12ης Μαΐου 1949 καταγράφει ποσό 203 δολαρίων που είχε καταβληθεί σε σχέση με την ταφή του Arthur στο Riverside Cemetery. Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν τεκμηριώνουν ακόμη την εκκλησία, τον ιερέα, τους pallbearers, κάποια veterans’ organization ή τις ακριβείς στρατιωτικές τιμές που ενδεχομένως αποδόθηκαν κατά την κηδεία. Ο στρατιωτικός συνοδός που τεκμηριώνεται στο IDPF συνόδευσε τα λείψανα κατά την τελική σιδηροδρομική μεταφορά και δεν πρέπει να μετατραπεί αυθαίρετα σε απόδειξη ύπαρξης τιμητικού αγήματος στον τάφο.¹⁰⁸ Η πολεμική και μεταπολεμική διαδρομή της ταφής του Arthur Sugas είχε έτσι περάσει από τρεις τάφους και είχε διαρκέσει σχεδόν έξι χρόνια: από τον ατομικό τάφο του Maastricht, όπου τον έθαψαν οι Γερμανοί τον Αύγουστο του 1943, στο Plot KK, Row 10, Grave 247 του Margraten, όπου η αμερικανική Graves Registration Service τον επανενταφίασε τον Ιούλιο του 1945 ενώ ολοκλήρωνε τη μακρά διαδικασία ταυτοποίησης, και τελικά στο Section HH, Lot 19, Grave 9 του Riverside Cemetery. Στις 12 Μαΐου 1949, αυτή η διαδρομή τελείωσε στο Kalamazoo. Ο Arthur Sugas είχε επιστρέψει σπίτι.

Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ WOLDER, ΟΙ ΑΥΤΟΠΤΕΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ, ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ, Η ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Η φυσική διαδρομή του Arthur Sugas ολοκληρώθηκε στο Kalamazoo τον Μάιο του 1949. Στο Wolder, όμως, συνεχιζόταν μία άλλη ιστορία. Για πολλά χρόνια επιβίωσε χωρίς κάποιο οργανωμένο αρχείο: στις αναμνήσεις των κατοίκων, στο χωράφι και στους δρόμους με τους οποίους συνέδεαν το σημείο, σε αντικείμενα που είχαν παρθεί από το έδαφος και σε ιστορίες που πέρασαν από τη μία γενιά στην άλλη. Μόνο πολλές δεκαετίες αργότερα αυτά τα διαφορετικά νήματα ενώθηκαν από ιστορικούς, ερευνητές της ιστορίας της αεροπορίας και το ίδιο το χωριό. Εκείνο που παρέμεινε στο Wolder δεν αποτελεί συνεπώς ένα ενιαίο σώμα αποδεικτικών στοιχείων αλλά διαφορετικές κατηγορίες πηγών — μνήμη, τοπίο, αντικείμενα, έγγραφα και μνημεία — καθεμία με διαφορετική αποδεικτική ισχύ.¹⁰⁹ Η τοπική μνήμη σχετικά με το σημείο συντριβής αποδείχθηκε αξιοσημείωτα ανθεκτική. Μέχρι το 2005 η Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder τοποθετούσε την περιοχή της πτώσης σε χωράφι κοντά στη Vroenhovenweg, πολύ κοντά στα βελγικά σύνορα, και αλλού πίσω από τις αθλητικές εγκαταστάσεις της Leonidas. Η εκκλησία και το καμπαναριό της είχαν επίσης μετατραπεί σε σταθερά τοπόσημα της τοπικής αφήγησης. Το κείμενο που προετοιμάστηκε το 2005 για τους μαθητές του δημοτικού σχολείου Petrus & Paulus διατηρούσε την ανάμνηση ότι

Η στρατιωτική μεταλλική ταυτότητα με το όνομα ARTHUR SUGAS, O-660213 αποτελεί ένα από τα ελάχιστα προσωπικά αντικείμενα που έχουν διασωθεί και συνδέονται άμεσα μαζί του. Η ακριβής μεταπολεμική διαδρομή της μέχρι την οικογένεια δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως και, επομένως, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη για τις συνθήκες του θανάτου του. Δίπλα της, ο τάφος του στο Riverside Cemetery του Kalamazoo, όπου ο Sugas αναπαύεται οριστικά από τις 12 Μαΐου 1949, ύστερα από την πολυετή διαδρομή των λειψάνων του από το Maastricht στο Margraten και τελικά πίσω στην πόλη όπου μεγάλωσε.

Γερμανοί στρατιώτες έφθασαν γρήγορα, απέκλεισαν την περιοχή και αργότερα απομάκρυναν το αεροσκάφος με στρατιωτικό όχημα. Άλλη πηγή αναφέρει ότι ορισμένοι κάτοικοι του Wolder είχαν προλάβει να φτάσουν στο αεροπλάνο πριν αυτό φορτωθεί από τους Γερμανούς. Τα στοιχεία αυτά έχουν αξία ως μαρτυρίες για όσα θυμόταν το χωριό σχετικά με το σημείο· δεν χρησιμοποιούνται για να ξανανοίξει η ήδη κλεισμένη ανασύνθεση της πτώσης.¹¹⁰ Τέσσερις άνδρες αναδείχθηκαν το 2005 σε δημόσιους φορείς αυτής της μνήμης: οι Servatius Aarts, Reng Bastiaens, Johan Groeneweg και Theo Hogenboom. Τα σύγχρονα έγγραφα του Wolder τους χαρακτηρίζουν ρητά ως αυτόπτες μάρτυρες, ενώ η ίδια η Stichting Heemkunde επιβεβαιώνει εκ των υστέρων ότι και οι τέσσερις αποκάλυψαν την αναμνηστική πλάκα στη μνήμη του Ελληνοαμερικανού πιλότου. Ωστόσο, το υλικό που διαθέτουμε σήμερα δεν περιλαμβάνει ξεχωριστή, ασφαλώς χρονολογημένη πρωτογενή κατάθεση από καθέναν, με ηλικία, ακριβή θέση και λεπτομερή περιγραφή του τι είδε προσωπικά. Η ιδιότητά τους ως αυτοπτών μαρτύρων είναι τεκμηριωμένη· τέσσερις ανεξάρτητες πλήρεις αφηγήσεις δεν είναι. Συνεπώς πρέπει να παραμείνουν τέσσερις ξεχωριστοί κατονομαζόμενοι μάρτυρες και όχι να συγχωνευθούν σε μία τεχνητή «συλλογική μαρτυρία».¹¹¹

Μία πέμπτη και μέχρι σήμερα ελάχιστα αξιοποιημένη μαρτυρία προέρχεται από την οικογένεια του Leo Theunissen. Η μαρτυρία αυτή έφθασε στη σημερινή έρευνα έμμεσα και πρέπει να χρησιμοποιηθεί με ιδιαίτερη προσοχή. Σε αλληλογραφία του Αυγούστου 2026, ο Lex Theunissen συνέδεσε θραύσματα που είχε κληρονομήσει από τον πατέρα του με τον νεότερο ξάδελφο εκείνου, τον Leo, του οποίου η οικογένεια καταγόταν από το Wolder. Ο Lex διόρθωσε στη συνέχεια τις ηλικίες: ο πατέρας του ήταν δεκαεννέα ετών το 1943, ενώ ο Leo περίπου εννιάμισι. Σύμφωνα με τον Lex, ο Leo επαναλάμβανε την ιστορία σε όλη του τη ζωή και το περιστατικό τού είχε προκαλέσει βαθιά εντύπωση. Ο Lex ανέφερε ότι είχε φθάσει στο σημείο περίπου τριάντα λεπτά μετά την πτώση και ήταν μεταξύ των πρώτων κατοίκων που βρέθηκαν εκεί. Η κόρη του Leo, Märgy, μετέφερε επιπλέον στον Lex ότι ο πατέρας της είχε πάει στο σημείο μαζί με τον δικό του πατέρα.¹¹² Η οικογενειακή παράδοση διατήρησε και μία πιο συγκεκριμένη γεωγραφική εικόνα. Ο Lex ανέφερε ότι το σημείο μπορούσε να υποδειχθεί στη γωνία ενός χωραφιού, μόλις λίγα μέτρα από τα βελγικά σύνορα. Η περιγραφή συμφωνεί σε γενικές γραμμές με την παράδοση του Wolder για τη Vroenhovenweg και τη μεθόριο, αλλά δεν επιτρέπει από μόνη της καθορισμό σημείου με ακρίβεια μέτρων. Μία παλαιότερη διατύπωση στην οικογένεια του Lex αναφερόταν γενικότερα σε πτώση «κατά μήκος της Tongerse weg έξω από το Maastricht» — εύλογη τοπική περιγραφή, δεδομένου ότι η Tongerseweg αποτελεί βασικό δρόμο της περιοχής του Wolder. Η μεταγενέστερη αναφορά στη γωνία του χωραφιού ακριβώς δίπλα στη μεθόριο συμβαδίζει καλύτερα με την παράδοση της Vroenhovenweg, αλλά η διαφορετική ονοματολογία των δρόμων πρέπει να διατηρηθεί στις πηγές και όχι να

Η οικογένεια Theunissen και τα κειμήλια του Arthur Sugas. Αριστερά και δεξιά εικονίζονται οι γονείς του Lex Theunissen, ενώ στο κέντρο βρίσκεται ο Leo Theunissen, ξάδελφος του πατέρα του Lex. Στο κάτω μέρος διακρίνονται τα μικρά χειροποίητα ενθύμια που κατασκευάστηκαν από πλεξιγκλάς της καλύπτρας του P-47 του Arthur Sugas, υλικό που περισυνελέγη από το σημείο της συντριβής και διατηρήθηκε από την οικογένεια Theunissen επί δεκαετίες.

«διορθωθεί» αυθαίρετα.¹¹³ Σύμφωνα με την οικογενειακή αφήγηση, ο Leo πήρε ο ίδιος κομμάτια από την περιοχή πριν καθαριστεί πλήρως το σημείο. Ορισμένα πέρασαν αργότερα στον πατέρα του Lex, χωρίς να είναι πλέον γνωστό πότε ακριβώς συνέβη αυτό. Ο Lex επισήμανε ότι τα παιδιά και οι νεαροί της εποχής συνήθιζαν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους τέτοιου είδους πολεμικά ενθύμια. Η Märgy θυμόταν ότι ο πατέρας της συγκέντρωνε πολλά αντικείμενα, όχι όμως ειδικά τα διαφανή θραύσματα, και δεν γνώριζε ότι ο Leo είχε παραδώσει τέτοια κομμάτια στον πατέρα του Lex. Όταν όμως ο Lex τη ρώτησε ποιος θα μπορούσε να ήταν ο ξάδελφος από τον οποίο προήλθαν, εκείνη υπέδειξε αμέσως τον Leo και επιβεβαίωσε τον βασικό οικογενειακό πυρήνα της ιστορίας για την επίσκεψή του στο σημείο. Η προέλευση είναι συνεπώς σημαντική αλλά όχι πλήρης: η παρουσία του Leo στο σημείο έχει διατηρηθεί στην οικογενειακή μνήμη, ενώ η ακριβής διαδρομή κάθε μεμονωμένου θραύσματος προς τον πατέρα του Lex αποτελεί μεταγενέστερη ανασύνθεση.¹¹⁴

Τα πλέον ασυνήθιστα από αυτά τα αντικείμενα είναι κομμάτια παχύρρευστου διαφανούς αεροπορικού υλικού που παρέμειναν ανέμεσα στα πολεμικά ενθύμια της οικογένειας Theunissen. Ο πατέρας του Lex επεξεργάστηκε μέρος του υλικού δημιουργώντας προσωπικά αναμνηστικά: ένα κομμάτι κόπηκε σε σχήμα καρδιάς, σε ένα άλλο σχεδιάστηκε σταυρός, ενώ δύο επιπλέον κομμάτια φαίνεται ότι προορίζονταν να ενωθούν ώστε να σχηματίσουν ένα σταυρό. Το 2021 ο Lex επικοινωνήσε για πρώτη φορά με την ομάδα έρευνας ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΑ COCKPIT σχετικά με τα αντικείμενα, εξηγώντας ότι ο πατέρας του είχε διατηρήσει θραύσματα τα οποία σύμφωνα με την οικογενειακή παράδοση προέρχονταν από πτώση πολεμικού αεροσκάφους στο Wolder και ρωτώντας αν θα μπορούσαν να ανήκουν στο P-47 του Sugas. Σε εκείνο το στάδιο δεν υπήρχε καμία αρχική πολεμική ετικέτα επάνω στα αντικείμενα που να τα συνέδεε ονομαστικά με τον Arthur.¹¹⁵ Η απουσία αυτή είναι κρίσιμη. Ο Lex δήλωσε ρητά το 2026 ότι ο πατέρας του δεν γνώριζε ποτέ το όνομα Arthur Sugas, ενώ αμφέβαλλε αν ακόμη και ο Leo το γνώριζε. Ο πατέρας του θυμόταν απλώς ένα αμερικανικό αεροσκάφος και χρησιμοποιούσε έναν ολλανδικό όρο τον οποίο ο Lex αρχικά απέδωσε στα αγγλικά ως “lightning”. Ήταν ο ίδιος ο Lex που αργότερα, ερευνώντας την τοποθεσία, την πλάκα του Wolder και την ιστορία της πτώσης, συνέδεσε τα οικογενειακά αντικείμενα με τον Sugas. Συνεπώς τα κομμάτια αυτά αντιπροσωπεύουν μία οικογενειακή πηγή συνδεδεμένη με μία πτώση αεροπλάνου στο Wolder, ενώ η απόδοσή τους στον Arthur Sugas αποτελεί σύγχρονη ιστορική ταυτοποίηση και όχι πληροφορία που παρέμεινε επάνω στα αντικείμενα αδιάλειπτα από το 1943.¹¹⁶ Το ίδιο το διαφανές υλικό αποδείχθηκε ωστόσο τεχνικά ενδιαφέρον. Ο Lex μέτρησε ένα από τα σωζόμενα θραύσματα σε πάχος περίπου 6 mm, διαπίστωσε ότι ήταν καμπύλο και όχι επίπεδο, με καμπυλότητα περίπου 1 mm σε μήκος τεσσάρων εκατοστών, ενώ η κοίλη πλευρά παρέμενε εξαιρετικά λεία και γυαλιστερή και η εξωτερική παρουσίαζε περισσότερες γρατσουνιές. Εστειλε τις διαστάσεις και φωτογραφίες στον Ronnie Olsthoorn, αεροναυπηγό μηχανικό και γνωστό αεροπορικό ζωγράφο, ο οποίος τις συνέκρινε με τεχνικό σχέδιο και κατέληξε ότι το κομμάτι ανταποκρινόταν στις προδιαγραφές του οπίσθιου παραθύρου της καλύπτρας P-47. Πρόκειται για σημαντική τεχνική ένδειξη, όχι όμως για εργαστηριακή απόδειξη

provenance συγκεκριμένου αεροσκάφους: υποστηρίζει ότι το υλικό είναι συμβατό με εξάρτημα καλύπτρας Thunderbolt, χωρίς από μόνο του να αποδεικνύει ότι προήλθε από το 41-6372.¹¹⁷

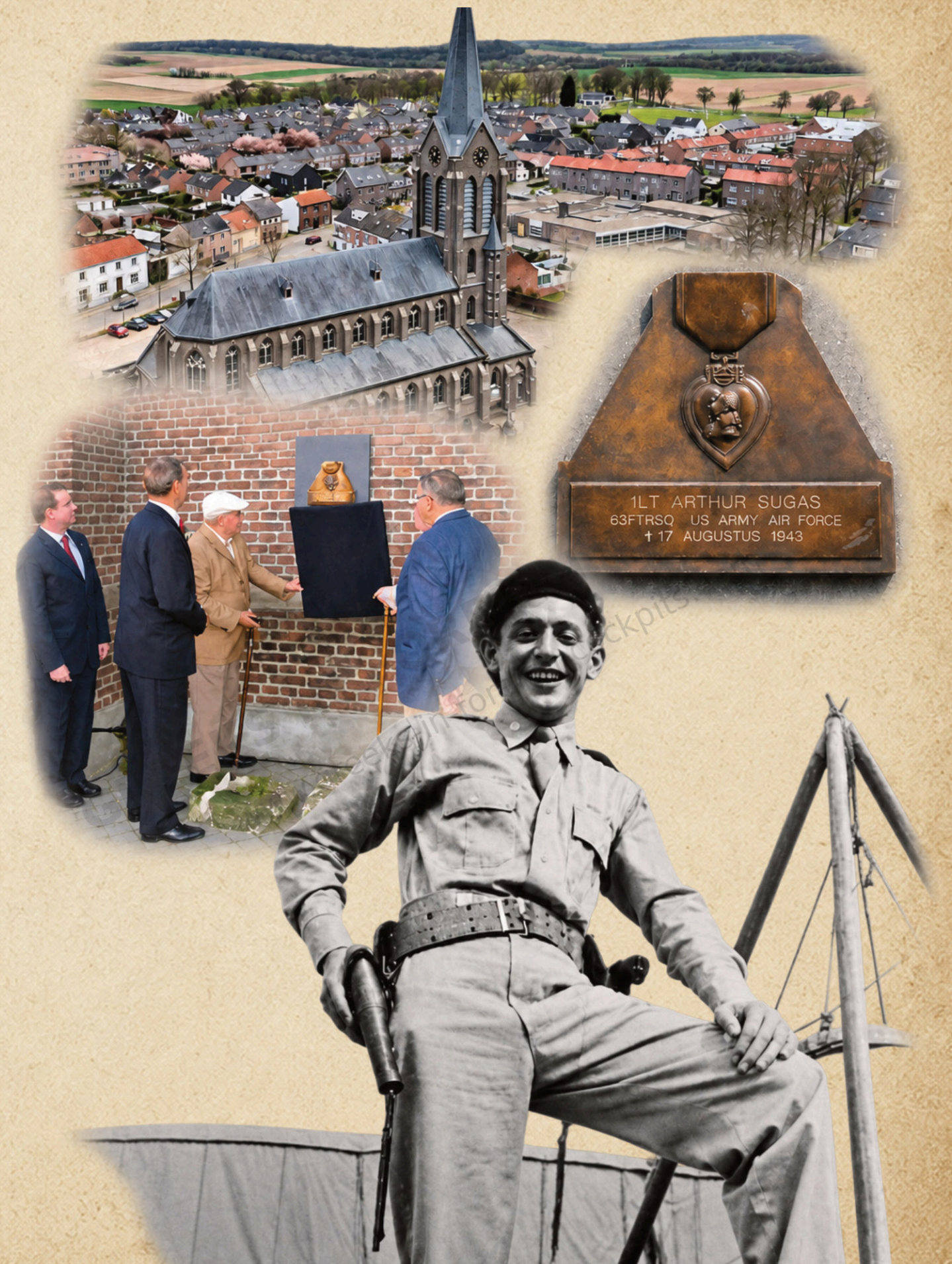
Παράλληλα, στις Ηνωμένες Πολιτείες διαμορφώθηκε μία διαφορετική μεταπολεμική παράδοση γύρω από την τύχη του πιλότου. Το άρθρο του Gerard Pahl Fall of Hermes του 2004 διατηρεί μία από τις παλαιότερες ασφαλώς εντοπισμένες δημοσιευμένες μορφές της. Ο William Nikitas, γνωστός του Sugas στο Kalamazoo, θυμόταν ότι είχε πληροφορηθεί πως ο Arthur εγκατέλειψε με αλεξίπτωτο και εκτελέστηκε μετά τη σύλληψή του. Ο Aristos Sprugios μετέφερε μία πιο σύνθετη εκδοχή, σύμφωνα με την οποία ένας άγνωστος πρώην χειριστής της 63ης Μοίρας διερεύνησε το γεγονός μετά την επιστροφή των Συμμάχων σε Βέλγιο και Ολλανδία και πληροφορήθηκε από ανώνυμο Ολλανδό αγρότη ότι ο Sugas είχε επιζήσει και στη συνέχεια πυροβολήθηκε από Γερμανούς αστυνομικούς. Ο Pahl πρόσθεσε ότι ο Tom Kostakis είχε ακούσει πως επρόκειτο για Gestapo. Δεν πρόκειται για ανεξάρτητες αυτόπτες μαρτυρίες του ίδιου γεγονότος αλλά για διαδοχικά στρώματα μεταπολεμικής προφορικής παράδοσης.¹¹⁸ Στην ίδια προφορική μαρτυρία ενσωματώθηκε και η ιστορία της στρατιωτικής ταυτότητας. Στην εκδοχή του Pahl ο υποτιθέμενος αγρότης παρέδωσε αργότερα τις ταυτότητες του Sugas όταν θεώρησε ότι ήταν ασφαλές· στο παλαιότερο δημοσιευμένο βιογραφικό η σωζόμενη ταυτότητα παρουσιάστηκε ως αντικείμενο που κατέληξε σε άγνωστο χειριστή της 63ης Μοίρας και στη συνέχεια στην οικογένεια Sugas. Το ίδιο το φωτογραφημένο αντικείμενο είναι γνήσιο και η επιγραφή παραμένει ευανάγνωστη: Η ύπαρξή του όμως δεν αποδεικνύει τη διαδρομή μέσω της οποίας διασώθηκε. Η αμερικανική Graves Registration κατέγραψε ότι δεν υπήρχε identification tag μαζί με τα λείψανα όταν παραδόθηκαν για ταφή. Το ασφαλέστερο συμπέρασμα παραμένει συνεπώς: η σωζόμενη ταυτότητα είναι γνήσια, αλλά τα στοιχεία δεν αποδεικνύουν τότε ακριβώς, πού ή από ποιον ανακτήθηκε. Δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη επιτυχούς εγκατάλειψης, σύλληψης ή εκτέλεσης.¹¹⁹

Στις αρχές του 21ου αιώνα οι διάσπαρτες μνήμες άρχισαν να αποκτούν οργανωμένο ιστορικό πλαίσιο. Το 2000, οι Gerard Seuren από το Hoensbroek και Ton Clermont από το Maastricht δημοσίευσαν έκκληση στη στήλη “Sporloos” της Limburgs Dagblad και κατόρθωσαν να εντοπίσουν συγγενείς του Sugas και έναν παιδικό του φίλο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η έρευνά τους δημιούργησε έναν σημαντικό σύνδεσμο Wolder–Kalamazoo. Αργότερα ο Pahl χρησιμοποίησε στοιχεία των Seuren και Clermont μαζί με μαρτυρίες συγγενών, ερευνητών και ανθρώπων που γνώριζαν τον Arthur για το άρθρο του 2004. Το αποτέλεσμα υπήρξε πολύτιμο, αλλά δείχνει ταυτόχρονα γιατί πρέπει να διαχωρίζονται οι πηγές: επίσημα έγγραφα, οικογενειακή μνήμη, αφηγήσεις βετεράνων και τοπικές προφορικές παραδόσεις μπήκαν συχνά στην ίδια αφήγηση.¹²⁰ Ο καταλύτης ωστόσο για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης της θυσίας του Arthur σε δημόσιο επίπεδο προήλθε από τη Stichting Zuid-Limburgs “Hell On Wheels” Monument, η οποία είχε αναπτύξει πρόγραμμα αναμνηστικών πλακών για μεμονωμένους Αμερικανούς στρατιωτικούς που σκοτώθηκαν στο Νότιο Limburg. Η Stichting Heemkunde Van Wilre tot

Wolder ανέλαβε την υπόθεση του Sugas και πραγματοποιήσει, σύμφωνα με το σύγχρονο δελτίο Τύπου της, εκτεταμένη έρευνα. Σε αυτή συνέδραμε ο Rik Willemse από το Arnhem, ο οποίος είχε ζήσει στο Maastricht και ερευνούσε τα ονόματα Αμερικανών στρατιωτικών χαραγμένα στις σπηλιές του Sint-Pietersberg, ενώ αξιοποιήθηκε και το προηγούμενο έργο των Seuren και Clermont.¹²¹ Έτσι δημιουργήθηκε η ειδική ομάδα με ονομασία Arthur Sugas Project Group, με μέλη τους Theo Brüll, Christina de Jong, Erik Lamkin και Léon Schoenmakers. Η σωζόμενη ανακοίνωση ορίζει τον Schoenmakers ως προσωρινό υπεύθυνο επικοινωνίας, ενώ το σύγχρονο δελτίο Τύπου αναφέρει την Christina de Jong ως contact person της Stichting Heemkunde. Δεν διαθέτουμε επαρκές υλικό τεκμηρίωσης ώστε να αποδώσουμε λεπτομερέστερους ρόλους στους Brüll και Lamkin. Είναι όμως σαφές ότι η ομάδα έφερε μαζί την πρωτοβουλία της Hell on Wheels, την ιστορική έρευνα της Heemkunde και τη συμμετοχή άλλων συλλόγων του Wolder με στόχο τη μετατροπή της έρευνας σε μόνιμο δημόσιο μνημείο.¹²²

Η εκπαιδευτική διάσταση προηγήθηκε της ίδιας της τελετής. Στις 2 Σεπτεμβρίου 2005 η ιστορία του Sugas παρουσιάστηκε στους μαθητές του δημοτικού Petrus & Paulus. Το μάθημα εξηγούσε ότι επιζώντες αυτόπτες μάρτυρες του Wolder θα αποκαλύπτan το μνημείο και προσκαλούσε τα παιδιά μαζί με τις οικογένειές τους, ενώ μαθητές και πρόσκοποι προβλεπόταν να καταθέσουν λουλούδια. Η γλώσσα του κειμένου είναι περισσότερο επετειακή παρά αυστηρά ιστορική, αλλά καταγράφει μία ουσιαστική αλλαγή: η ιστορία του Arthur είχε περάσει από τη μνήμη της γενιάς του πολέμου στην ιστορική εκπαίδευση μίας νέας γενιάς. Ο πρόεδρος της Stichting Heemkunde, Jos Gielen, συμπύκνωσε το αποτέλεσμα της έρευνας στη φράση ότι ο Arthur είχε γίνει για αυτούς «ένας άνθρωπος με σάρκα και οστά».¹²³ Τον Σεπτέμβριο 2005 ακολούθησε και η γραπτή έκδοση της προσπάθειας: Arthur Sugas: zijn duel voor de vrijheid, των Léon Schoenmakers και Hub Schouteten, έκδοση Van Wilre tot Wolder στο πλαίσιο του προγράμματος μνήμης. Οι σύγχρονες πηγές το περιγράφουν ως βιβλιαράκι για τον πιλότο και το ιστορικό του περιστατικού. Αποτελεί σημαντικό τεκμήριο για όσα είχε συγκεντρώσει και αποδεχθεί η τοπική έρευνα μέχρι το 2005, αλλά πρέπει να διαβάζεται ως συνδυασμός αρχειακής έρευνας, προφορικής ιστορίας και επετειακής ερμηνείας και όχι ως ανεξάρτητη πρωτογενής πηγή των γεγονότων του 1943.¹²⁴ Η δημόσια κορύφωση ήρθε την Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου 2005, στις 19:00, στην Monseigneur Vranckenplein. Το πρόγραμμα προέβλεπε ότι την πλάκα θα αποκαλύπτan οι τέσσερις επιζώντες αυτόπτες μάρτυρες και η μεταγενέστερη καταγραφή της Stichting Heemkunde επιβεβαιώνει ότι πράγματι οι Servatius Aarts, Reng Bastiaens, Johan Groeneweg και Theo Hogenboom πραγματοποίησαν τα αποκαλυπτήρια. Παρευρέθηκε ο δημοτικός αξιωματούχος Jean Jacobs, ο πατήρ Piet van der Aart ευλόγησε την πλάκα και συμμετείχαν οι δύο φιλαρμονικές του Wolder, μαζί με προσκόπους και άλλες

Η μνήμη του Arthur Sugas στο Wolder. Το χωριό όπου κατέληξε η τελευταία πτήση του στις 17 Αυγούστου 1943 διατήρησε ζωντανή τη μνήμη του επί δεκαετίες. Η σύνθεση συνδέει το Wolder και την εκκλησία του St. Petrus en Paulus με την τελετή αποκάλυψης του μνημείου προς τιμήν του και την αναμνηστική πλάκα, στην οποία δεσπόζει το Purple Heart. Στο προσκήνιο, ο ίδιος ο νεαρός Arthur Sugas συνδέει συμβολικά τον άνθρωπο με τον τόπο της θυσίας του και τη μνήμη που εξακολουθεί να τον τιμά.

τοπικές οργανώσεις. Ετσι, εξήντα δύο χρόνια μετά, η γενιά που είχε προσωπική ανάμνηση του 1943 βρέθηκε στο επίκεντρο της επίσημης πράξης μνήμης του χωριού.¹²⁵ Η πλάκα σχεδιάστηκε από τον Arno Lasoe και φιλοτεχνήθηκε από τον καλλιτέχνη του Maastricht Pierre Lumens, ενώ μέρος της χρηματοδότησης συγκεντρώθηκε από χορηγούς της κοινότητας του Wolder. Οι σύγχρονες πηγές την περιγράφουν ως χάλκινη αναμνηστική πλάκα Purple Heart. Τοποθετήθηκε στον εξωτερικό τοίχο της εκκλησίας R.K. Sint Petrus en Pauluskerk, απέναντι από το ιερό. 126 Το πρόγραμμα Sugas είχε και μία ευρύτερη συνέπεια. Κατά την τελετή του 2005 η Stichting Heemkunde ανακοίνωσε την πρόθεσή της να δημιουργήσει μνημείο και για τα θύματα πολέμου του ίδιου του Wolder. Ακολούθησαν αρχαική έρευνα και συνεντεύξεις με συγγενείς και στις 14 Μαρτίου 2008 αποκαλύφθηκε στην εκκλησία μνημείο αφιερωμένο σε δώδεκα κατοίκους του Wolder που χάθηκαν στον πόλεμο. Η έρευνα για τον Sugas είχε επομένως συμβάλει στη δημιουργία ενός ευρύτερου προγράμματος τοπικής ιστορικής μνήμης.¹²⁷ Μία δεύτερη και εντελώς χωριστή φάση έρευνας ακολούθησε αφού το μνημείο είχε ήδη δημιουργηθεί. Η ιστοσελίδα αεροπορικής αρχαιολογίας και αεροπορικών ανακτήσεων LostPlanes.net δημοσίευσε πολυσέλιδη παρουσίαση ειδικά για το Republic P-47C-5-RE 41-6372 / UN-S και το σημείο πτώσης του στο Wolder. Η εισαγωγή της αναφέρει ότι οι ερευνητές εντόπισαν σημείο πτώσης αμερικανικού P-47 κοντά στο Wolder και ανέκτησαν κυρίως μικρά θραύσματα μαζί με σημαντική ποσότητα πυρομαχικών .50-calibre. Οι γειτονικές σελίδες της ίδιας παρουσίασης συνδέουν ρητά το σημείο με τον Sugas και το 41-6372. Οι φωτογραφίες που έχουν δοθεί στο project αντιστοιχούν στις εικόνες εξαρτημάτων της συγκεκριμένης παρουσίασης του LostPlanes.¹²⁸ Οι ίδιες οι φωτογραφίες προσφέρουν πληροφορίες που δεν φαίνονται στο σωζόμενο κείμενο της ιστοσελίδας. Μία λήψη δείχνει ανακτηθέν υλικό, χύμα και πέτρες μέσα σε κόσκινο ή διάτρητο δοχείο, αποδεικνύοντας ότι τουλάχιστον μέρος του υλικού πέρασε από διαδικασία διαλογής. Τα πρωτότυπα μεταδεδομένα των εικόνων χρονολογούν τη φωτογραφία στις 29 Σεπτεμβρίου 2012, 17:52:46. Τρεις φωτογραφίες καθαρισμένων ή επιλεγμένων εξαρτημάτων τραβήχτηκαν στις 14 Οκτωβρίου 2012, στις 13:38:25, 13:56:32 και 14:17:10. Δεν είναι ασφαλές να δηλωθεί ότι ολόκληρη η εκσκαφή πραγματοποιήθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου· είναι όμως βέβαιο ότι υλικό της ανάκτησης φωτογραφιζόταν εκείνη την ημέρα και ότι περίπου δύο εβδομάδες αργότερα καταγράφονταν καθαρισμένα ευρήματα. Οι διαθέσιμες φωτογραφίες δεν τεκμηριώνουν βάθος εκσκαφής, διαστάσεις, χρήση μηχανημάτων, όλα τα ονόματα των συμμετεχόντων ή την ακριβή άδεια υπό την οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνα. 129 Ιστορικά, η σημασία της ανάκτησης δεν βρίσκεται τόσο σε ένα μεμονωμένο θραύσμα όσο στη σχέση ανάμεσα στη μνήμη και τη φυσική απόδειξη. Το LostPlanes περιγράφει μικρό και συγκεντρωμένο πεδίο συντριμμίων, με κυρίως κομμάτια εξωτερικής επένδυσης και ίχνη πράσινης βαφής σε ορισμένα, ενώ τα ευρήματα και τα πυρομαχικά .50 είναι συμβατά με θέση πτώσης P-47. Η έρευνα

Τμήματα και εξαρτήματα που ανασύρθηκαν από το σημείο συντριβής του P-47 του Arthur Sugas στο Wolder. Ανάμεσα στα ευρήματα διακρίνονται θραύσματα μεταλλικών επενδύσεων, εξαρτήματα και τμήματα μηχανισμών, πολλά από τα οποία διατηρούν ακόμη ίχνη βαφής, διάθρωσης και κατασκευαστικών σημάνσεων. Τα κατ'όλου αυτά αποτελούν απτά τεκμήρια της τελευταίας πτήσης του Sugas και συνέβαλαν στη μεταγενέστερη έρευνα και τεκμηρίωση του τόπου της πτώσης.

ενίσχυσε συνεπώς σημαντικά την ταύτιση της παραδοσιακά γνωστής περιοχής του Wolder και απέδειξε ότι υλικό του αεροσκάφους εξακολουθούσε να βρίσκεται στο έδαφος. Δεν απέδειξε κάθε λεπτομέρεια της τοπικής αφήγησης ούτε έλυσε το ζήτημα της ταυτότητας ή της μεταπολεμικής παράδοσης περί εκτέλεσης. Η πιο πρόσφατη φάση της έρευνας συνέδεσε ξανά τα υλικά τεκμήρια με την οικογενειακή μνήμη του Lex Theunissen 130

Η δημόσια ιστορική μνήμη της θυσίας του νεαρού πιλότου συνέχισε επίσης μετά το 2005. Το αρχείο της Stichting Heemkunde καταγράφει επαναλαμβανόμενες λειτουργίες για τα θύματα πολέμου του Wolder και τον Arthur Sugas, μεταξύ άλλων το 2011 και την ετήσια λειτουργία της 16ης Σεπτεμβρίου 2018. Τον Αύγουστο 2026 το ίδρυμα εξακολουθεί να χαρακτηρίζει την τελετή ετήσια και έχει ανακοινώσει νέα λειτουργία για τις 26 Σεπτεμβρίου 2026 στην Sint Petrus en Pauluskerk· επειδή η ημερομηνία είναι ακόμη μελλοντική, αποτελεί τεκμήριο συνέχισης της πρόθεσης μνήμης και όχι πραγματοποιημένο γεγονός. Η πλάκα του Sugas εξακολουθεί να είναι επίσημα καταγεγραμμένη στον εξωτερικό τοίχο της εκκλησίας. Εκείνο που επέζησε στο Wolder δεν επέζησε λοιπόν με μία μόνο μορφή. Η ανθρώπινη μνήμη διατήρησε ένα χωράφι, μία μεθόριο, μία εκκλησία και την ιστορία ενός αμερικανικού αεροσκάφους. Ενα παιδί, ο Leo, κράτησε την ανάμνηση τόσο έντονα ώστε να τη διηγείται αργότερα στην οικογένειά του, ενώ θραύσματα που συνδέθηκαν με το σημείο μετατράπηκαν σε μικρά προσωπικά ενθύμια. Άλλες μεταπολεμικές ιστορίες απέκτησαν λεπτομέρειες των οποίων η ιστορική αξιοπιστία δεν μπορεί πλέον να αποδειχθεί. Το ίδιο το έδαφος συνέχισε να διατηρεί υλικό του αεροσκάφους έως ότου η σύγχρονη έρευνα το έφερε ξανά στην επιφάνεια. Οι ιστορικοί αποκατέστησαν την ταυτότητα του πιλότου, το χωριό τοποθέτησε μόνιμα το όνομά του στον τοίχο της εκκλησίας και οι επόμενες γενιές εξακολούθησαν να τον μνημονεύουν. Η διαρκής ιστορία του Arthur Sugas στο Wolder βρίσκεται ακριβώς στη διάκριση ανάμεσα σε αυτές τις μορφές επιβίωσης: σε όσα θυμήθηκαν οι άνθρωποι, σε όσα διατήρησε η γη και σε όσα μπόρεσε αργότερα να αποδείξει η ιστορική έρευνα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ενώ στο Wolder διατηρήθηκε ο τόπος όπου ο Arthur Sugas χάθηκε μέσα στον πόλεμο, στο Kalamazoo διατηρήθηκε κάτι διαφορετικό: τα έγγραφα, οι φωτογραφίες, τα προσωπικά του αντικείμενα και οι αναμνήσεις μέσα από τις οποίες ο νεαρός χειριστής εξακολούθησε να αποτελεί μέρος της ζωής όσων τον είχαν γνωρίσει. Αξιοσημείωτο είναι ότι η τεκμηριωμένη ιστορία αυτής της διατήρησης δεν αρχίζει δεκαετίες αργότερα, αλλά λίγο περισσότερο από έναν χρόνο μετά τον θάνατό του. Στις 22 Αυγούστου 1944 ο πατέρας του Arthur, Constantine Z. Sugas, έγραψε στον Στρατό ζητώντας να του αποσταλεί η προσωπική περιουσία του άγαμου γιου του. Το Army Effects Bureau ενέκρινε την αποστολή την 1η Σεπτεμβρίου, τα αντικείμενα αναχώρησαν για το Kalamazoo στις 7 Σεπτεμβρίου και στις 19 του ίδιου μήνα ο Constantine υπέγραψε την επίσημη απόδειξη παραλαβής τους.¹³¹ Το περιεχόμενο αυτής της αποστολής έχει

ιδιαίτερη ιστορική σημασία, επειδή αποδεικνύει τι ακριβώς είχε κάποτε φθάσει στα χέρια της οικογένειας. Ανάμεσα στα ρούχα και τα συνηθισμένα προσωπικά αντικείμενα του Arthur υπήρχαν ένα σύνολο φωτογραφιών, ένα πακέτο εγγράφων, σημειωματάρια, ένα πακέτο επιστολών, κάρτες και στιγμιότυπα, το ημερολόγιο πτήσεων του, δύο βιβλία διευθύνσεων, ένα βιβλίο χαρτών, εγχειρίδιο αναγνώρισης αεροσκαφών, το Air Medal, δώδεκα κορδέλες παρασήμων και τρία ζεύγη διακριτικών πτυχίου χειριστή, μαζί με πολλά ακόμη προσωπικά είδη και 88,48 δολάρια.¹³² Ο κατάλογος αποδεικνύει επομένως ότι ένα σημαντικό προσωπικό αρχείο του Arthur Sugas επέζησε του πολέμου και επέστρεψε πράγματι στο Kalamazoo. Δεν αποδεικνύει ότι κάθε ένα από αυτά τα αντικείμενα σώζεται σήμερα ούτε ότι όλες οι φωτογραφίες και οι επιστολές που δημοσιεύθηκαν αργότερα προέρχονταν από τη συγκεκριμένη αποστολή. Αποτελεί όμως την ουσιαστική αφετηρία για να κατανοήσουμε πώς τόσο πολύ προσωπικό υλικό μπορούσε ακόμη να βρίσκεται στη διάθεση συγγενών και ιστορικών πολλές δεκαετίες αργότερα. Ο ίδιος ο Στρατός διευκρίνιζε ότι η παράδοση των αντικειμένων δεν καθόριζε οριστικά τη νομική κυριότητά τους· συνεπώς ο Constantine πρέπει να θεωρηθεί ο πρώτος τεκμηριωμένος μεταθανάτιος οικογενειακός παραλήπτης και θεματοφύλακάς τους.

Η πρώτη αυτή κατάσταση φύλαξης δεν διήρκεσε πολύ. Μέχρι το 1947 η Stella Sugas είχε αναδειχθεί στην επίσημη αλληλογραφία ως το πρόσωπο που χειριζόταν πλέον τις υποθέσεις της οικογένειας σχετικά με τον αδελφό της. Τον Απρίλιο αλληλογραφούσε ήδη απευθείας με το Office of the Quartermaster General και στις 26 Μαΐου εξήγησε με ασυνήθιστη σαφήνεια τη νέα οικογενειακή κατάσταση. Ο πατέρας της είχε πεθάνει, ενώ η μητέρα της, Mary Sugas, είχε υποστεί εγκεφαλικό επεισόδιο στις 18 Απριλίου και αδυνατούσε να διαχειριστεί ή να υπογράψει την απαιτούμενη αλληλογραφία. Η Stella είχε γι' αυτό εξασφαλίσει πληρεξούσιο. Ανέφερε επίσης ότι στις 20 Απριλίου 1947 είχε παντρευτεί τον Nicholas Koukas και πλέον υπέγραφε ως Stella Koukas, χαρακτηρίζοντας τον εαυτό της ως «το μοναδικό παιδί που είχε απομείνει στην οικογένεια». Προγραμματιζε να μετακομίσει με τον σύζυγό της στην Astoria της Νέας Υόρκης, παίρνοντας μαζί και τη Mary.¹³³ Τα έγγραφα καθιστούν τη Stella τον βασικό επιζώντα οικογενειακό συνομιλητή των αμερικανικών αρχών εκείνη την περίοδο. Δεν αποδεικνύουν όμως ότι κάθε φωτογραφία, επιστολή, παράσημο ή άλλο αντικείμενο που είχε παραλάβει αρχικά ο Constantine πέρασε αυτομάτως στην κατοχή της. Ο μεταγενέστερος ρόλος της Mary στη διατήρηση του υλικού του Arthur είναι συνεπώς δυσκολότερο να προσδιοριστεί. Παρέμενε η μητέρα και πλησιέστερη συγγενής του στην επίσημη αλληλογραφία, όμως τα σωζόμενα έγγραφα δείχνουν τη Stella να ενεργεί όλο και περισσότερο για λογαριασμό της. Μέχρι στιγμής δεν έχει εντοπιστεί έγγραφο που να χαρακτηρίζει τη Mary ως οργανώτρια ή μακροχρόνια θεματοφύλακα των εγγράφων του Arthur. Αυτό που μπορεί να αποδειχθεί είναι ότι στα τέλη της δεκαετίας του 1940 η Stella είχε αναλάβει στην πράξη την ευθύνη της επικοινωνίας με τους φορείς που εξακολουθούσαν να απευθύνονται στην οικογένεια για θέματα του Arthur. Υπό αυτή την έννοια έγινε ένας σημαντικός κρίκος ανάμεσα στη γενιά που τον έχασε και στην οικογενειακή μνήμη που επέζησε.

Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι τουλάχιστον μέρος της πολεμικής αλληλογραφίας του Arthur προς την αδελφή του παρέμεινε προσβάσιμο αρκετά ώστε να περάσει αργότερα στην ιστορική αφήγηση. Ο Gerard Pahl ανέφερε ότι ο Arthur είχε γράψει στην αδελφή του ότι «αγαπούσε το αεροπλάνο του σαν να ήταν κομμάτι του εαυτού του», ενώ σε άλλη επιστολή, μόλις λίγες ημέρες πριν από τον θάνατό του, είχε αναφερθεί στο Air Medal και στο Oak Leaf Cluster.¹³⁴ Τα πρωτότυπα των συγκεκριμένων επιστολών δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί στο διαθέσιμο σώμα πηγών και επομένως η δημοσιευμένη διατύπωση του Pahl δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εξέταση των ιδίων των εγγράφων. Το γεγονός όμως ότι είχε πρόσβαση στο περιεχόμενό τους είναι σημαντικό. Μαζί με τον κατάλογο του 1944 δείχνει ότι η μεταγενέστερη ιστορία του Arthur Sugas δεν οικοδομήθηκε αποκλειστικά από στρατιωτικά αρχεία· είχαν επιζήσει και τμήματα της ίδιας της φωνής του μέσα στην οικογενειακή παράδοση. Το υλικό που τελικά έφθασε στους ιστορικούς δεν αποτελούσε πλέον ένα ενιαίο και άθικτο «αρχείο Sugas». Η προέλευσή του αποκαλύπτει μία πολύ πιο κατακερματισμένη διαδρομή. Η Myrsine Vangelakos Petrie υπήρξε μία από τις σημαντικές φορείς μνήμης έξω από τον στενό πυρήνα της οικογένειας. Ο Pahl την προσδιόρισε ως ανιψιά του Keith Vassell, ενός από τους φίλους του Nicholas Stampolis, και κατέγραψε ότι ήταν μόλις περίπου πέντε ετών όταν πέθανε ο Arthur.¹³⁵ Η αξία της ως μάρτυρα βρίσκεται επομένως κυρίως στις παιδικές εντυπώσεις και στην κοινοτική μνήμη που διατήρησε και όχι σε μεταγενέστερη γνώση των πολεμικών επιχειρήσεων του Arthur. Σε υλικό επίπεδο, μία σωζόμενη φωτογραφία του Arthur, όπου χαμογελά κρατώντας το ατομικό του πιστόλι, αποδίδεται στη Myrsine Petrie μέσω του περιοδικού Air Classics, γεγονός που αποδεικνύει ότι συνέβαλε και με φωτογραφικό τεκμήριο στην ανασύνθεση της ζωής του.

Μία ακόμη ιδιαίτερα σημαντική φωνή ήταν η Helen Georgiou, την οποία ο Pahl προσδιόρισε ως εξαδέλφη του Arthur. Σε προχωρημένη ηλικία εξακολουθούσε να διατηρεί λεπτομερείς αναμνήσεις για τον κοινωνικό κόσμο της οικογένειας Sugas και τις στενά συνδεδεμένες ελληνοαμερικανικές οικογένειες του Kalamazoo.¹³⁶ Οι αναμνήσεις της διατήρησαν την ατμόσφαιρα μέσα στην οποία ο Arthur ήταν γνωστός πριν από τον πόλεμο — τον κύκλο των φίλων του, την ελληνική κοινότητα, τις αντιλήψεις της για την Αμερική και την αεροπορία και στοιχεία του χαρακτήρα του. Μεγάλο μέρος αυτών των πληροφοριών ανήκει χρονολογικά στα νεανικά του χρόνια και έχει ήδη χρησιμοποιηθεί στην αντίστοιχη περίοδο της βιογραφίας· εδώ όμως η σημασία τους είναι διαφορετική. Η Georgiou αποδεικνύει ότι η γνώση για τον Arthur είχε επιβιώσει περισσότερο από μισό αιώνα μέσα στη ζωντανή κοινοτική μνήμη και μπορούσε ακόμη να ανακτηθεί όταν οι ερευνητές άρχισαν επιτέλους να θέτουν συστηματικά ερωτήματα. Η ίδια διάκριση ισχύει για τον William Nikitas

Η πορεία του Arthur Sugas μέσα από τον Τύπο του Kalamazoo. Τα αποκόμματα παρακολουθούν διαδοχικά σημαντικούς σταθμούς της ζωής και της στρατιωτικής του σταδιοδρομίας: την αποφοίτησή του από το Randolph Field και την απόκτηση των πτερύγων του, την προαγωγή του σε Υπολοχαγό, την είδηση του θανάτου του σε πολεμική αποστολή στις 17 Αυγούστου 1943 και, τέλος, την απονομή των διακρίσεών του στην οικογένειά του. Μαζί αποτελούν πολύτιμη σύγχρονη μαρτυρία για τον τρόπο με τον οποίο η τοπική κοινωνία του Kalamazoo παρακολουθούσε την πορεία του και διατήρησε τη μνήμη του μετά τον θάνατό του.

Randolph Field Graduates Two Kalamazoo Men

Eight More Fliers from This Area Included in Class of 61.

Sixty-one fighter-fliers from the state of Michigan, two of whom were from Kalamazoo and eight more from nearby Southwestern Michigan towns, Wednesday received their war-wings when they were graduated from the Gulf Coast Air Corps Training Center at Randolph Field, Texas.

The two Kalamazoo graduates were Lt. Arthur Sugas, 541 Pine street, and Lt. John L. Vanderberg, 820 Stockbridge avenue.

Lt. Sugas received his final training at Foster Field. Lt. Vanderberg wound up his tests at Kelly Field.

Benton Harbor was represented by Lt. Elmer A. Sommerfeld, Lt. LeRoy A. Stech comes from Lawrence, and Wayland had two graduates in the class, Lt. Fred D. Deardorff and Lt. Blesch Malmstone.

Also included in the class of graduates were Lt. Gilman L. Weber, Route 2 Hartford, Lt. Carl R. Edmonds and Lt. Charles O. Struble, both of Hastings, and Lt. Charles D. Mattson, Jonesville.

Seven flying fields in the Southwest co-operated in training Wednesday's graduating class known officially as "Class 42-E," the last to wear the traditional cadet blue garb.

The schools were held at Foster Field, Victoria, Texas, Lubbock, Texas, Ellington Field, near Houston, all of which were advanced multi-engineled bases. Advanced schools for single-engine training are located at Kelly Field and Brooks Field, near San Antonio, Foster Field, Moore Field, at Mission Texas, and Lake Charles, La., which produced its first class of pursuit pilots.

Lt. Arthur Sugas, Kalamazoo.

Lt. John L. Vanderberg, Kalamazoo.

Lt. Leroy A. Stech, Lawrence.

Lt. Elmer A. Sommerfeld, Benton Harbor.

Lt. Fred D. Deardorff, Wayland.

Lt. Blesch Malmstone, Wayland.

Six Southwestern Michigan flying cadets of "Class 42-E" Wednesday received their war wings and commissions as lieutenants at Randolph Field Air Corps Training Center graduations.

Sugas Promoted In Air Forces

Becomes First Lieutenant in Fighter Unit

Arthur Sugas, son of Mr. and Mrs. Constantine Sugas, 541 Pine street, has been promoted from the rank of second to first lieutenant in the United States Army Air Forces. Lt. Sugas is stationed with the 63rd Fighter Squadron, Bridgeport, Conn. He won his wings and commission as a second lieutenant at Randolph Field, Tex., last May.

Lt. Sugas was graduated from Central high school, attended Western Michigan College, and was employed at the Kalamazoo Vegetable Parchment Company at the time of his enlistment in the air corps Oct. 29, 1941.

Westnedge Post Will Be Host to Army Group Here

Joeshp B. Westnedge post, American Legion, will hold a Christmas

Arthur Sugas, son of Mr. and Mrs. Constantine Sugas, 541 Pine street, has been promoted from the rank of second to first lieutenant in the army air forces. He is stationed in Bridgeport, Conn.

Kalamazoo Man to Get Decorations Awarded Pilot Son Lost in Action

Among the relatives of 17 army air forces heroes who will receive decorations on behalf of the air men at 2 tomorrow afternoon at Selfridge Field will be Constantine Z. Sugas, 1203 Egleston avenue. Sugar will make the trip to Selfridge Field to be presented with the air medal with two oak leaf clusters, awarded posthumously to his son, the late First Lieutenant Arthur Sugas, who was killed on a raid over Eupen, Belgium, last Aug. 17.

The medal and clusters were awarded to Lt. Sugas for meritorious achievement in aerial flight in the completion of 30 operational sorties over enemy-occupied Continental Europe.

Official announcement of his

CLOSED SUNDAYS

Lt. Sugas enlisted in the army air forces Oct. 29, 1941, and was commissioned at Randolph Field, Tex., in May, 1942. He was promoted to the rank of first lieutenant in December, 1942, while stationed with the 63rd Fighter Squadron, Bridgeport, Conn. He went overseas in January, 1943.

Killed in Raid

Lt. Arthur Sugas

Lt. Arthur Sugas Dies in Action

The war department today notified Mr. and Mrs. Constantine Z. Sugas, 1203 Egleston avenue, that their son, Lt. Arthur Sugas, was killed in action on a raid over Eupen, Belgium, Aug. 17. He was previously reported as missing.

Lt. Sugas enlisted in the air corps Oct. 29, 1941 and won his wings and commission as a second lieutenant at Randolph Field, Tex., in May, 1942. He was promoted to first lieutenant while stationed with the 63rd Fighter Squadron at Bridgeport, Conn.

He was graduated from Central high school, attended Western Michigan College, and was a former employee of the Kalamazoo Vegetable Parchment Company.

In a letter, written Aug. 13, 1943, Lt. Sugas revealed he had been the recipient of the air medal and the oak leaf cluster. He was a fighter pilot and had been on combat in England since January, 1943.

και τον Aristos Spougiος. Οι μεταγενέστερες αφηγήσεις τους σχετικά με την τύχη του Arthur ανήκουν σε διαφορετικό αποδεικτικό πρόβλημα και δεν χρειάζεται να επαναληφθούν εδώ. Για την ιστορία της μνήμης όμως και οι δύο διατήρησαν άλλους δεσμούς μαζί του. Ο Nikitas, τον οποίο ο Pahl περιγράφει ως έφηβο γνωστό του Arthur από το Kalamazoo, αναφέρεται ως πηγή μιας επίσημης φωτογραφίας του Arthur που αργότερα δημοσιεύθηκε μέσω του Air Classics.¹³⁷ Ο Spougiος, αρκετά νεότερος, είχε διατηρήσει μία μικρή αλλά προσωπική ανάμνηση: ότι ο Arthur και ο Nicholas Stampolis τον βοηθούσαν όταν ήταν παιδί με τα μοντέλα αεροσκαφών που κατασκεύαζε.¹³⁸ Τέτοιες αναμνήσεις δεν αποδεικνύουν τίποτε για τα πολεμικά γεγονότα, αλλά έχουν διαφορετική αξία· διατηρούν τον Arthur ως αναγνωρίσιμο άνθρωπο μέσα στη γενιά που τον είχε πράγματι γνωρίσει και όχι απλώς ως ένα όνομα σε κατάλογο απωλειών. Στο σύγχρονο δίκτυο έρευνας συμμετείχε επίσης ο Zick Paul Sugas, τον οποίο ο Pahl ευχαρίστησε μεταξύ άλλων συνέβαλαν στη δημιουργία του Fall of Hermes. Η συγγενική σχέση χρειάζεται διευκρίνιση, επειδή παλαιότερες εκδόχές της βιογραφίας χαρακτήριζαν αόριστα έναν «Paul Sugas» ως ανιψιό του Arthur. Η νεκρολογία του Zick Paul Sugas το 2002 προσδιορίζει ρητά τον Arthur ως εξάδελφό του, ενώ αναφέρει ότι ο Zick ήταν γιος των Christos και Eleni Sugas.¹³⁹ Ο Zick Paul Sugas αποτελεί έτσι έναν ακόμη κρίκο ανάμεσα στην οικογενειακή μνήμη και στους ιστορικούς που ανασυνέθεσαν τη ζωή του Arthur στις αρχές του 21ου αιώνα. Εκτός εάν προκύψει τεκμήριο για διαφορετικό συγγενή με το όνομα Paul, ο χαρακτηρισμός του Zick Paul ως ανιψιού του Arthur δεν πρέπει να διατηρηθεί. Ενας ακόμη δεσμός με την πολεμική μονάδα του Arthur επέζησε στη μνήμη του Kalamazoo, χωρίς όμως να έχει αποσαφηνιστεί. Ο Aristos Spougiος θυμόταν αργότερα ότι ένας πρώην συνάδελφος του Arthur από τη Μοίρα είχε έρθει στο Kalamazoo «για να αποτίσει τον σεβασμό του» και είχε προσπαθήσει να μάθει περισσότερα για το τι είχε συμβεί στον αγνοούμενο σύντροφό του.¹⁴⁰ Η δραματική αφήγηση που αργότερα αποδόθηκε σε αυτόν τον επισκέπτη έχει ήδη αξιολογηθεί χωριστά και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη για την τύχη του Arthur. Για την παρούσα ιστορία σημασία έχει η ίδια η υποτιθέμενη επίσκεψη: υποδηλώνει ότι ο δεσμός ανάμεσα στους συντρόφους του Arthur και στην οικογένειά του ίσως δεν έληξε το 1943. Ο επισκέπτης όμως παραμένει άγνωστος και δεν έχει εντοπιστεί επιστολή, ημερολόγιο, ταξιδιωτικό έγγραφο ή ανεξάρτητη οικογενειακή μαρτυρία που να επιβεβαιώνει την ταυτότητά του ή την ακριβή ημερομηνία της επίσκεψης. Παραμένει επομένως ένα ενδιαφέρον στοιχείο της μεταπολεμικής μνήμης και όχι μία πλήρως τεκμηριωμένη επαφή με βετεράνο.

Για δεκαετίες, αυτά τα διαφορετικά νήματα — οικογενειακά έγγραφα, φωτογραφίες, αναμνήσεις συγγενών, παιδικών γνωστών και αφηγήσεις που συνδέονταν με πρώην στρατιωτικούς — παρέμεναν σε μεγάλο βαθμό αποσυνδεδεμένα από τον τόπο της Ευρώπης όπου είχε χαθεί το αεροσκάφος του Arthur. Η καθοριστική σύγχρονη γέφυρα εμφανίζεται γύρω στο 2000. Μεταγενέστερη ολλανδική πηγή

Ο Arthur Sugas και το P-47 του σε μια συμβολική, αποχαιρετιστήρια σύνθεση. Η μορφή του αεροσκάφους αποδόθηκε ως ψηφιακός πίνακας με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης, ειδικά για τις ανάγκες της ερευνητικής ομάδας, ως εικονογραφική ανασύνθεση που συνοδεύει και υποστηρίζει την ιστορική έρευνα γύρω από τη ζωή, τη δράση και τη μνήμη του.

αναφέρει ότι οι ερευνητές Gerard Seuren από το Hoensbroek και Ton Clermont από το Maastricht, χρησιμοποιώντας τη στήλη Sproorloostης εφημερίδας Limburgs Dagblad, κατάφεραν να εντοπίσουν συγγενείς του Arthur και έναν παιδικό του φίλο στις Ηνωμένες Πολιτείες.¹⁴¹ Η επαφή αυτή ήταν πολύ περισσότερο από μία βιογραφική λεπτομέρεια. Ενώσε δύο ανεξάρτητα σώματα μνήμης: την ολλανδική γνώση του τόπου και την αμερικανική μνήμη του ανθρώπου. Αυτή η διατλαντική ανταλλαγή τροφοδότησε άμεσα τη σημαντικότερη πρώιμη σύγχρονη σύνθεση της ιστορίας του Arthur που έχει μέχρι σήμερα εντοπιστεί: το “Fall of Hermes” του Gerard Pahl, που δημοσιεύθηκε στο Air Classics τον Ιούλιο του 2004. Ο κατάλογος ευχαριστιών του Pahl αποτελεί από μόνος του έναν χρήσιμο χάρτη του δικτύου έρευνας που είχε σχηματιστεί γύρω από τον Sugas. Περιλαμβάνει τους Seuren και Clermont, τον Zick Paul Sugas, τον Wil-liam Nikitas, την Helen Georgiou, τη Myrsine Petrie και τον Aristos Spougiος, αλλά επίσης τους Peter Randall, Paul Patist, Ron Putz, Jack Cook, Bill Painter, Stew Bailey και αρκετούς ακόμη συνεργάτες.¹⁴² Δεν είναι πλέον δυνατό να καθοριστεί με ακρίβεια ο ρόλος κάθε προσώπου μόνο από το σωζόμενο άρθρο και θα ήταν λανθασμένο να χαρακτηριστούν όλοι αυτομάτως βετεράνοι, ιστορικοί ή συγγενείς. Εκείνο που αποδεικνύει η λίστα είναι ότι το άρθρο υπήρξε προϊόν μίας εξαιρετικά ευρείας συνεργασίας που συνέδεσε την οικογένεια, την κοινοτική μνήμη του Kalamazoo, την ολλανδική έρευνα και το ευρύτερο ιστορικό δίκτυο της 56ης Σμηναρχίας Μαχητικών. Το Fall of Hermes κατέχει συνεπώς μία ιδιόμορφη θέση στην ιστοριογραφία του Arthur Sugas. Δεν είναι απλώς μία δευτερογενής αφήγηση, αλλά ούτε και πρωτογενές τεκμήριο. Ο Pahl διέσωσε πληροφορίες που διαφορετικά ίσως είχαν χαθεί: συνεντεύξεις ηλικιωμένων γνωστών, οικογενειακές αναμνήσεις, φωτογραφίες από ιδιωτικά χέρια, αποσπάσματα επιστολών και τα ονόματα ανθρώπων που είχαν συμμετάσχει στην έρευνα. Ταυτόχρονα όμως το άρθρο συνδύασε υλικό πολύ διαφορετικής αποδεικτικής αξίας και σε ορισμένα σημεία επέτρεψε στη μεταγενέστερη μνήμη, στην υπόθεση και στο τεκμηριωμένο γεγονός να συγχωνευθούν. Η μεγαλύτερη αξία του βρίσκεται επομένως στην αποσύνθεση των επιμέρους στοιχείων του και, όπου είναι δυνατόν, στην επιστροφή τους στις αρχικές τους πηγές.¹⁴³ Η πρόελευση του σωζόμενου φωτογραφικού υλικού απεικονίζει την ίδια διαδικασία. Ορισμένες εικόνες προήλθαν από τη Myrsine Petrie και τον William Nikitas· μία ακόμη φωτογραφία του Arthur αποδίδεται στον Paul Patist, ενώ μία ομαδική φωτογραφία χειριστών της 63ης Μοίρας Μαχητικών στην οποία εμφανίζεται ο Arthur προέρχεται από τη James C. Stewart Collection μέσω του The Museum of Flight.¹⁴⁴ Το συμπέρασμα είναι σημαντικό. Το οπτικό αρχείο με το οποίο μπορούμε σήμερα να ανασυνθέσουμε τον Arthur δεν διατηρήθηκε σε έναν τόπο ούτε από έναν μόνο θεματοφύλακα. Επέζησε σε κομμάτια, διασκορπισμένο ανάμεσα σε οικογενειακούς φίλους, γνωστούς, συλλέκτες αεροπορικού υλικού, κύκλους βετεράνων και θεσμικές συλλογές. Η σύγχρονη βιογραφία επανένωσε όσα είχε διασκορπίσει η μεταπολεμική ζωή.

Μέχρι το 2004 η μνήμη του Arthur είχε αρχίσει επίσης να εντάσσεται στην ευρύτερη αεροπορική ιστορική κουλτούρα του Kalamazoo. Ο Pahl συνέδεσε την ιστορία του με το Air Zoo του Kalamazoo/Portage και περιέγραψε το νέο περιβάλλον της 8ης Αεροπορικής Δύναμης στο μουσείο, στο

οποίο περιλαμβάνόταν και ένα P-47 της 56ης Σμηναρχίας. Η διατύπωσή του έχει σημασία: η εμπειρία παρουσιαζόταν ως τρόπος τιμής προς «άνδρες σαν τον Arthur Sugas» και όχι ως ειδικό μνημείο αποκλειστικά αφιερωμένο στον Sugas.¹⁴⁵ Η διάκριση πρέπει να διατηρηθεί. Η πηγή αποδεικνύει ότι η ιστορία του Arthur είχε ενταχθεί στο πλαίσιο ενός τοπικού ιδρύματος αφιερωμένου στην ευρύτερη ιστορία της αμερικανικής αεροπορίας στον πόλεμο, αλλά δεν τεκμηριώνει την ύπαρξη μόνιμης έκθεσης αφιερωμένης αποκλειστικά σε αυτόν. Η ίδια προσοχή απαιτείται και για την ελληνοαμερικανική κοινότητα. Οι σωζόμενες μαρτυρίες των Georgiou, Petrie, Nikitas και Srougios δείχνουν ότι το όνομα και η προσωπικότητα του Arthur παρέμειναν ζωντανά μέσα σε έναν στενά συνδεδεμένο κύκλο οικογενειών του Kalamazoo για πολλές δεκαετίες μετά το 1943.¹⁴⁶ Αυτό που δεν έχει ακόμη εντοπιστεί είναι αντίστοιχα ισχυρή τεκμηρίωση μιας συνεχούς μεταπολεμικής οργανωμένης μνήμης από την ελληνορθόδοξη ενορία, την ΑΗΕΡΑ, τους Sons of Pericles, το Western Michigan University ή τον Δήμο του Kal-amazoo. Οι πηγές υποστηρίζουν πολύ ισχυρότερα μία κοινωνική και οικογενειακή συνέχεια της μνήμης παρά μία αδιάλειπτη θεσμική παράδοση δημόσιων εκδηλώσεων. Αυτό δεν σημαίνει απουσία μνήμης· σημαίνει απλώς ότι πρέπει να διαχωρίζεται ό,τι τεκμηριώνεται από ό,τι διαφορετικά θα υποθέταμε.

Η ιστορική επανανακάλυψη του Arthur Sugas, αν ο όρος αυτός είναι δόκιμος, δεν υπήρξε επομένως ένα μεμονωμένο γεγονός. Ήταν μία σταδιακή σύγκλιση. Ο Στρατός επέστρεψε πρώτα στον πατέρα του, το 1944, ένα εντυπωσιακά πλούσιο σύνολο προσωπικού υλικού. Η Stella έγινε ο βασικός οικογενειακός συνομιλητής των αρχών καθώς άλλαζε η αρχική οικογενειακή εστία. Συγγενείς και γνωστοί διατήρησαν φωτογραφίες και αναμνήσεις. Μέρος του υλικού πέρασε σε άλλες ιδιωτικές ή αεροπορικές συλλογές. Ολλανδοί ερευνητές επανέφεραν γύρω στο 2000 την επαφή με την αμερικανική πλευρά της ιστορίας και το άρθρο του Pahl το 2004 συγκέντρωσε για πρώτη φορά πολλές από αυτές τις φωνές και πηγές σε μία ευρέως προσβάσιμη αφήγηση.¹⁴⁷ Η μεταγενέστερη έρευνα μπόρεσε πλέον να προχωρήσει πίσω από αυτή την αφήγηση — στα επίσημα έγγραφα, στις πρωτότυπες φωτογραφίες, στην οικογενειακή μαρτυρία και στα σωζόμενα τεκμήρια — και να διαχωρίσει όσα είχε αφήσει ο ίδιος ο Arthur από όσα θυμούνταν οι άλλοι για εκείνον. Αυτή η διάκριση αποτελεί τελικά το κλειδί για την προσωπική κληρονομιά του Arthur στο Kalamazoo. Η μνήμη του δεν επέζησε επειδή δημιουργήθηκε και φυλάχθηκε άθικτο ένα τέλειο αρχείο. Επέζησε επειδή πολλοί άνθρωποι διατήρησαν διαφορετικά κομμάτια της ίδιας ζωής: ο Constantine παρέλαβε τα υπάρχοντα του γιου του· η Stella διατήρησε την οικογένεια συνδεδεμένη με το επίσημο αρχείο· συγγενείς και φίλοι θυμήθηκαν τον νέο άνθρωπο που είχαν γνωρίσει· φωτογραφίες παρέμειναν σε διαφορετικά χέρια· ιστορικοί και συλλέκτες της αεροπορίας διέσωσαν εικόνες της Μοίρας· και δεκαετίες αργότερα οι ερευνητές συνέδεσαν αυτά τα κομμάτια με έγγραφα και αναμνήσεις από την Ευρώπη.¹⁴⁸ Το αποτέλεσμα δεν είναι απλώς μία ιστορία που γλίτωσε από τη λήθη. Είναι ένα τεκμηριωμένο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο ένας θάνατος στη μάχη πέρασε πρώτα στην ιδιωτική οικογενειακή μνήμη και στη συνέχεια, αργά και ατελώς, στην Ιστορία.

ARTHUR SUGAS

MISSION RECORD • 63rd FIGHTER SQUADRON / 56th FIGHTER GROUP

39 ENTRIES • MAY–AUGUST 1943 • DATE FORMAT: YYMMDD

DATE	FO #	S&P	NAME	FORENAMES	SERIAL #	TYPE	CODE	REMARKS
430507	12	WHITE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430514	18	BLUE 4	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430515	19	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430516	20	SP 1	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6230	P-47C- 2-RE	UN-E	DNTO
430516	21	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]			UN-	
430519	24	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430525	28	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	42- 7885	P-47D- 1-RE	UN-N	
430526	29	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430527	30	SP 1	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430528	32	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430529	33	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6203	P-47C- 2-RE	UN-J	
430531	34	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430607	38	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430610	40	SP 1	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430611	37	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430611	41	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6320	P-47C- 5-RE	UN-Y	
430612	43	SP 2	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430617	47	SP 1	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430620	50	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430622	52	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430624	54	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	42- 8693	P-47D- 5-RE	UN-I	
430625	56	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430626	57	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430628	58	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430629	59	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430702	62	WHITE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430706	65	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430709	67	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430710	68	RED 1	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430716	73	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430717	74	RED 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430725	78	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430725	79	SP 2	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430726	81	BLUE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6259	P-47C- 2-RE	UN-Z	
430812			Sugas	Arthur [NMI]			UN-	
430814	102	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430815	104	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430817	106	YELLOW 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	
430817	106/4	WHITE 3	Sugas	Arthur [NMI]	41- 6372	P-47C- 5-RE	UN-S	KIA

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. U.S. Department of Labor, Immigration Service, List or Manifest of Alien Passengers for the United States, S.S. Edison, αναχώρηση από Πειραιά, 23 Αυγούστου 1928: War Department, Classification Questionnaire of Reserve Officers, Arthur Sugas. Στο μεταναστευτικό έγγραφο καταγράφεται ως SUGAS, ATHANASIOS, οκτώ ετών, γεννημένος στο «TRIKKALA», Greece, ενώ στο μεταγενέστερο στρατιωτικό έντυπο αναγράφονται η ημερομηνία γέννησης 27 Δεκεμβρίου 1919 και η μορφή «Trikkoli/Trikkola, Greece». Ο Gerard Pahl δίνει επίσης απλώς «Trikkala, Greece». Ο τύπος δεν έχει ταυτοποιηθεί με τα Τρίκαλα Κορινθίας, στην Πελοπόννησο ή τα Τρίκαλα Θεσσαλίας. Τα σωζόμενα αμερικανικά πρωτογενή έγγραφα δεν αναγράφουν νομό και δεν έχει ακόμη εντοπιστεί η πρωτότυπη ελληνική ληξιαρχική πράξη γέννησης· συνεπώς πρέπει να διακρίνεται η γεωγραφική ταυτοποίηση από την ακριβή διατύπωση των σωζόμενων αμερικανικών τεκμηρίων.

2. U.S. Department of Labor, passenger manifest, S.S. Edison, 23 Αυγούστου 1928, όπου η Maria, ο Athanasios και η Stella Sugas καταγράφονται ως γεννημένοι στο Trikkala και με τελευταία μόνιμη κατοικία τα Τρίκαλα. Michigan Department of Health, ληξιαρχική πράξη θανάτου Constantine Z. Sugas, Arthur Sugas IDPF, PDF σ. 51: γέννηση 21 Μαΐου 1877 στο «Trikkala, Greece»· πατέρας Zissis Sugas, γεννημένος στην Ελλάδα· μητέρα Mary, άγνωστο πατρικό επώνυμο, γεννημένη στην Ελλάδα.

3. Gerard Pahl, «Fall of Hermes», Air Classics, Ιούλιος 2004, αρχειοθετημένο άρθρο, σσ. 5–6. Βασίζόμενος κυρίως στις αναμνήσεις της εξαδέλφης του Arthur, Helen Georgiou, ο Pahl αναφέρει ότι ο Constantine ταξίδεψε δύο φορές στις Ηνωμένες Πολιτείες, εργάστηκε ως χαρτοπολιός στο νοτιοδυτικό Michigan και χρειάστηκε περίπου οκτώ χρόνια μέχρι να μπορέσει να φέρει την οικογένειά του στην Αμερική· δίνει ως ημερομηνία πολιτογράφησής του την 14η Σεπτεμβρίου 1927. Η ληξιαρχική πράξη θανάτου του Constantine επιβεβαιώνει ανεξάρτητα τη σχέση του με τη χαρτοβιομηχανία, καταγράφοντάς τον ως εργάτη της Bryant Paper Company. Η ακριβής διάρκεια του οικογενειακού χωρισμού και η ημερομηνία πολιτογράφησης βασίζονται προς το παρόν στην έρευνα του Pahl και στην οικογενειακή μαρτυρία που εκείνος διέσωσε.

4. U.S. Department of Labor, Immigration Service, List or Manifest of Alien Passengers for the United States, S.S. Edison, Πειραιάς, 23 Αυγούστου 1928. Το manifest καταγράφει τη Maria Sugas μαζί με τη Stella, δέκα ετών, και τον Athanasios, οκτώ ετών· και οι τρεις ήταν Έλληνες υπήκοοι, τα παιδιά καταγράφονται ως μαθητές και το Trikkala εμφανίζεται ως τόπος γέννησης και τελευταία μόνιμη κατοικία.

5. U.S. Department of Labor, Immigration Service, Record of Detained Aliens, S.S. Edison. Η επικεφαλίδα καταγράφει ότι το πλοίο έφθασε στις 10 Σεπτεμβρίου 1928, ενώ η εγγραφή της Maria, του Athanasios και της Stella δίνει ως προορισμό τους τον σύζυγο της Maria, Constantine, στο Kalamazoo του Michigan. Το πρωτογενές αυτό έγγραφο υπερισχύει της ημερομηνίας 9 Σεπτεμβρίου 1928 που είχε αναφερθεί στην παλαιότερη δημοσιευμένη βιογραφία του Sugas. Ο ακριβής διοικητικός λόγος για τον οποίο η οικογένεια εμφανίζεται

στο Record of Detained Aliens δεν μπορεί προς το παρόν να προσδιοριστεί με ασφάλεια από τις σωζόμενες σημειώσεις και δεν ερμηνεύεται.

6. Το passenger manifest του 1928 χρησιμοποιεί ήδη το επώνυμο SUGAS, ενώ το μικρό όνομα παραμένει ATHANASIOS· τα μεταγενέστερα αμερικανικά στρατιωτικά έγγραφα χρησιμοποιούν τη μορφή Arthur Sugas. Ο Pahl χρησιμοποιεί επίσης την αμερικανοποιημένη μορφή Arthur Sugas, χωρίς όμως να παραθέτει τεκμήριο για το πότε ή με ποια νομική διαδικασία μεταβλήθηκε το μικρό όνομα.

7. Pahl, «Fall of Hermes», σσ. 5–6, όπου διασώζονται οι αναμνήσεις της Helen Georgiou για τη στενή ελληνική κοινότητα του Kalamazoo και για την ιδιαίτερη εκτίμηση της μεταναστευτικής γενιάς προς τις ευκαιρίες που προσέφεραν οι Ηνωμένες Πολιτείες. Η μαρτυρία χρησιμοποιείται ως συγκεκριμένη ανάμνηση της Georgiou και όχι ως γενική περιγραφή όλων των Ελληνοαμερικανών μεταναστών.

8. Στο ίδιο, σ. 6. Ο Pahl καταγράφει τη στενή φιλία του Arthur με τον Nicholas Stampolis και τη φοίτησή τους, για κάποια περίοδο, στο McKinley Elementary School.

9. Στο ίδιο. Η Helen Georgiou θυμόταν τις υπαίθριες καλοκαιρινές προβολές σε τοίχο του McKinley Elementary School, μεταξύ των οποίων και ταινία σχετική με τον Charles Lindbergh. Δεν έχει σωθεί δήλωση του ίδιου του Arthur που να τεκμηριώνει ότι η συγκεκριμένη προβολή αποτέλεσε την αιτία της μετέπειτα απόφασής του να πετάξει.

10. Στο ίδιο. Η Georgiou θυμόταν ότι στο Lindbergh Field προσφέρονταν πτήσεις σε επιβάτες έναντι πενήντα cents και πίστευε έντονα ότι ο Arthur και ο Nick είχαν πραγματοποιήσει μία ή περισσότερες· αυτό παραμένει οικογενειακή μαρτυρία. Θυμόταν επίσης τα μοντέλα αεροπλάνων από balsa και χαρτί που κρέμονταν από τα ταβάνια των δωματίων τους. Ο Aristos Sprugios θυμόταν ανεξάρτητα τον Arthur και τον Nick να τον βοηθούν να «πετάξει» τα δικά του μοντέλα.

11. Στο ίδιο, σσ. 6–7. Ο Pahl καταγράφει μεταξύ των δραστηριοτήτων του Arthur το σχολικό tennis, το basketball, το κυνήγι, τη συμμετοχή στη YMCA, το πατινάζ στον πάγο και το ψάρεμα.

12. Στο ίδιο, σ. 6. Σύμφωνα με τις αναμνήσεις που διέσωσε ο Pahl, ο Arthur ήθελε να κερδίζει χρήματα για να αγοράζει μόνος του τα ρούχα του και εργάστηκε ως λούστρος παπουτσιών και ως διανομέας της τοπικής εφημερίδας.

13. Στο ίδιο. Ο Pahl καταγράφει τον Arthur και τον Nicholas ως ενεργά μέλη της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας τους και των Sons of Pericles, οι δραστηριότητες των οποίων συνδύαζαν τη διατήρηση της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας με την κοινωνική και αθλητική ζωή των νεότερων μελών της κοινότητας.

14. Στο ίδιο, σσ. 6–7. Ο Arthur έπαιζε βιολί και έμαθε μαντολίνο από τον πατέρα του.

15. War Department, Classification Questionnaire of

Reserve Officers. Στην ενότητα εκπαίδευσης καταγράφονται τέσσερα χρόνια στο Kalamazoo Central High, τα μαθηματικά ως κύριο πεδίο σπουδών, η αποφοίτηση με την ένδειξη «Yes» και το 1939 ως έτος. Βλ. επίσης «Sugas Promoted in Air Forces», Kalamazoo Gazette, 17 Δεκεμβρίου 1942, σ. 5.

16. Mildred Conkey, πρώην σχολική σύμβουλος του Arthur Sugas, όπως παρατίθεται στον Gerard Pahl, «Fall of Hermes», σ. 9: «His bright shining eyes, his kindly smile, his courteous manner is something no teacher would forget. » Απόδοση: «Τα φωτεινά, λαμπερά μάτια του, το καλοσυνάτο χαμόγελό του, οι ευγενικοί του τρόποι είναι πράγματα που κανένας δάσκαλος δεν θα μπορούσε να ξεχάσει».

17. War Department, Classification Questionnaire of Reserve Officers, W.D., A.G.O. Form No. 178, Arthur Sugas, O-660213, ενότητα εκπαίδευσης: τέσσερα χρόνια στο Kalamazoo Central High School, αποφοίτηση το 1939, και δύο χρόνια κολλεγιακής εκπαίδευσης χωρίς πτυχίο· Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics (Ιούλιος 2004), αρχειοθετημένη σελ. 7 του άρθρου, διπλωματική μεταγραφή έρευνας σελ. 9, για τη μεταγενέστερη αναφορά στη φοίτηση του Sugas και του Nicholas Stampolis και τις σχετικές προσωπικές μαρτυρίες. Ο Pahl διασώζει επίσης την ανάμνηση της Helen Georgiou ότι ο Arthur διέθετε “the keenest and sharpest mind” μεταξύ των τριών νέων στους οποίους αναφερόταν· πρόκειται για αποδιδόμενη προσωπική μαρτυρία και όχι για σύγχρονη ακαδημαϊκή αξιολόγηση.

18. Arthur Sugas, “Statement with Reference to C.A.A. Training Accompany Flying Cadet Application,” 24 Απριλίου 1941, Kalamazoo, Michigan. Ο Sugas κατέγραψε το Western State Teachers College, Kalamazoo, ως σχολή, την περίοδο Feb. 41–May 41, απάντησε καταφατικά ότι βρισκόταν τότε σε εκπαίδευση C.A.A. και αρνητικά ότι είχε αποφοιτήσει από το Preliminary ή το Secondary Flight Training Course. Πρωτογενές έγγραφο.

19. Arthur Sugas, Application for Appointment as Flying Cadet, A.G.O. Form No. 60, Kalamazoo, Michigan, Απρίλιος 1941, προς τον Commanding General, Sixth Corps Area, Chicago· “Affidavit to Accompany Application for Appointment as Flying Cadet,” ένορκη δήλωση της 18ης Απριλίου 1941, Kalamazoo County, Michigan. Η έντυπη αίτηση αφορούσε εκπαίδευση σε αεροσκάφη βαρύτερα του αέρα στο Army Air Corps και προέβλεπε ονομασία σε Second Lieutenant του Air Corps Reserve μετά από επιτυχή ολοκλήρωση. Πρωτογενή έγγραφα.

20. Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics (Ιούλιος 2004), αρχειοθετημένη σελ. 7, μεταγραφή έρευνας σελ. 9. Ο Pahl καταγράφει τη μαρτυρία της Helen Georgiou σχετικά με τον έντονο πατριωτισμό της ελληνοαμερικανικής κοινότητας του Kalamazoo. Οι παρατηρήσεις του για πιθανή επίδραση των εξελίξεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα αποτελούν μεταγενέστερη ερμηνεία και όχι τεκμηριωμένη δήλωση του ίδιου του Sugas.

21. U.S. National Archives and Records Administration, World War II Draft Registration Card, Arthur Sugas, Kalamazoo, Michigan, 1 Ιουλίου 1941, occupation: Hammond Machinery

Builders· Kalamazoo Gazette, 17 Δεκεμβρίου 1942, σ. 5, όπου αναφέρεται αναδρομικά ότι κατά την κατάταξή του εργαζόταν στην Kalamazoo Vegetable Parchment Company. Το πρώτο αποτελεί επίσημο ομοσπονδιακό τεκμήριο.

22. “Sugas Promoted in Air Forces—Becomes First Lieutenant in Fighter Unit,” Kalamazoo Gazette, 17 Δεκεμβρίου 1942, σ. 5. Το δημοσίευμα δίνει ως ημερομηνία κατάταξης του Sugas στο Air Corps την 29η Οκτωβρίου 1941. Η σύγχρονη αυτή μαρτυρία προτιμάται στην παρούσα έκδοση έναντι της διαφορετικής μεταγενέστερης/indexed ημερομηνίας 3 Νοεμβρίου 1941. Ο Pahl επίσης αναφέρει 29 Οκτωβρίου 1941, συνδέοντας όμως την ημερομηνία και με αναχώρηση για Pine Bluff, λεπτομέρεια που δεν θεωρείται εδώ ανεξάρτητα επιβεβαιωμένη.

23. War Department, Physical Examination for Flying, W.D., A.G.O. Form No. 64, Arthur Sugas, O-660213, Foster Field, Victoria, Texas, 19 Μαρτίου 1942. Καταγράφονται 130 συνολικές ώρες πτήσης ως χειριστή, 130 ώρες κατά το προηγούμενο εξάμηνο, και καταλληλότητα για πτητικά καθήκοντα Class I. Πρωτογενές στρατιωτικό ιατρικό τεκμήριο στον επίσημο φάκελο Arthur Sugas.

24. Headquarters Army Air Forces, Personnel Orders No. 120, Washington, D.C., 20 Μαΐου 1942, παρ. 71, με την επίσημη απονομή της αεροπορικής ειδικότητας “PILOT” στον Second Lieutenant Arthur Sugas· Headquarters 63rd Fighter Squadron, “Promotion of Officer,” Σεπτέμβριος 1942, όπου η 19η Μαΐου 1942 αναφέρεται ως ημερομηνία της Special Order για τον υφιστάμενο βαθμό του· “Randolph Field Graduates Two Kalamazoo Men,” Kalamazoo Gazette, 21 Μαΐου 1942, σ. 10, για την Class 42-E, τις πτέρυγες και την προαγωγή σε αξιωματικό μέσω Randolph Field, με ρητή αναφορά ότι ο Sugas έλαβε την τελική του εκπαίδευση στο Foster Field. Η Personnel Orders No. 120 περιλαμβάνει ονομαστικά τον Arthur Sugas μεταξύ των αξιωματικών που χαρακτηρίζονται χειριστές.

25. Headquarters 63rd Fighter Squadron, Office of the Squadron Commander, Bridgeport Municipal Airport, Stratford, Connecticut, “Promotion of Officer,” Σεπτέμβριος 1942, Arthur Sugas, O-660213: “Lt. Sugas was assigned to this organization June 5, 1942.” Πρωτογενές έγγραφο προσωπικού της Μοίρας. Στο ίδιο έγγραφο καταγράφονται τα καθήκοντά του ως C Flight Element Leader και C Flight Operations Officer.

26. U.S. Army Air Forces, επίσημος φάκελος ατυχήματος του P-40F 41-13758, Bradley Field, Connecticut, 9 Ιουνίου 1942. Η υπογεγραμμένη “Pilot’s Statement” του Arthur Sugas αναπαράγεται verbatim στο αγγλικό κείμενο της βιογραφίας: “I was approaching runway No. One for a landing...”· στην ελληνική έκδοση αποδίδεται πιστά σε μετάφραση. Ο ίδιος φάκελος περιλαμβάνει το πόρισμα της Accident Classification Committee, την κατάθεση του Capt. David C. Schilling και την αναφορά του Bradley Field Control Tower. Η επιτροπή απέδωσε το συμβάν σε μεγάλο βαθμό σε ανεπαρκή τεχνική και στη συνέχεια σε εσφαλμένη κρίση κατά την προσπάθεια συνέχισης μετά το αρχικό ατύχημα, επισημαίνοντας ότι η ενέργεια αυτή θα μπορούσε εύκολα να οδηγήσει σε θανατηφόρο αποτέλεσμα. Πρωτογενής επίσημος φάκελος ατυχήματος.

27. Headquarters 63rd Fighter Squadron, “Promotion of Officer,” Σεπτέμβριος 1942. Η πρόταση προαγωγής αναφέρει ότι ο Sugas υπηρετούσε ως pilot από την ένταξή του στη Μοίρα, ως C Flight Engineering Officer από 13 Ιουλίου έως 11 Σεπτεμβρίου 1942, στη συνέχεια ως C Flight Operations Officer και παράλληλα ως C Flight Element Leader, καταλήγοντας στην επίσημη αξιολόγηση: “His performance of duties in all capacities has been superior.” Πρωτογενής σύγχρονη υπηρεσιακή αξιολόγηση.

28. “Sugas Promoted in Air Forces—Becomes First Lieutenant in Fighter Unit,” Kalamazoo Gazette, 17 Δεκεμβρίου 1942, σ. 5, για την προαγωγή του σε First Lieutenant και την υπηρεσία του με την 63rd Fighter Squadron στο Bridgeport του Connecticut. Σύγχρονος Τύπος.

29. Department of the Air Force, 56th Fighter Wing, «63d Fighter Squadron», επίσημο ιστορικό lineage και σταθμεύσεως της Μοίρας. Καταγράφεται το Bridgeport Municipal Airport από 2 Σεπτεμβρίου έως 27 Δεκεμβρίου 1942, ενώ στο αφηγηματικό τμήμα αναφέρεται ότι στις 27 Δεκεμβρίου η Μοίρα εγκατέλειψε το αεροδρόμιο για τον πόλεμο στην Ευρώπη. Ως επόμενοι σταθμοί καταγράφονται το Wittering από 12 Ιανουαρίου 1943 και το Horsham St Faith από 5 Απριλίου.

30. Peter Randall, «A Brief History of the 56th Fighter Group», καταχωρίσεις Δεκεμβρίου 1942 και 6–12 Ιανουαρίου 1943. Καταγράφονται η συγκέντρωση της 56ης μέσω Camp Kilmer, η επιβίβαση στο Queen Elizabeth στις 6 Ιανουαρίου και η άφιξη στο Gourock στις 12 Ιανουαρίου μετά από έξι ημέρες πλου. Πρόκειται για εξειδικευμένο χρονολόγιο της 56ης Σμηναρχίας Μαχητικών βασισμένο στο ιστορικό υλικό της μονάδας και όχι για ατομικό passenger manifest του Sugas.

31. Department of the Air Force, 63d Fighter Squadron», επίσημο station record, Wittering από 12 Ιανουαρίου 1943. Randall, «A Brief History of the 56th Fighter Group», καταχώριση 13 Ιανουαρίου 1943, για την άφιξη της 56ης στο RAF King’s Cliffe και την εγκατάσταση της 63ης στο κοντινό RAF Wittering λόγω ανεπαρκών καταλυμάτων.

32. Randall, A Brief History of the 56th Fighter Group, 25 Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 1943, για την άφιξη των πρώτων P-47C, τις επόμενες παραδόσεις και την εκπαίδευση βολών σε πεδία της RAF. Η επίσημη ιστορία της 63ης επιβεβαιώνει ανεξάρτητα ότι η Μοίρα είχε ήδη μεταπέσει στο P-47 στις Ηνωμένες Πολιτείες τον Ιούνιο του 1942· συνεπώς η βρετανική περίοδος δεν πρέπει να περιγράφεται ως η αρχική μετάπτωση του Sugas στο Thunderbolt.

33. Randall, A Brief History of the 56th Fighter Group, 1943, για την απόδοση των κωδικών HV, LM και UN στις 61st, 62nd και 63rd Fighter Squadrons αντίστοιχα. Η εξειδικευμένη σελίδα της 63rd Fighter Squadron επιβεβαιώνει ανεξάρτητα τον κωδικό UN.

34. Department of the Air Force, «63d Fighter Squadron», επίσημο station record και narrative, για τη μετακίνηση από Wittering σε Horsham St Faith στις 5 Απριλίου 1943· το χρονολόγιο της 56ης σημειώνει ότι έτσι οι τρεις Μοίρες

συγκεντρώθηκαν στο ίδιο αεροδρόμιο.

35. Department of the Air Force, «63d Fighter Squadron», όπου αναφέρεται ότι η Μοίρα εκτέλεσε την πρώτη της πολεμική αποστολή στο ΕΤΟ λίγο περισσότερο από μία εβδομάδα μετά τη μετακίνηση στο Horsham St Faith· το χρονολόγιο της 56th Fighter Group καταγράφει την πρώτη επιχειρησιακή αποστολή της Group στις 13 Απριλίου 1943. Πρόκειται αποκλειστικά για στοιχείο επιπέδου Μοίρας/Πτέρυγας και δεν αποδεικνύει συμμετοχή του Sugas στη συγκεκριμένη αποστολή. Η προσωπική επιχειρησιακή του δράση εξετάζεται στο επόμενο τμήμα.

36. Headquarters Sixty Third Fighter Squadron, Office of the Intelligence Officer, “History of the Sixty Third Fighter Squadron, May 1943,” 4 June 1943, σ. 1: καταχώριση της 7ης Μαΐου 1943, με δώδεκα αεροσκάφη υπό τον Col. Zemke σε Rodeo Field Order No. 12 πάνω από Walcheren και Gravelines στα 30.000 πόδια, έντεκα εχθρικά αεροσκάφη σε θέα αλλά χωρίς εμπλοκή, και τον Sugas ανάμεσα στους χειριστές. Το ατομικό μητρώο της 63ης Μοίρας τον προσδιορίζει ειδικότερα ως WHITE 3 με P-47C-5-RE 41-6372, UN-S.

37. 63rd Fighter Squadron, “History ... May 1943,” σ. 2, καταχωρίσεις 14–16 Μαΐου. Ο Sugas δεν εμφανίζεται στον κατάλογο των έντεκα αεροσκαφών που απογειώθηκαν για το πρωινό Field Order No. 20 της 16ης Μαΐου, ενώ εμφανίζεται στο δεύτερο Rodeo, Field Order No. 21. Το ατομικό μητρώο καταγράφει το FO 20 ως SP 1 με 41-6230, UN-E και την ένδειξη DNTO, ενώ το FO 21 ως RED 3. Από αυτή τη διάκριση προκύπτουν οι 37 αναθέσεις αλλά 36 πραγματικές έξοδοι έως τις 15 Αυγούστου.

38. Ατομικό επιχειρησιακό χρονολόγιο Arthur Sugas, Peter Randall/63rd Fighter Squadron. Το 41-6372, P-47C-5-RE, UN-S εμφανίζεται στη μεγάλη πλειονότητα των αναθέσεων του, αλλά καταγράφονται επίσης τα 42-7885/UN-N στις 25 Μαΐου, 41-6203/UN-J στις 29 Μαΐου, 41-6320/UN-Y σε μία από τις αποστολές της 11ης Ιουνίου, 42-8693/UN-I στις 24 Ιουνίου και 41-6259/UN-Z στις 26 Ιουλίου, ενώ ορισμένες καταχωρίσεις δεν περιέχουν στοιχεία αεροσκάφους. Ο Gerard Pahl συνδέει σε μεταγενέστερη αφήγηση τον Sugas με ονοματισμένο Thunderbolt, αν και η σωζόμενη μεταγραφή αποδίδει την ονομασία ως “Elmer’s Time”. Μεταγενέστερες ιστορικές αναφορές χρησιμοποιούν “Elmer’s Tune”. Δεν έχει εντοπισθεί ακόμη πρωτογενές επιχειρησιακό τεκμήριο που να αποδεικνύει με βεβαιότητα τη σχέση ονομασίας, αριθμού σειράς και ακριβούς διακόσμησης.

39. 63rd Fighter Squadron, “History ... May 1943,” σ. 4, 31 Μαΐου 1943: δεκαέξι αεροσκάφη υπό τον Col. Zemke σε Rodeo Field Order No. 34, περιοχή Knocke–Courtrai–Dixmude. Αυθεντική διατύπωση: “Lt. Compton landed at Hornchurch due to mechanical trouble, Lt. Sugas accompanying him.” Το ατομικό μητρώο προσδιορίζει τον Sugas ως YELLOW 3 με 41-6372, UN-S. Η ειδικότερη απόδοση της βλάβης ως πρόβλημα του supercharger προέρχεται από τη μεταγενέστερη ανακατασκευή· το ξεχωριστό πρωτογενές report με πληρέστερη διατύπωση δεν έχει ακόμη εντοπισθεί ψηφιακά.

40. 63rd Fighter Squadron, “History of the 63rd Fighter

Squadron,” June 1943, σσ. 1–4. Για τον Sugas καταγράφονται επιχειρήσεις στις 7 και 10 Ιουνίου, δύο στις 11 Ιουνίου, θέσεις εφεδρικού στις 12 και 17 Ιουνίου, Rodeo στις 20 Ιουνίου, Ramrod στις 22 Ιουνίου και νέες επιχειρήσεις στις 24, 26, 28 και 29 Ιουνίου. Η καταχώριση της 22ας Ιουνίου αναφέρει ότι η Group συνάντησε τα βομβαρδιστικά μετά τον στόχο αντί πριν, όπως είχε σχεδιασθεί. Η ίδια ιστορία καταγράφει εκπαίδευση σε camera/aerial gunnery, πτήσεις μεγάλου ύψους και σχηματισμού, dinghy drills, flying control και air-sea rescue.

41. Η περιγραφή των περιορισμών εμβέλειας του πρώιμου P-47 βασίζεται στην ίδια την επιχειρησιακή δομή που καταγράφουν τα πρωτογενή έγγραφα και όχι σε εκ των υστέρων θεωρητικό αριθμό επιδόσεων. Βλ. 63rd FS, June 1943 history, 22 Ιουνίου· July 1943 history, σ. 2, 10 Ιουλίου, όταν η 63η συνόδευσε τα βομβαρδιστικά μέχρι περίπου δεκαπέντε μίλια NA του Abbeville πριν αποχωρισθεί· και August 1943 history, σ. 1, 12 Αυγούστου, όταν οι κοιλιακές δεξαμενές απορρίφθηκαν κοντά στο Walcheren πριν από τη συνοδεία προς Venlo.

42. Χρονολόγιο Randall/63rd FS. Οι θέσεις του Sugas εξελίσσονται από BLUE 4 στις 14 Μαΐου σε επαναλαμβανόμενες RED 3, BLUE 3, YELLOW 3 και WHITE 3, ενώ στις 10 Ιουλίου καταγράφεται RED 1. Ο Gerard Pahl, βασιζόμενος σε μεταγενέστερη έρευνα βετεράνων και οικογενειακού υλικού, αναφέρει επίσης ότι ο Sugas ηγείτο στοιχείου δύο αεροσκαφών. Η σύγχρονη καταγραφή θέσεων αποτελεί εδώ την ισχυρότερη βάση για την περιγραφή της αυξανόμενης ευθύνης του.

43. Η χρονολογία μετακινήσεων της 56ης Σμηναρχίας/63ης Μοίρας Μαχητικών καταγράφει τη μετακίνηση της Μοίρας στις 8 Ιουλίου 1943. Η επίσημη μηνιαία ιστορία του Ιουλίου γράφει: “This squadron remained at AAF Station F-123 until the 9th of July when it was transferred to AAF Station 365.” Η αποστολή της 9ης Ιουλίου εξακολουθεί να καταγράφεται ως UP/DOWN Horsham, ενώ εκείνη της 10ης Ιουλίου ως UP/DOWN Halesworth. Οι δύο ημερομηνίες εκφράζουν διαφορετικές πλευρές της ίδιας διαδικασίας μετακίνησης.

44. Χρονολόγιο Randall/63rd FS, 16–26 Ιουλίου 1943. Στις 25 Ιουλίου ο Sugas εμφανίζεται σε δύο αναθέσεις, YELLOW 3 και SP 2, και στις δύο με 41-6372/UN-S· στις 26 Ιουλίου ως BLUE 3 με P-47C-2-RE 41-6259, UN-Z. Βλ. επίσης 63rd FS, July 1943 history, επιχειρησιακές καταχωρίσεις 16, 17, 25 και 26 Ιουλίου.

45. 63rd Fighter Squadron, June 1943 history, σσ. 5–6, “Awards of the Air Medal,” όπου αναγράφεται “ARTHUR SUGAS, 1st Lt., 63rd Fighter Squadron. Home address: 541 Pine Street, Kalamazoo, Michigan”. Τα Air Medals του μήνα καταγράφονται ως εκδοθέντα βάσει General Orders Nos. 11–16, Headquarters VIII Fighter Command. Στην July 1943 history, σ. 7, ο “ARTHUR SUGAS, O660213” εμφανίζεται στον κατάλογο Oak Leaf Cluster, βάσει General Orders Nos. 16–19, July 1943, Headquarters VIII Fighter Command.

46. 63rd Fighter Squadron, July 1943 history, σ. 6: “On July 20 General Hoyt decorated all the pilots of this squadron who had been awarded the Air Medal and the Oak Leaf Cluster cited

in the VIII Fighter Command General Orders for the months of May and June.” Στην ίδια ιστορία οι General Hunter και General Hoyt εμφανίζονται χωριστά στον κατάλογο επισκεπτών. Μεταγενέστερη δημοσιευμένη λεζάντα φωτογραφίας αναφέρει 19 Ιουλίου και General “Monk” Hunter. Επειδή η ημερομηνία και η ταυτότητα στη φωτογραφία εξαρτώνται από τη μεταγενέστερη λεζάντα, προτιμάται η σύγχρονη καταγραφή της Μοίρας.

47. Barry L. Spink, Distinguished Flying Cross and Air Medal Criteria in the Army Air Forces in World War II, Air Force Historical Research Agency/Department of the Air Force. Τα κριτήρια της Eighth Air Force που αναπαράγονται στη μελέτη προβλέπουν Air Medal για δέκα εξόδους μαχητικού και Oak Leaf Cluster για κάθε επόμενη αντίστοιχη συμπλήρωση· η ίδια χρονολογία αναφέρει ρητά είκοσι εξόδους μαχητικού για Oak Leaf Cluster. Επομένως οι τριάντα επιλέξιμες έξοδοι αντιστοιχούν σε Air Medal + πρώτο OLC + δεύτερο OLC και όχι στο πλήρες επιχειρησιακό σύνολο του Sugas. Ο ακριβής General Order του δεύτερου OLC δεν έχει ακόμη εντοπισθεί στα μηνιαία award summaries που διαθέτουμε.

48. 63rd Fighter Squadron, August 1943 history, σσ. 1–2. Στις 12 Αυγούστου ο Sugas περιλαμβάνεται στους χειριστές του δεκαεπταμελούς σχηματισμού Ramrod βάσει 65th Fighter Wing Field Order No. 31, σε general support βομβαρδιστικών προς Beverloo· καταγράφονται απόρριψη των belly tanks κοντά στο Walcheren, rendezvous ΒΔ της Αμβέρσας και συνοδεία προς Venlo. Στις 14 Αυγούστου συμμετείχε στο Circus δυτικά της Χάγης και στις 15 Αυγούστου στη δεύτερη αποστολή, Field Order No. 36/104. Το ατομικό επιχειρησιακό του χρονολόγιο καταγράφει τις αποστολές 14 και 15 Αυγούστου ως YELLOW 3 με 41-6372/UN-S.

49. Χρονολόγιο Randall/63rd FS. Μέχρι και τις 15 Αυγούστου 1943 περιλαμβάνει 37 αναθέσεις του Sugas από τις 7 Μαΐου, από τις οποίες μόνο η 16η Μαΐου/FO 20 φέρει την ένδειξη DNTO. Συνεπώς προκύπτουν 36 πραγματικές έξοδοι έως τις 15 Αυγούστου. Οι τελευταίες καταχωρίσεις πριν από το όριο της παρούσας ενότητας είναι 12 Αυγούστου, 14 Αυγούστου/FO 102 και 15 Αυγούστου/FO 104· δεν υπάρχει καταχώριση 16 Αυγούστου. Η παλαιότερη διατύπωση περί «35ης αποστολής» που διασώθηκε σε μεταγενέστερες οικογενειακές αφηγήσεις έχει επομένως ξεπεραστεί από το ανακατασκευασμένο ατομικό επιχειρησιακό μητρώο. Η παλαιότερη εκδοχή διατηρείται στο άρθρο του Pahl.

50. 63rd Fighter Squadron, August 1943 history, σ. 2, καταχώριση 16 Αυγούστου, Field Order No. 37/105. Ο σύγχρονος κατάλογος χειριστών περιλαμβάνει τους Major Loren G. McCollom, O’Connor, Van Abel, Compton, Goodfleisch, Batdorf, Schiltz, Petty, Major Tukey, Whitley, Egan, Hall, Mahurin, Wilson, Vogt και Ludwig· ο Sugas απουσιάζει. Το ίδιο προκύπτει από την πλήρη απουσία καταχώρισης 16 Αυγούστου στο ατομικό μητρώο του. Δεν μπορεί επομένως να του αποδοθεί πολεμική έξοδος εκείνη την ημέρα.

51. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», Αύγουστος 1943, επιχειρησιακές καταχωρίσεις της 17ης Αυγούστου 1943 και ειδικότερα οι δύο καταχωρίσεις Ramrod της ίδιας ημέρας· επιχειρησιακή τεκμηρίωση της

56ης Πτέρυγας Μαχητικών για τις 17 Αυγούστου 1943. Το γενικό πλαίσιο Regensburg–Schweinfurt περιλαμβάνεται αποκλειστικά για να εξηγηθεί γιατί η 56η εκτέλεσε δύο διαφορετικές αποστολές υποστήριξης. Η μεταγενέστερη αφήγηση του Gerard Pahl αποδίδει σωστά τη βασική διάκριση μεταξύ του σχηματισμού Regensburg, που συνέχισε προς τη Βόρεια Αφρική, και του σχηματισμού Schweinfurt, αλλά χρησιμοποιείται μόνο ως δευτερογενής επιβεβαίωση.

52. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», καταχώριση 17 Αυγούστου 1943: Field Order No. 38/106, Ταγματάρχης Philip E. Tukey Jr., δεκαέξι αεροσκάφη της 63ης Μοίρας, Ramrod, γενική υποστήριξη B-17. Peter Randall, επιχειρησιακή χρονολογία της 63ης Μοίρας για τον Arthur Sugas, 17 Αυγούστου 1943, πρωινή καταχώριση: Field Order 106, YELLOW 3, P-47C-5-RE 41-6372, UN-S. Η αφήγηση της Μοίρας χρησιμοποιεί τη μορφή «38/106», ενώ η ατομική χρονολογία συντομεύει την ίδια πρωινή αποστολή ως «106»· η διαφορά δεν αντιπροσωπεύει διαφορετική αποστολή του Sugas.

53. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», πρωινή επιχείρηση 17 Αυγούστου 1943: Haamstede στις 1010, 21.000 πόδια· απόρριψη εξωτερικών δεξαμενών κοντά στο Woensdrecht στις 1014· συνάντηση με τα B-17 δέκα μίλια βόρεια της Antwerp στις 1018· συνοδεία μέχρι την περιοχή Maastricht–Aachen και αποχώρηση στις 1032. Στην ίδια καταχώριση αναφέρονται και τα δύο B-17 που παρατηρήθηκαν να καταπίπτουν κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

54. Στο ίδιο. Στις 1030, κοντά στο Hasselt και μεταξύ 20.000 και 26.000 ποδών, οι Υπολοχαγοί Sugas και Whitley έβαλαν με μεγάλη γωνία εκτροπής εναντίον δύο Fw 190 από αποστάσεις περίπου 700 έως 300 γιάρδων, χωρίς να διεκδικήσουν κατάρριψη. Η ίδια αναφορά καταγράφει λίγο αργότερα βολές του Υπολοχαγού Brown εναντίον Bf 109 κοντά στο Eupen, επίσης χωρίς άμεση διεκδίκηση.

55. Στο ίδιο. Η Μοίρα πέρασε προς τα δυτικά βόρεια του Flushing στις 1058, σε ύψος 25.000 ποδών, και προσγειώθηκε στο Halesworth στις 1140. Η ώρα απογείωσης 0922 που εμφανίζεται σε μεταγενέστερες δημοσιευμένες αφηγήσεις δεν χρησιμοποιήθηκε στο κυρίως κείμενο ως οριστικά τεκμηριωμένη από πρωτογενή πηγή, επειδή το αρχικό έγγραφο επιτέδου Πτέρυγας από το οποίο φαίνεται ότι προέρχεται ο αριθμός αυτός δεν έχει ταυτοποιηθεί.

56. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», απογευματινή επιχείρηση 17 Αυγούστου 1943: Field Order No. 38/106, Amendment No. 4· ο Ταγματάρχης Tukey επικεφαλής δεκαέξι αεροσκαφών σε Ramrod ως «general support (withdrawal)» για τα επιστρέφοντα B-17· αναχώρηση από Halesworth στις 1520. Επιχειρησιακή αναφορά 56ης Πτέρυγας Μαχητικών, 17 Αυγούστου 1943, για τη συνολική δύναμη των πενήντα ενός P-47. Peter Randall, επιχειρησιακή χρονολογία 63ης Μοίρας για τον Arthur Sugas, απογευματινή καταχώριση «106/4»: WHITE 3, 41-6372, P-47C-5-RE, UN-S.

57. Εγγραφα σχηματισμού και κατανομής αεροσκαφών της 63ης Μοίρας για την απογευματινή επιχείρηση της 17ης

Αυγούστου 1943· Peter Randall, χρονολογία αποστολών και αεροσκαφών της 63ης Μοίρας: Missing Air Crew Report No. 265. Η ανασυντεθειμένη White Flight ήταν: White 1, Ταγματάρχης Philip E. Tukey Jr., 41-6375, UN-T· White 2, Υπολοχαγός Edgar D. Whitley, 42-7885, UN-N· White 3, 1ος Υπολοχαγός Arthur Sugas, 41-6372, UN-S· White 4, Υπολοχαγός George A. Compton, 41-6326, UN-Q. Η MACR 265 επιβεβαιώνει ανεξάρτητα τον Sugas ως «Postgate White 3» και τον Compton ως «Postgate White 4». Κατά συνέπεια, το ζεύγος No. 3/No. 4 περιγράφεται ορθά ως το δεύτερο διμελές element της White Flight και όχι ως ολόκληρο το flight. Η MACR 265 διατηρείται στη μικροταινία M1380 των National Archives, Record Group 92· το σωζόμενο αντίγραφο αναφέρει το Ans ως περιοχή απώλειας και το AAF Station F-365 ως σημείο αναχώρησης.

58. Εγγραφο σχηματισμού 63ης Μοίρας Μαχητικών, 17 Αυγούστου 1943. Ο Harold “Bunny” Comstock κατείχε τη θέση Blue 3 στον απογευματινό σχηματισμό και είναι διαφορετικό πρόσωπο από τον Υπολοχαγό George A. Compton, White 4. Σε μεταγενέστερες αφηγήσεις τα δύο ονόματα εμφανίζονται συχνά κοντά το ένα στο άλλο επειδή και οι δύο άνδρες έδωσαν στοιχεία για την επακόλουθη εμπλοκή· αυτό δεν πρέπει να μεταβάλλει την πραγματική επιχειρησιακή τους θέση στον σχηματισμό.

59. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», απογευματινή καταχώριση 17 Αυγούστου 1943: αναχώρηση Halesworth 1520· Haamstede 1555 στα 20.000 πόδια· απόρριψη δεξαμενών περίπου πέντε μίλια βόρεια της Antwerp στις 1605· άνοδος στα 27.000 πόδια· διείσδυση περίπου δεκαπέντε μίλια ανατολικά του Eupen. Η γεωγραφική διατύπωση σε έγγραφα επιτέδου Πτέρυγας τοποθετεί το πέρασμα της ακτής κάπως ευρύτερα στον τομέα βόρειου Walcheren–Haamstede· η ίδια η αναφορά της Μοίρας αναφέρει Haamstede.

60. Στο ίδιο. Η συνάντηση με τα B-17 πραγματοποιήθηκε κοντά στο Eupen στις 1621, μετά την οποία ο σχηματισμός έστρεψε αριστερά και η 63η ανέλαβε την κάλυψη του πρώτου σχηματισμού των βομβαρδιστικών. Η Μοίρα υπολόγισε περίπου πενήντα έως εξήντα εχθρικά αεροσκάφη, κυρίως Fw 190 και Bf 109 και περίπου έξι Me 110, και περιέγραψε τα μονοκινητήρια καταδιωκτικά να κινούνται περίπου στο ίδιο ύψος με τα βομβαρδιστικά και μπροστά από αυτά πριν λάβουν θέση για μετωπικές προσεγγίσεις.

61. Αρχηγείο 63ης Μοίρας Μαχητικών, «63rd History—August», 17 Αυγούστου 1943· Missing Air Crew Report No. 265, NARA, RG 92, M1380, συμπεριλαμβανομένης της σύγχρονης αναφοράς του Υπολοχαγού George A. Compton και των στοιχείων της αναφοράς που ταυτοποιούν το Ans ως σχετική περιοχή. Η ιστορία της Μοίρας καταγράφει ρητά άνοδο στα 27.000 πόδια· οι ατομικές αναφορές που συνδέονται με την αμέσως επόμενη εμπλοκή τοποθετούν τη White Flight στην ίδια γενική ζώνη υψομέτρων των υψηλών 20.000 ποδών. Για τον λόγο αυτό το κείμενο δεν αποδίδει στον Sugas πιο ακριβές ύψος πάνω από το Ans από όσο επιτρέπουν τα έγγραφα. Κανένα τμήμα της περιγραφής του Compton που αρχίζει με την προσέγγιση των δύο Fw 190 δεν έχει μεταφερθεί στην παρούσα ενότητα.

62. Επιχειρησιακές καταγραφές της 63rd Fighter Squadron, 17 Αυγούστου 1943, απογευματινή επιχείρηση· Missing Air Crew Report (MACR) No. 265, P-47 41-6372, Arthur Sugas, 17 Αυγούστου 1943, National Archives and Records Administration, Record Group 92, Publication M1380· Peter Randall, αρχείο αεροσκαφών/αποστολών 63rd Fighter Squadron, καταχώριση 17 Αυγούστου 1943, Field Order 106/4, όπου ο Sugas καταγράφεται ως WHITE 3 με P-47C-5-RE 41-6372, UN-S. Το αρχείο αποστολών επιβεβαιώνει ανεξάρτητα την απογευματινή ανάθεση.

63. George A. Compton, κατάθεση, 19 Αυγούστου 1943, στο MACR No. 265, P-47 41-6372, NARA RG 92, M1380. Το πρωτότυπο έγγραφο προσδιορίζει τον Compton ως POSTGATE WHITE 4 και τον Sugas ως POSTGATE WHITE 3 και τοποθετεί το ζεύγος περίπου στα 28.000 πόδια όταν τα δύο FW 190 άνοιξαν πυρ. Τα μεταδεδομένα του MACR καταγράφουν ως περιοχή απώλειας το Ans και ως σημείο αναχώρησης το AAF Station F-365.

64. Compton, κατάθεση, 19 Αυγούστου 1943, MACR No. 265. Η πρωτότυπη κατάθεση καταγράφει την ανεπιτυχή προσπάθεια επικοινωνίας μέσω R/T, τη στροφή του προς τα εχθρικά αεροσκάφη και τη βύθισή του και αναφέρει ότι αυτή ήταν η τελευταία φορά που είδε τον Sugas και ότι δεν πίστευε πως ο Sugas τον ακολούθησε στην κάθοδο. Οι μεταγενέστερες αφηγήσεις δεν πρέπει να διευρύνουν τη μαρτυρία αυτή σε δήθεν παρατήρηση του Sugas να πλήττεται ή να εισέρχεται σε περιδίνηση.

65. Στο ίδιο. Η απουσία καταγεγραμμένης απάντησης στον ασύρματο αποδεικνύει μόνο ότι ο Compton δεν έλαβε απάντηση· δεν αποδεικνύει αν ο Sugas είδε τους επιτιθέμενους, προσπάθησε να εκπέμψει, αντιμετώπισε βλάβη ασυρμάτου, είχε ήδη πληγεί ή επιχείρησε ελιγμό αποφυγής. Καμία σωζόμενη κατάθεση που εξετάσθηκε δεν επιλύει αυτές τις εναλλακτικές.

66. Επιχειρησιακή/πολεμική καταγραφή της 63rd Fighter Squadron, 17 Αυγούστου 1943, καταχώριση για τον Lt. Harold “Bunny” Comstock. Η σύγχρονη καταγραφή τοποθετεί τον Comstock σε διαφορετική θέση του σχηματισμού, ως BLUE 3, περίπου στα 26.000 πόδια στον τομέα του Ans. Η διάκριση είναι ουσιάς: ο George A. Compton, όχι ο Comstock, ήταν ο WHITE 4 που πετούσε σε ζεύγος με τον Sugas.

67. Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics, Ιούλιος 2004, αρχειοθετημένη σελ. 5 του άρθρου. Ο Pahl αποδίδει στον Comstock μία αφήγηση κατά την οποία δύο FW 190 κατήλθαν μπροστά από τη θέση του, έστρεψαν αριστερά μετά την ανάκτηση και κινήθηκαν προς δύο Thunderbolt χαμηλότερα. Επειδή η πρωτότυπη κατάθεση του Comstock στην οποία βασίζεται το απόσπασμα δεν έχει ακόμη εντοπισθεί, η περιγραφή αντιμετωπίζεται ως αποδιδόμενη μαρτυρία και όχι ως ανεξάρτητα επαληθευμένη πρωτογενής κατάθεση.

68. Στο ίδιο. Η δημοσιευμένη αφήγηση του Pahl αποδίδει στον Comstock την παρατήρηση ότι το πρώτο FW 190 έβαλε εναντίον ενός P-47, από το οποίο στη συνέχεια αποσπάστηκαν μεταλλικά τμήματα και το Thunderbolt εισήλθε σε «uncontrolled spin». Η διατύπωση διατηρείται

μόνο στον βαθμό που είναι αναγκαίος για την ανασύνθεση της αναφερόμενης παρατήρησης, χωρίς πρόσθετη δραματοποίηση.

69. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5· πολεμικές καταγραφές 63rd Fighter Squadron, 17 Αυγούστου 1943. Επιφύλαξη πηγής: η πρωτότυπη κατάθεση ή αναφορά του Comstock στην οποία βασίσθηκε ο Pahl για το συγκεκριμένο απόσπασμα δεν έχει εντοπισθεί στο πρωτογενές αρχειακό υλικό που εξετάσθηκε για την παρούσα βιογραφία και, κατά συνέπεια, δεν κατέστη δυνατό να επαληθευθεί ανεξάρτητα. Η γνωστή σύγχρονη αναφορά του Comstock για τις 17 Αυγούστου τον καταγράφει ως BLUE 3 και αφορά διαφορετική εμπλοκή με δύο καταδιωκτικά Messerschmitt· δεν περιέχει το απόσπασμα του Pahl σχετικά με τα δύο P-47, τα μεταλλικά τμήματα ή την ανεξέλεγκτη περιδίνηση. Η αφήγηση του Pahl διατηρείται, με σαφή επιφύλαξη, λόγω της άμεσης σημασίας και της λεπτομερούς περιγραφής ενός περιστατικού συμβατού με τις συνθήκες εξαφάνισης του Sugas.

70. Compton, κατάθεση, 19 Αυγούστου 1943, MACR No. 265· Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5. Οι δύο αφηγήσεις συμφωνούν σε γενικές γραμμές ως προς δύο FW 190 που εμπλέκονται με ζεύγος P-47, αλλά περιγράφουν την εμπλοκή από διαφορετικές σχετικές θέσεις. Η γεωμετρία τους μπορεί εύλογα να αντιπροσωπεύει διαδοχικές φάσεις της ίδιας επίθεσης, αλλά τα στοιχεία δεν υποστηρίζουν συγχρονισμό δευτερόλεπτο προς δευτερόλεπτο.

71. MACR No. 265, P-47 41-6372· κατάθεση Compton, 19 Αυγούστου 1943· Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5. Το MACR 265 προσδιορίζει ως απωλεσθέν αεροσκάφος το 41-6372 και ως περιοχή το Ans. Καμία σωζόμενη ενάερια μαρτυρία που εξετάσθηκε δεν παρέχει αξιόπιστη ένδειξη ότι ο Sugas εθεάθη να εγκαταλείπει το αεροσκάφος ή ότι παρατηρήθηκε αλεξίπτωτο. Η απουσία τέτοιας αναφοράς δεν αποτελεί απόδειξη ότι δεν επιχειρήθηκε εγκατάλειψη.

72. Edgar D. Whitley, πολεμική/επιχειρησιακή αναφορά 63rd Fighter Squadron, 17 Αυγούστου 1943. Ο Whitley ήταν WHITE 2. Η αναφορά του αφορά την αερομαχία γύρω από τον σχηματισμό των βομβαρδιστικών, περιλαμβανομένων Me 110 και ενός P-47 που παρατηρήθηκε κατά την ευρύτερη εμπλοκή, αλλά τα σωζόμενα στοιχεία δεν ταυτοποιούν με ασφάλεια το συγκεκριμένο P-47 ως 41-6372. Η μαρτυρία του χρησιμοποιείται επομένως για το τακτικό πλαίσιο και όχι ως ανεξάρτητη επιβεβαίωση της στιγμής κατά την οποία επλήγη ο Sugas.

73. Γερμανικές καταγραφές αξιώσεων καταρρίψεων, 17 Αυγούστου 1943, Johannes Naumann· βλ. επίσης Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5, όπου η απώλεια του 41-6372 αποδίδεται στον Naumann. Σύγχρονο/μεταγενέστερο υλικό μονάδας προσδιορίζει ότι ο Naumann διοικούσε την 6./JG 26 πριν αναλάβει αργότερα την 7./JG 26· επομένως ο μεταγενέστερος χαρακτηρισμός δεν πρέπει να μεταφέρεται αυτομάτως στην αερομαχία του Αυγούστου. Η τοπική ιστορική καταγραφή του Wolder επίσης προσδιορίζει τον Naumann ως χειριστή της 6. Staffel, JG 26.

74. Compton, κατάθεση, MACR No. 265· γερμανικά

στοιχεία αξίωσης κατάρριψης Naumann, 17 Αυγούστου 1943· Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5. Η απόδοση στον Naumann αντιμετωπίζεται ως η καλύτερα τεκμηριωμένη αντιστοίχιση και όχι ως αποδεδειγμένη ταύτιση ένα προς ένα, επειδή οι Αμερικανοί αυτόπτες μάρτυρες δεν προσδιόρισαν τον επιτιθέμενο χειριστή και στην περιοχή εξελίσσονταν πολυάριθμες ταυτόχρονες εμπλοκές.

75. Μεταγενέστερη καταγραφή απωλειών αεροσκαφών που διασώζεται στο υλικό για τον Sugas, καταχώριση Republic P-47C-5-RE 41-6372, η οποία αποδίδει την απώλεια στον Uffz. Heinz Pa-pendick, 9./JG 3, με Bf 109G-6, στις 17 Αυγούστου 1943. Πρόκειται για μεταγενέστερη απόδοση και όχι για την καθοριστική αμερικανική αυτόπτη μαρτυρία.

76. Compton, κατάθεση, MACR No. 265· Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5· μεταγενέστερη απόδοση στον Rapendick όπως παραπάνω. Ο Compton προσδιόρισε συγκεκριμένα τους άμεσους επιτιθέμενους ως FW 190. Η μαρτυρία που αποδίδεται στον Comstock περιγράφει επίσης FW 190. Συνεπώς, μία αξίωση με Bf 109 αποτελεί ουσιωδώς ασθενέστερη αντιστοίχιση για τη συγκεκριμένη επίθεση εναντίον των White 3/White 4, παρότι η ένταση της ευρύτερης αερομαχίας δεν επιτρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο ο τύπος του αεροσκάφους για την ταυτοποίηση κάθε αμερικανικής απώλειας.

77. MACR No. 265· Compton, κατάθεση, 19 Αυγούστου 1943· επιχειρησιακές καταγραφές 63rd Fighter Squadron, 17 Αυγούστου 1943· Peter Randall, αρχείο αποστολών/αεροσκαφών, FO 106/4· Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειοθετημένη σελ. 5· γερμανικά στοιχεία αξίωσης κατάρριψης Johannes Naumann. ο Sugas παρέμενε WHITE 3 με το 41-6372· δύο FW 190 επιτέθηκαν στο ζεύγος· ο Com-pton έστρεψε και έχασε την επαφή· η πρόσθετη μαρτυρία του Comstock που δημοσίευσε ο Pahl περιγράφει ένα από τα δύο P-47 να πληττείται και να εξέρχεται από ελεγχόμενη πτήση, με την επιφύλαξη της υποσημείωσης 69· και ο Sugas δεν επέστρεψε.

78. U.S. Army Air Forces, Missing Air Crew Report No. 265, Republic P-47C-5-RE, αριθμός σειράς 41-6372, 17 Αυγούστου 1943· το σωζόμενο μητρώο αποστολών καταγράφει τον Sugas στην απογευματινή επιχείρηση ως WHITE 3 με το 41-6372, UN-S. Το «Ans» του MACR αποτελεί ευρύτερο γεωγραφικό προσδιορισμό της εναέριας απώλειας και δεν πρέπει να ταυτίζεται με τον τόπο της πρόσκρουσης. Τα γερμανικής προέλευσης στοιχεία ταφής στον Individual Deceased Personnel File του Arthur Sugas δίνουν ακριβέστερα τον τόπο θανάτου ως «Wilre, near Maas-tricht, Netherlands». Βλ. επίσης την τελευταία εγγραφή της 17ης Αυγούστου στο μητρώο αποστολών του Sugas.

79. Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder, υλικό που συγκεντρώθηκε για τη μνήμη του Arthur Sugas, 2005. Η τοπική αφήγηση περιγράφει P-47 να κατέρχεται πάνω από το Wolder αργά το απόγευμα της Τρίτης 17 Αυγούστου 1943· μία εκδοχή αναφέρει ότι το αεροσκάφος κατέβαινε κυκλικά, ενώ η παρουσίαση προς τους μαθητές αναφέρει ότι το Thunderbolt που πλησίαζε παρήγε ασυνήθιστο ήχο. Πρόκειται για μεταγενέστερες τοπικές αναμνήσεις και όχι για καταθέσεις του 1943.

80. Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder, τοπικό υλικό για τον Sugas, 2005. Η πτώση τοποθετείται σε αργό κοντά στη Vroenhovenweg και στα βελγικά σύνορα· άλλη ανακοίνωση του ιδρύματος προσδιορίζει το σημείο πίσω από τα γήπεδα της Leonidas.

81. Η τοπική ανακοίνωση του 2005 αναφέρει ότι το χτυπημένο αεροσκάφος πέρασε σε πολύ μικρή απόσταση από το καμπαναριό της εκκλησίας του Wolder. Η ίδια πηγή καταγράφει ρητά δύο διαφορετικές ερμηνείες: ορισμένοι πίστευαν ότι ο πιλότος απέφυγε σκόπιμα την εκκλησία και το χωριό, ενώ άλλοι ότι ήταν ήδη νεκρός. Καμία από τις δύο εκδοχές δεν αποδεικνύεται από σύγχρονη, ατομικά καταγεγραμμένη μαρτυρία στα διαθέσιμα στοιχεία· ασφαλές παραμένει μόνο το ότι η μεταγενέστερη τοπική μνήμη τοποθετεί το αεροσκάφος πολύ κοντά στον πύργο.

82. Η Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder κατονόμασε το 2005 τους Servatius Aarts, Reng Bastiaans, Johan Groeneweg και Theo Hogenboom ως επιζώντες αυτόπτες μάρτυρες από το Wolder. Στο διαθέσιμο υλικό, ωστόσο, δεν σώζεται χωριστή και πλήρως αποδιδόμενη αφήγηση από καθέναν από τους τέσσερις, ώστε να θεωρηθεί κάθε επιμέρους λεπτομέρεια απολύτως ανεξάρτητη μαρτυρία.

83. Η τοπική ιστορική αφήγηση του Wolder αναφέρει ότι Γερμανοί στρατιώτες έφθασαν γρήγορα στον τόπο της πτώσης, απέκλεισαν αμέσως την περιοχή, απαγόρευσαν στους κατοίκους να πλησιάσουν και ότι στη συνέχεια κατέφθασε στρατιωτικό όχημα για την απομάκρυνση του αεροσκάφους ή των συντριμμιών. Καμία συγκεκριμένη μονάδα δεν κατονομάζεται.

84. Gerard Pahl, «Fall of Hermes», Air Classics, Ιούλιος 2004, αρχειοθετημένη σελ. 9. Ο Pahl καταγράφει τη μεταγενέστερη αφήγηση που αποδίδεται στον William Nikitas, σύμφωνα με την οποία ο Sugas εγκατέλειψε το αεροσκάφος με αλεξίπτωτο και εκτελέστηκε, καθώς και τη συναφή ανάμνηση του Aristos Sprugios για έναν μη κατονομαζόμενο συνάδελφο της Μοίρας, έναν Ολλανδό αγρότη και δύο Γερμανούς αστυνομικούς. Σημειώνει επίσης ότι ο Tom Kostakis είχε ακούσει πως επρόκειτο για Gestapo. Πρόκειται για μεταγενέστερη και έμμεση μαρτυρία: κανένας κατονομαζόμενος μάρτυρας της αφήγησης δεν παρουσιάζεται ως αυτόπτης της εκτέλεσης.

85. Individual Deceased Personnel File, 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213, έρευνα Graves Registra-tion, μνημόνιο/διαβίβαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1945, σελ. 30. Ο ερευνητής ανέφερε ότι εξετάστηκαν τα αρχεία του κοιμητηρίου του Maastricht και ανακρίθηκε ο υπεύθυνός του. Ο τελευταίος δήλωσε ότι το σώμα του Sugas είχε μεταφερθεί στο κοιμητήριο από γερμανική περίπολο, ότι δεν υπήρχαν επάνω του identification tags ή άλλα μέσα ταυτοποίησης και ότι οι Γερμανοί παρέδωσαν τα στοιχεία του γραμμένα σε χαρτί, από το οποίο έγινε η σχετική εγγραφή στο αρχείο του κοιμητηρίου.

86. Individual Deceased Personnel File, Sugas, Report of Burial, 11 Ιουλίου 1945, σελ. 75. Η αναφορά προσδιορίζει τον νεκρό ως Arthur Sugas και καταγράφει στο αρχείο ταφής ως αιτία «Plane Crash». Η ταυτοποίηση στηρίχθηκε μεταξύ άλλων στο αρχείο του πολιτικού καθολικού κοιμητηρίου του

Maastricht. Η διοικητική αυτή καταχώριση είναι σημαντική, αλλά δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ιατροδικαστικός προσδιορισμός της ακριβούς στιγμής του θανάτου.

87. Η απουσία επιβεβαιωμένης παρατήρησης αλεξίπτωτου από τα εναέρια στοιχεία πρέπει να διαχωριστεί από την πολύ μεταγενέστερη παράδοση Nikitas/Srugios. Τα γερμανικά έγγραφα απωλειών, το αρχείο του κοιμητηρίου και η κατάθεση του υπευθύνου για τη μεταφορά του σώματος από γερμανική περίπολο σχηματίζουν σαφώς ισχυρότερη βάση τεκμηρίωσης από τη μεταγενέστερη αφήγηση περί εκτέλεσης. Δεν καθορίζουν την ακριβή στιγμή θανάτου, αλλά τα σωζόμενα σύγχρονα στοιχεία δεν υποστηρίζουν επιτυχή εγκατάλειψη και επακόλουθη εκτέλεση. Πρβλ. Pahl, «Fall of Hermes», αρχειοθετημένη σελ. 9, με την έρευνα Graves Registration του IDPF.

88. Μεταλλικό identification tag με το όνομα και τα στρατιωτικά στοιχεία του Sugas σώζεται και απεικονίζεται σε μεταγενέστερο υλικό, ενώ η παράδοση αναφέρει ότι έφθασε στην οικογένειά του μέσω άλλου Αμερικανού πιλότου. Η αλυσίδα κατοχής του δεν τεκμηριώνεται από σύγχρονα έγγραφα. Η έρευνα του 1945 δηλώνει ρητά ότι δεν υπήρχαν identification tags στο σώμα όταν αυτό παραδόθηκε στο κοιμητήριο. Συνεπώς, το φυσικό tag δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη της μεταγενέστερης εκδοχής περί εγκατάλειψης και εκτέλεσης.

89. Individual Deceased Personnel File, Sugas, κατασχεθέν γερμανικό υλικό απωλειών/ταφής, σελ. 14, 65–69. Η γερμανική καταχώριση αναφέρει «Sugas Arthur», αριθμό μητρώου O-660213, ημερομηνία θανάτου 17 Αυγούστου 1943, τόπο θανάτου «Wilre b. Maastricht» και ταφή στο Maastricht. Η μεταγενέστερη έρευνα Graves Registration εντόπισε την εγγραφή του κοιμητηρίου με το όνομα του Sugas, τη διεύθυνση κατοικίας του και τον τάφο 163.

90. IDPF, έρευνα Graves Registration, 29 Σεπτεμβρίου 1945, σελ. 30: η πληροφορία του κοιμητηρίου καταγράφηκε ως «Sugas, Arthur; buried on 17/8/43; Grave #163; Home address 541 Pine Street, Kalamazoo, Mich.» Η μεταγενέστερη τοπική αφήγηση της Stichting Heemkunde αναφέρει ότι τάφηκε «την επόμενη ημέρα». Επειδή η πρώτη πληροφορία προέρχεται από το πολεμικό αρχείο του κοιμητηρίου, προτιμάται η 17η Αυγούστου 1943.

91. IDPF, γερμανική πληροφορία ταφής και αμερικανική μετάφραση, ανεβασμένο IDPF, σελ. 68–69. Η αμερικανική επεξήγηση της γερμανικής καταχώρισης διευκρινίζει ότι το «E» δήλωνε μεμονωμένο/ατομικό τάφο· συνεπώς δεν πρέπει να αποδίδεται ως «Section E» ή «Grave E-163». Μεταγενέστερη αμερικανική γραφειοκρατική καταχώριση χρησιμοποιεί επίσης τη μορφή «CC-163», χωρίς αυτό να αλλάζει τον βασικό αριθμό του αρχικού τάφου. Η ορθή διατύπωση στο κυρίως κείμενο είναι ατομικός τάφος υπ’ αριθ. 163.

92. Τα κατασχεθέντα γερμανικά έγγραφα προσδιορίζουν ευρύτερα τον τόπο ταφής ως κοιμητήριο του Maastricht, Province of Limburg· το μεταγενέστερο τοπικό υλικό του Wolder τον προσδιορίζει ειδικότερα ως Algemene Begraafplaats aan de Tongerseweg, δηλαδή το Γενικό Κοιμητήριο της Tongerseweg.

Οι δύο ονομασίες δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες. Το αρχείο που προέρχεται από το κοιμητήριο τεκμηριώνει τον Arthur Sugas στον ατομικό τάφο υπ’ αριθ. 163.

93. Individual Deceased Personnel File, 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213, γερμανική κάρτα ταφής και Burial Information Reported by German Government, όπου καταγράφεται ο τάφος 163 στο Maastricht, καθώς και η αμερικανική επεξήγηση του γερμανικού einzeln ως ατομικού/μεμονωμένου τάφου· βλ. επίσης μεταγενέστερο Burial Information όπου εμφανίζεται η διοικητική μορφή «CC-163», IDPF, σσ. 14, 65–69.

94. Check List for Unknowns, Register No. 955 (Holland), «UNKNOWN X — Sugas, Arthur», άφιξη στο Margraten στις 15:30 της 10ης Ιουλίου 1945 από την 3060 QM Graves Registration Company και ανάκτηση από την ίδια μονάδα, IDPF, σ. 17. Σε αντιπαράβολή, Check List for Disinterments, 11 Ιουλίου 1945, με τις προβληματικές ημερομηνίες 14 Αυγούστου 1943 ως ημερομηνία θανάτου και 20 Αυγούστου ως ημερομηνία ταφής· οι ημερομηνίες αυτές αντιφάσκουν με τις ισχυρότερες γερμανικές και Maastricht πηγές και αντιμετωπίζονται ως διοικητικά σφάλματα, IDPF, σ. 15.

95. Report of Burial, Arthur Sugas, O-660213, 11 Ιουλίου 1945: ταφή στις 09:30 της 11ης Ιουλίου 1945 στο U.S. Military Cemetery Margraten, Plot KK, Row 10, Grave 247· προηγούμενη μεμονωμένη ταφή στο Catholic Cemetery του Maastricht· απουσία αρχικού identification tag και χρήση του μητρώου του πολιτικού κοιμητηρίου ως τότε βάσης ταυτοποίησης, IDPF, σσ. 75–76.

96. Headquarters, U.S. Theater Graves Registration Service, προς Graves Registration Officer, Chanor Base Section, 12 Σεπτεμβρίου 1945, “Identification of Deceased Personnel, SUGAS, Arthur, 1st Lt. O-660213,” όπου δηλώνεται ότι το μητρώο του Maastricht δεν αρκούσε από μόνο του ως οριστική ταυτοποίηση και διατάσσεται περαιτέρω έρευνα, IDPF, σ. 31.

97. Headquarters, 3059th QM Graves Registration Company, 29 Σεπτεμβρίου 1945, έρευνα των αρχείων και του υπεύθυνου του κοιμητηρίου Maastricht. Η αναφορά καταγράφει ότι η σορός μεταφέρθηκε από Γερμανούς για ταφή, ότι δεν υπήρχαν identification tags ή άλλο μέσο αναγνώρισης και ότι το κοιμητήριο αντέγραψε από χαρτί τα στοιχεία «Sugas, Arthur», burial 17 August 1943, Grave No. 163, 541 Pine Street, Kalamazoo, Michigan, IDPF, σ. 30.

98. Thomas B. Larkin, Major General, The Quartermaster General, προς Constantine Z. Sugas, 12 Νοεμβρίου 1946, ενημέρωση για Plot KK, Row 10, Grave 247 στο Margraten και περιγραφή του κοιμητηρίου ως δέκα μίλια δυτικά του Aachen, IDPF, σ. 64· Certificate of Death, Constan-tine Z. Sugas, Michigan Department of Health, θάνατος 24 Νοεμβρίου 1944 και ταφή στο Riv-erside Cemetery στις 27 Νοεμβρίου 1944, IDPF, σσ. 51–52.

99. Stella Sugas προς Major General T. B. Larkin, 3 Απριλίου 1947, γνωστοποίηση του θανάτου του Constantine και υπόδειξη της Mary Sugas ως νέου next of kin για το ζήτημα της τελικής ταφής, IDPF, σσ. 61–63· βλ. επίσης σχετική απάντηση του Quartermaster, IDPF, σ. 57.

100. Stella Koukas προς Major Richard B. Coombs, Memorial Division, 26 Μαΐου 1947: εγκεφαλικό της Mary Sugas στις 18 Απριλίου, παράλυση δεξιάς πλευράς, αδυναμία υπογραφής εκτός από «X», πληρεξούσιο της Stella, γάμος της με τον Nicholas Koukas στις 20 Απριλίου και δήλωσή της ότι ήταν το μόνο εναπομείναν παιδί της οικογένειας· πιστοποιητικό γάμου και στοιχεία αλλαγής διεύθυνσης, IDPF, σσ. 47–55.

101. Office of the Quartermaster General, Intraoffice Reference Sheet, 15 Μαρτίου 1948, όπου αναφέρεται ότι η field identification στην περίπτωση Arthur Sugas έγινε δεκτή σύμφωνα με απόφαση του Acting Chief, Memorial Division, της 25ης Φεβρουαρίου 1948, IDPF, σ. 28· μεταγενέστερη σημείωση στο Report of Burial, «Identified by Field Decision Acting Chief Mem. Div. 25 Feb. 1948», IDPF, σ. 75.

102. Thomas B. Larkin προς Mrs. Mary Sugas, c/o Mrs. Stella Koukas, 29 Μαρτίου 1948, σχετικά με το πρόγραμμα εκταφής και τελικής ταφής και την αποστολή του Request for Disposition of Re-mains, IDPF, σ. 25.

103. Request for Disposition of Remains, Arthur Sugas, O-660213, επιλογή Option 2 για επιστροφή στις Ηνωμένες Πολιτείες και ταφή στο Riverside Cemetery, Kalamazoo, Michigan, με παραλήπτρια Freda Williams, 115 Hughes Avenue, IDPF, σσ. 21–22· Relinquishment of Disposition Authority, Mary Sugas προς Stella Koukas, σημάδι της Mary με ημερομηνία 28 Απριλίου 1948 παρουσία μαρτύρων· δήλωση Stella Koukas επικυρωμένη συμβολαιογραφικά στις 29 Απριλίου 1948, IDPF, σσ. 22–23.

104. Disinterment Directive, Arthur Sugas, O-660213, U.S. Military Cemetery Margraten, Plot KK, Row 10, Grave 247: εκταφή στις 25 Αυγούστου 1948, προετοιμασία και τοποθέτηση σε φέρετρο, σφράγιση, συσκευασία και σήμανση στις 26 Αυγούστου· «Other Means of Identification: NONE», IDPF, σ. 7. Βλ. ξεχωριστό QMC Form 1194, Directive No. 4650-17795, ημερομηνίας 15 Οκτωβρίου 1948, με τα ολοκληρωμένα στοιχεία disposition/consignee, IDPF, σ. 5.

105. Record of Custodial Transfer, Arthur Sugas: Margraten προς Antwerp Port Area 140· AGRC Ant-werp, Belgium προς USAT Haiti Victory· στη συνέχεια New York Port of Embarkation και σιδηροδρομική μεταφορά στο εσωτερικό σύστημα διανομής, IDPF, σ. 6. Οι ασαφείς χειρόγραφες ενδιάμεσες ημερομηνίες δεν αποκαθίστανται αυθαίρετα.

106. Chicago Quartermaster Depot, αλληλογραφία Μαρτίου 1949 σχετικά με την παράδοση των λειψάνων στη Freda Williams, 115 Hughes Avenue, Kalamazoo, και μήνυμα από Astoria για συνέχιση βάσει των αρχικών οδηγιών, IDPF, σσ. 11–13.

107. Western Distribution Center, Chicago Quartermaster Depot, Receipt of Remains, Arthur Sugas, O-660213: στρατιωτικός συνοδός, New York Central Railroad Train No. 44, προβλεπόμενη άφιξη Kalamazoo 1:36 μ.μ. CST, Τρίτη 10 Μαΐου 1949· παραλαβή υπογεγραμμένη από Freda Williams με μάρτυρα τον escort, IDPF, σ. 3.

108. Riverside Cemetery record, από αρχεία που δηλώνεται

ότι αποκτήθηκαν από την City of Kalama-zoo: «SUGAS, Arthur 1st Lt., Returned veteran», Burial 12 May 1949, Section HH, Lot 19, Grave 9, Funeral Home Joldersma & Klein. Σε αντιπαράβολή, Request for Reimbursement of In-terment or Transportation Expenses, 12 Μαΐου 1949, όπου καταγράφονται \$203.00 για την ταφή στο Riverside Cemetery, Kalamazoo, Arthur Sugas IDPF, σσ. 1–2.

109. Μεθοδολογικό πλαίσιο του Stage 5A και κλειδωμένα όρια: το κεφάλαιο περιορίζεται στη μνήμη του Wolder, την ανάκτηση/αρχαιολογία, τα relics και τη μνημόνευση και δεν επιτρέπεται να ξανανοίξει την κλεισμένη ανασύνθεση της αερομαχίας, του θανάτου και της ταφής.

110. Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder, σχολικό κείμενο 2005 και τοπικό ιστορικό υλικό. Το κείμενο τοποθετεί τη διατηρημένη στη μνήμη περιοχή στη Vroenhovenweg κοντά στα βελγικά σύνορα και καταγράφει την τοπική ανάμνηση για γρήγορη άφιξη των Γερμανών, αποκλεισμό και απομάκρυνση του αεροσκάφους. Η σημερινή ιστορική σελίδα της Stichting τοποθετεί επίσης το συμβάν προς τη Vroenhovenweg και τη μεθόριο.

111. Το σύγχρονο υλικό του Wolder κατονομάζει τους Servatius Aarts, Reng Bastiaens, Johan Groe-neweg και Theo Hogenboom ως αυτόπτες μάρτυρες. Η μεταγενέστερη καταγραφή της Stichting Heemkunde επιβεβαιώνει ότι και οι τέσσερις πραγματοποίησαν τα αποκαλυπτήρια στις 16 Σεπτεμβρίου 2005.

112. Lex Theunissen προς τον ερευνητή, Facebook Messenger, 10–11 Αυγούστου 2026, screenshots στο παρόν ερευνητικό corpus. Ο Theunissen διόρθωσε τις ηλικίες σε δεκαεννέα ετών για τον πατέρα του και περίπου εννιάμισι για τον Leo και μετέφερε ότι ο Leo επαναλάμβανε την ιστορία για την άφιξή του στο σημείο περίπου τριάντα λεπτά μετά την πτώση. Η Märy, κόρη του Leo, ανέφερε στον Lex ότι ο Leo είχε πάει στο σημείο μαζί με τον δικό του πατέρα.

113. Ο.π. Ο Theunissen μετέφερε ότι ο Leo τοποθετούσε το σημείο στη γωνία χωραφιού μόλις λίγα μέτρα από τα βελγικά σύνορα. Παλαιότερη αλληλογραφία της 10ης Μαΐου 2021 αναφερόταν γενικότερα σε πτώση κατά μήκος της Tongerseweg έξω από το Maastricht. Η διαφορά διατηρείται και δεν ενοποιείται τεχνητά.

114. Ο.π. Ο Lex ανέφερε ότι ο Leo συνέλεξε ο ίδιος κομμάτια και αργότερα έδωσε ορισμένα στον πατέρα του Lex, δηλώνοντας όμως αβεβαιότητα για το πότε πραγματοποιήθηκε αυτή η μεταβίβαση. Η Märy θυμόταν τον πατέρα της ως συλλέκτη πολλών αντικειμένων αλλά όχι ειδικά των διαφανών θραυσμάτων.

115. Αλληλογραφία Lex Theunissen–ερευνητή, 10 Μαΐου 2021 και 10 Αυγούστου 2026· φωτογραφίες των οικογενειακών πολεμικών ενθυμίων. Ο Lex περιέγραψε διαφανή αεροπορικά θραύσματα, ένα σε σχήμα καρδιάς, άλλο με σταυρό και δύο κομμάτια προορισμένα πιθανώς να σχηματίσουν σταυρό.

116. Lex Theunissen προς ερευνητή, Messenger, 10 Αυγούστου 2026: «Dad never knew Arthur’s name, I even

doubt Leo did.» Ο ίδιος εξήγησε ότι συνέδεσε τα αντικείμενα με τον Sugas μόνο μετά τη μεταγενέστερη έρευνά του.

117. Lex Theunissen προς ερευνητή, Messenger, 10–11 Αυγούστου 2026. Ο Theunissen έδωσε μετρήσεις πάχους και καμπυλότητας και ανέφερε ότι ο Ronnie Olsthoorn κατέληξε πως το θραύσμα ανταποκρινόταν στις προδιαγραφές πίσω παραθύρου καλύπτρας P-47. Δημόσιο βιογραφικό υλικό αναφέρει ότι ο Olsthoorn έχει εκπαίδευση στην αεροναυπηγική μηχανική και εργάζεται στον χώρο της αεροπορικής εικονογράφησης. Η ταυτοποίηση παραμένει τεχνική σύγκριση και όχι ανεξάρτητη εργαστηριακή εξέταση.

118. Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics, Ιούλιος 2004, αρχειακή μεταγραφή, σελ. 8–9. Ο Pahl διαχωρίζει την αφήγηση του William Nikitas από την εκδοχή του Aristos Sprugios για τον άγνωστο χειριστή και τον ανώνυμο Ολλανδό αγρότη· η Gestapo εμφανίζεται ειδικά ως κάτι που είχε ακούσει ο Tom Kostakis.

119. Pahl, “Fall of Hermes,” σελ. 9, για την παράδοση αγρότη/dog tags. Το παλαιό δημοσιευμένο βιογραφικό αναπαράγει τη φωτογραφία της ταυτότητας και αποδίδει τη μεταφορά της σε άγνωστο πρώην χειριστή της 63rd FS. Η κλειδωμένη μεθοδολογία του Stage 5A ενσωματώνει το εύρημα του IDPF ότι δεν υπήρχαν identification tags μαζί με τα λείψανα και επομένως θεωρεί το αντικείμενο γνήσιο αλλά με ελλιπή provenance.

120. Σύγχρονο υλικό του Wolder αποδίδει στους Gerard Seuren και Ton Clermont τη χρήση της στήλης «Sporloos» της Limburgs Dagblad το 2000 για τον εντοπισμό συγγενών του Sugas και παιδικού φίλου στις ΗΠΑ. Στις ευχαριστίες του Pahl περιλαμβάνονται Seuren, Clermont, μέλη της οικογένειας Sugas και πολυάριθμοι ερευνητές και μάρτυρες.

121. Σύγχρονο δελτίο Τύπου της Stichting Heemkunde: η Stichting εντόπισε την υπόθεση Sugas μέσω της Stichting Zuid-Limburgs “Hell On Wheels” Monument, με βοήθεια του Rik Willemse και αξιοποίηση της έρευνας Seuren–Clermont.

122. Ανακοίνωση Arthur Sugas Project Group: Theo Brüll, Christina de Jong, Erik Lamkin και Léon Schoenmakers· ο Schoenmakers ως προσωρινός υπεύθυνος επικοινωνίας. Το σύγχρονο δελτίο Τύπου κατονομάζει χωριστά την Christina de Jong ως contact person της Stichting Heemkun-de.

123. “‘Schoolpraatje’ Arthur Sugas Petrus & Paulus basisschool,” 2 Σεπτεμβρίου 2005. Το μάθημα ανακοίνωνε τα αποκαλυπτήρια από τους αυτόπτες μάρτυρες και τη συμμετοχή μαθητών και προσκόπων και διατηρεί τη φράση του Jos Gielen ότι ο Arthur είχε γίνει «een mens van vlees en bloed».

124. Η Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder καταγράφει την έκδοση ως Arthur Sugas: zijn duel voor de vrijheid, Léon Schoenmakers και Hub Schouteten, Σεπτέμβριος 2005. Το σύγχρονο υλικό της project group αναφέρει επίσης την έκδοση αναμνηστικού βιβλιαρίου με την τελετή.

125. Σύγχρονη ανακοίνωση: τελετή 16 Σεπτεμβρίου 2005, 19:00, Monseigneur Vranckenplein, με Jean Jacobs, πατέρα

Van der Aart, δύο φιλαρμονικές και τους τέσσερις αυτόπτες. Η Stichting Heemkunde επιβεβαιώνει εκ των υστέρων ότι και οι τέσσερις πραγματοποίησαν πράγματι τα αποκαλυπτήρια.

126. Το σύγχρονο υλικό αναφέρει ότι την πλάκα σχεδίασε ο Arno Lasoe και τη διαμόρφωσε ο καλλιτέχνης Pierre Lumens, με οικονομική συμβολή χορηγών του Wolder. Τα έγγραφα του pro-ject τη χαρακτηρίζουν χάλκινη Purple Heart plaque. Η επιγραφή στο κύριο κείμενο προέρχεται από άμεση ανάγνωση της φωτογραφίας. Το σημερινό ολλανδικό εθνικό μητρώο επιβεβαιώνει την τοποθέτηση στον εξωτερικό τοίχο της R.K. Sint Petrus en Pauluskerk, αλλά η διαδικτυακή του μεταγραφή παρουσιάζει εμφανές λάθος στη γραμμή της μονάδας.

127. Η Stichting Heemkunde αναφέρει ότι η πρόθεση δημιουργίας μνημείου για τους πεσόντες κατοίκους του Wolder ανακοινώθηκε στην τελετή Sugas του 2005 και ότι το νέο μνημείο αποκαλύφθηκε στις 14 Μαρτίου 2008.

128. LostPlanes.net, “Introduction Thunderbolt”: εντοπισμός σημείου πτώσης αμερικανικού P-47 κοντά στο Wolder, κυρίως μικρά θραύσματα και πολυάριθμα φυσίγγια .50-calibre. Η υπόλοιπη παρουσίαση ταυτοποιεί το αεροσκάφος ως 41-6372 / UN-S και τον Arthur Sugas ως χειριστή. Η ερευνητική σύγκριση ταύτισε τις φωτογραφίες του χρήστη με το συγκεκριμένο feature του LostPlanes.

129. Οπτικός και μεταδεδομενικός έλεγχος των recovery thunderbolt-zeef...jpg, thunderbolt-parts1.jpg, Thunderbolt parts4.jpg και thunderbolt parts 5.jpg. Το recovery image φέρει EXIF DateTimeOriginal 29 Σεπτεμβρίου 2012, 17:52:46, και οι τρεις φωτογραφίες εξαρτημάτων 14 Οκτωβρίου 2012, 13:38:25, 13:56:32 και 14:17:10. Οι δύο εικόνες «zeef» είναι παραλλαγές της ίδιας λήψης.

130. Αλληλογραφία Lex Theunissen–ερευνητή, 10 Μαΐου 2021 και 10–11 Αυγούστου 2026: αρχική επικοινωνία για τα κληρονομημένα θραύσματα, μεταγενέστερη ταυτοποίηση του Leo Theunissen, επικοινωνία με τη Märy και τεχνική σύγκριση του διαφανούς υλικού. Για τη μεταγενέστερη δημόσια μνήμη, η Stichting Heemkunde καταγράφει επαναλαμβανόμενες λειτουργίες για τον Sugas, μεταξύ άλλων το 2011 και το 2018, και σήμερα ανακοινώνει νέα ετήσια λειτουργία για τις 26 Σεπτεμβρίου 2026.

131. Individual Deceased Personnel File (IDPF) του Arthur Sugas, έγγραφα του Army Effects Bureau: Constantine Z. Sugas προς Capt. S. N. Greenstein, 22 Αυγούστου 1944, με αίτημα να του αποσταλεί η προσωπική περιουσία του άγαμου γιου του· Army Effects Bureau, “Order for Shipment,” 1 Σεπτεμβρίου 1944, case no. 81859, προσωπικά είδη του 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213, αποστολή στις 7 Σεπτεμβρίου 1944· “Receipt for Effects Delivered to Claimant,” υπογεγραμμένο από τον Constantine Z. Sugas στο Kalamazoo, 19 Σεπτεμβρίου 1944, IDPF, σσ. 80, 82, 84–85.

132. Arthur Sugas IDPF, “Receipt for Effects Delivered to Claimant,” 19 Σεπτεμβρίου 1944, σ. 80. Ο κατάλογος περιλαμβάνει “1 lot Photos,” “1 pkg Papers,” “Note-books,” “Cards & snap shots,” “1 pkg Letters,” “1 Pilots log,” “Book of maps,” δύο βιβλία διευθύνσεων, ένα Air Medal, δώδεκα service

ribbons, τρία ζεύγη wings και πλήθος άλλων αντικειμένων. Η συνοδευτική επιστολή του Στρατού της 1ης Σεπτεμβρίου 1944 αναφέρει ότι το Air Medal αποστελλόταν χωριστά με συστημένη αλληλογραφία και ότι περιλαμβανόταν επιταγή 88,48 δολαρίων.

133. Stella Sugas προς Office of the Quartermaster General, 3 Απριλίου 1947, Arthur Sugas IDPF, σσ. 61–62· Stella Koukas προς Richard B. Coombs, 26 Μαΐου 1947, IDPF, σ. 47. Στη δεύτερη επιστολή η Stella κατέγραψε το εγκεφαλικό της μητέρας της στις 18 Απριλίου, τον γάμο της με τον Nicholas Koukas στις 20 Απριλίου, το πληρεξούσιο για τη Mary, την ιδιότητά της ως «μοναδικού παιδιού που είχε απομείνει στην οικογένεια» και την επικείμενη μετακόμιση στην Astoria της Νέας Υόρκης. Τα έγγραφα αποδεικνύουν τον ρόλο της Stella στην οικογενειακή αλληλογραφία, όχι όμως τη μεταγενέστερη αλυσίδα φύλαξης των προσωπικών αντικειμένων του Arthur.

134. Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics (Ιούλιος 2004), αρχειακή σελίδα άρθρου 8. Ο Pahl αποδίδει στον Arthur τόσο τη φράση προς την αδελφή του για το αεροσκάφος όσο και επιστολή προς εκείνη σχετικά με την παρασημοφόρησή του τέσσερις ημέρες πριν από τον θάνατό του. Τα πρωτότυπα δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί ανεξάρτητα.

135. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειακή σελίδα 6, όπου η Myrsine Vangelakos Petrie προσδιορίζεται ως ανιψιά του Keith Vassell και περίπου πέντε ετών όταν πέθανε ο Arthur. Βλ. επίσης Sugas Binder, λεζάντα φωτογραφίας του Arthur με το ατομικό του πιστόλι, με πηγή “Myrsine Petrie via Air Classics Magazine.”

136. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειακές σελίδες 5–7. Ο Pahl χαρακτηρίζει την Helen Georgiou εξαδέλφη του Arthur και καταγράφει τις μεταγενέστερες αναμνήσεις της για την ελληνοαμερικανική κοινότητα του Kalamazoo και τον προπολεμικό κοινωνικό κόσμο του Arthur.

137. Sugas Binder, λεζάντα της επίσημης φωτογραφίας του Arthur ως αξιωματικού, με αναφορά πηγής “William Nikitas via Air Classics Magazine.” Η πίστωση αυτή τεκμηριώνει τον Nikitas ως έναν από τους φορείς μέσω των οποίων το φωτογραφικό αρχείο του Arthur πέρασε στη μεταγενέστερη δημοσίευση.

138. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειακή σελίδα 6. Ο Aristos Sprugios θυμόταν ότι, όταν ήταν νεότερος και κατασκεύαζε μοντέλα αεροσκαφών, ο Arthur Sugas και ο Nicholas Stampolis τον βοηθούσαν να τα «πετά». Η μαρτυρία χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως τεκμήριο προσωπικής και κοινοτικής μνήμης.

139. Στις ευχαριστίες του Pahl αναφέρεται ο “Zick Paul Sugas” μεταξύ των συντελεστών του Fall of Hermes. Η νεκρολογία του Zick Paul Sugas, που δημοσιεύθηκε στην Kalamazoo Gazette τον Σεπτέμβριο 2002, τον προσδιορίζει ως γιο των Christos και Eleni Sugas και αναφέρει τον “cousin Arthur Sugas” μεταξύ των συγγενών που είχαν προηγουμένως αποβιώσει. Συνεπώς η τεκμηριωμένη σχέση του συγκεκριμένου Zick Paul με τον Arthur είναι εξάδελφος και όχι ανιψιός.

140. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειακές σελίδες 8–9. Ο Pahl καταγράφει τη μεταγενέστερη ανάμνηση του Aristos

Sprungios ότι μετά τις αποβάσεις της Νορμανδίας ένας άγνωστος συνάδελφος του Ar-thur από τη Μοίρα σταμάτησε στο Kalamazoo “to pay his respects.” Δεν έχει εντοπιστεί ανεξάρτητο τεκμήριο που να ταυτοποιεί τον επισκέπτη ή να χρονολογεί με ασφάλεια την επίσκεψη. Η μεταγενέστερη αφήγηση για τις συνθήκες θανάτου δεν χρησιμοποιείται εδώ.

141. Υλικό της Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder που διατηρείται στο Sugas Binder αναφέρει ότι ο Gerard Seuren από το Hoensbroek και ο Ton Clermont από το Maastricht, μέσω της στήλης Sproorloos της Limburgs Dagbladto 2000, εντόπισαν συγγενείς και έναν παιδικό φίλο του Arthur στις Ηνωμένες Πολιτείες.

142. Pahl, “Fall of Hermes,” ευχαριστίες. Ο πλήρης σωζόμενος κατάλογος περιλαμβάνει τους Gerard Seuren, Ton Clermont, Ron Putz, Zick Paul Sugas, William Nikitas, Jan Vanden Hombergh, H. S. Heersma, Reina Stekete, Sally Wells, Jim Sterling, Peter Randall, Paul Patist, Jack Cook, Helen Georgiou, Myrsine Petrie, Lydia Hines, Aristos Sprugios, Bill Painter και Stew Bailey. Το άρθρο δεν καθορίζει τον ακριβή ρόλο ή την ιδιότητα όλων.

143. Gerard Pahl, “Fall of Hermes,” Air Classics (Ιούλιος 2004), διπλωματική ερευνητική μεταγραφή. Το σωζόμενο αρχειακό υλικό περιλαμβάνει τις αρχικές σελίδες 1 και 3–11 του άρθρου· η σελίδα 2 απουσιάζει και δεν έχει ανακατασκευαστεί.

144. Μία φωτογραφία του Arthur σε άγνωστη τοποθεσία αποδίδεται στον Paul Patist, ενώ η ομαδική φωτογραφία της 63rd Fighter Squadron προέρχεται από τη James C. Stewart Collection μέσω του The Museum of Flight. Σε συνδυασμό με τις πιστώσεις Petrie και Nikitas τεκμηριώνεται η κατακερματισμένη προέλευση του σωζόμενου φωτογραφικού αρχείου.

145. Pahl, “Fall of Hermes,” αρχειακή σελίδα 10. Ο Pahl περιγράφει το υπό ανάπτυξη περιβάλλον της Eighth Air Force στο Air Zoo και ένα P-47 της 56th Fighter Group, εντάσσοντάς τα στον ευρύτερο σκοπό του μουσείου να τιμά τους αεροπόρους του πολέμου και χρησιμοποιώντας τη φράση για τιμή προς “men like Arthur Sugas.” Η πηγή δεν τεκμηριώνει μόνιμη έκθεση αφιερωμένη αποκλειστικά στον Sugas.

146. Οι συνεντεύξεις και οι ευχαριστίες του Pahl τεκμηριώνουν τη συμβολή των Helen Georgiou, Myrsine Petrie, William Nikitas και Aristos Spugios, αποτελώντας ισχυρή ένδειξη ότι η μνήμη του Arthur παρέμενε ζωντανή ανάμεσα σε συγγενείς και γνωστούς στο Kalamazoo. Στο μέχρι σήμερα ελεγμένο σώμα πηγών δεν έχει εντοπιστεί αντίστοιχη τεκμηρίωση συνεχούς μεταπολεμικού προγράμματος μνήμης από ελληνορθόδοξη ενορία, ΑΗΕΡΑ, Western Michigan University ή δημοτικές αρχές και συνεπώς τέτοια συνέχεια δεν υποστηρίζεται χωρίς πηγή.

147. Η μετάβαση από την ιδιωτική μνήμη στην ιστορική ανασύνθεση τεκμηριώνεται από την επαφή Seuren–Clermont με Αμερικανούς συγγενείς και γνωστούς το 2000 και στη συνέχεια από τη σύνθεση του Pahl το 2004 και το εκτεταμένο δίκτυο συνεργατών του. Το άρθρο του Pahl παραμένει ιδιαίτερα πολύτιμο για μαρτυρίες και φωτογραφικές προελεύσεις που

διαφορετικά είναι δύσκολο να ανακτηθούν, αλλά οι επιμέρους πραγματολογικοί ισχυρισμοί του πρέπει να ελέγχονται έναντι των πρωτογενών πηγών.

148. Για την αλυσίδα διατήρησης πρέπει να συγκριθούν ο κατάλογος και η απόδειξη παραλαβής του Army Effects Bureau του 1944 στο IDPF με τις αναφορές του Pahl σε οικογενειακή αλληλογραφία και στο αμερικανο-ολλανδικό δίκτυο συνεργατών, καθώς και με τις μεταγενέστερες φωτογραφικές πιστώσεις του Sugas Binder. Τα διαθέσιμα στοιχεία υποστηρίζουν μία κατακερματισμένη, όχι μία ενιαία και συνεχώς τεκμηριωμένη, αλυσίδα φύλαξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ατομικά στρατιωτικά και εκπαιδευτικά έγγραφα

- Sugas, Arthur. Application for Appointment as Flying Cadet. A.G.O. Form No. 60. Kalamazoo, Michigan, April 1941.

- Sugas, Arthur. “Affidavit to Accompany Application for Appointment as Flying Cadet.” Kalamazoo County, Michigan, 18 April 1941.

- Sugas, Arthur. “Statement with Reference to C.A.A. Training Accompanying Flying Cadet Application.” Kalamazoo, Michigan, 24 April 1941.

- U.S. National Archives and Records Administration. World War II Draft Registration Card: Arthur Sugas. Kalamazoo, Michigan, 1 July 1941.

- War Department. Physical Examination for Flying. W.D., A.G.O. Form No. 64. Arthur Sugas, O-660213. Foster Field, Victoria, Texas, 19 March 1942.

- Headquarters Army Air Forces. Personnel Orders No. 120. Washington, D.C., 20 May 1942.

- Headquarters, 63rd Fighter Squadron. “Promotion of Officer: 2nd Lt. Arthur Sugas.” September 1942.

- Headquarters, 63rd Fighter Squadron. Service and duty-assignment documentation concerning Arthur Sugas, including C Flight Engineering Officer, C Flight Operations Officer and C Flight Element Leader, 1942.

Αεροπορικό ατύχημα P-40F 41-13758

- U.S. Army Air Forces. Aircraft Accident Report, P-40F Warhawk, Serial No. 41-13758. Bradley Field, Connecticut, 9 June 1942.

- Sugas, Arthur. Signed pilot statement concerning the accident of P-40F 41-13758. Bradley Field, 9 June 1942. In Aircraft Accident Report, P-40F 41-13758.

- Schilling, David C. Eyewitness statement concerning the

accident of P-40F 41-13758. Bradley Field, 9 June 1942. In Aircraft Accident Report, P-40F 41-13758.

- Sylvis, Jess B. Air-traffic-control statement concerning the accident of P-40F 41-13758. Bradley Field, 9 June 1942. In Aircraft Accident Report, P-40F 41-13758.

- U.S. Army Air Forces. Accident Investigation Board findings and recommendations concerning P-40F 41-13758. Bradley Field, 9 June 1942.

63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group

- 63rd Fighter Squadron. History of the 63rd Fighter Squadron, May 1943. Official squadron monthly history.

- 63rd Fighter Squadron. History of the 63rd Fighter Squadron, June 1943. Official squadron monthly history.

- 63rd Fighter Squadron. History of the 63rd Fighter Squadron, July 1943. Official squadron monthly history.

- 63rd Fighter Squadron. 63rd History—August 1943. Official squadron monthly history.

- 63rd Fighter Squadron. Field Orders and operational records, May–August 1943.

- 63rd Fighter Squadron. Field Order No. 34 and associated operational record, 31 May 1943.

- 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group. Operational records concerning the missions of 11 June 1943.

- 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group. Operational records concerning the missions of 24 June 1943.

- 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group. Operational records concerning the missions of July 1943.

- 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group. Operational records concerning the missions of 12–16 August 1943.

- 63rd Fighter Squadron. Field Order No. 38/106, Amendment No. 4. 17 August 1943.

- 56th Fighter Group. Operational report, 17 August 1943.

- 63rd Fighter Squadron. Operational report and squadron history entries for 17 August 1943.

- Department of the Air Force. “63d Fighter Squadron.” Official lineage and station history.

2. ΑΤΟΜΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

- Randall, Peter. Individual Operational Chronology of Arthur Sugas, 63rd Fighter Squadron / 56th Fighter Group. Unpublished research compilation based on surviving squadron and group operational records.
- Randall, Peter. Arthur Sugas mission spreadsheet / mission record, May–August 1943. Unpublished research file.
- Randall, Peter. A Brief History of the 56th Fighter Group. Unpublished specialist chronology compiled from 56th Fighter Group records.

3. MISSING AIR CREW REPORT

- U.S. Army Air Forces. Missing Air Crew Report No. 265: 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213, Republic P-47C-5-RE, Serial No. 41-6372. 17 August 1943. National Archives and Records Administration, Record Group 92, Missing Air Crew Reports (MACRs), 1942–1947, Microfilm Publication M1380, NARA Catalog ID 305256.
- Compton, George A., 1st Lt. Statement concerning the disappearance of 1st Lt. Arthur Sugas, 17 August 1943. In Missing Air Crew Report No. 265.
- U.S. Army Air Forces. Missing Air Crew Report mapping and aircraft-loss documentation concerning P-47C-5-RE 41-6372. In MACR No. 265.

4. ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ LUFTWAFFE

- German wartime burial and casualty records concerning 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213, 17 August 1943. Captured German records preserved in the Arthur Sugas Individual Deceased Personnel File.
- Burial Information Reported by German Government: Arthur Sugas, O-660213. Captured German record preserved in the Arthur Sugas Individual Deceased Personnel File.
- German burial card for Arthur Sugas, recording death at or near Wilre/Maastricht and burial at Maastricht, Grave 163. Preserved in the Arthur Sugas IDPF.
- Luftwaffe / Jagdgeschwader 26. Victory-claim records concerning Johannes Naumann, 17 August 1943.
- Jagdgeschwader 26 operational and victory-claim material relating to the air combat of 17 August 1943.

5. INDIVIDUAL DECEASED PERSONNEL FILE

- U.S. War Department, Office of the Quartermaster

General, American Graves Registration Service. Individual Deceased Personnel File: 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213. Complete surviving file.

Αρχική ταφή και ταυτοποίηση

- American Graves Registration Service. Investigation of Maastricht cemetery records concerning Arthur Sugas. 29 September 1945.
- American Graves Registration Service. Cemetery-interview report concerning the burial of Arthur Sugas at Maastricht.
- Maastricht Cemetery record for Arthur Sugas, Grave No. 163.
- American Graves Registration Service. Check List for Unknowns, Register No. 955 (Holland): UNKNOWN X — Sugas, Arthur. 10 July 1945.
- American Graves Registration Service. Check List for Disinterments. July 1945.
- American Graves Registration Service. Report of Burial: Arthur Sugas, O-660213. U.S. Military Cemetery Margraten, Plot KK, Row 10, Grave 247. 11 July 1945.
- War Department. Identification and reinterment correspondence concerning Arthur Sugas, 1945–48.

Ενημέρωση και αλληλογραφία με την οικογένεια

- War Department. Casualty telegram reporting 1st Lt. Arthur Sugas missing in action. 24 August 1943.
- War Department. Casualty telegram reporting Arthur Sugas killed in action. 4 February 1944.
- War Department, Adjutant General's Office. Report of Death: Arthur Sugas, O-660213. 10 February 1944.
- Larkin, Thomas B., Major General, The Quartermaster General, to Constantine Z. Sugas. 12 November 1946.
- Sugas, Stella, to Office of the Quartermaster General. 3 April 1947.
- Coombs, Richard B., Memorial Division, to Stella Sugas/Koukas. 8 May 1947.
- Koukas, Stella, to Richard B. Coombs, Memorial Division. 26 May 1947.
- Coombs, Richard B., Memorial Division, to Stella Koukas. 19 June 1947.
- Larkin, Thomas B., to Mary Sugas, care of Stella Koukas. 29 March 1948.

Τελική διάθεση και επαναπατρισμός

- War Department. Request for Disposition of Remains: 1st Lt. Arthur Sugas, O-660213. 1948.
- Sugas, Mary. Relinquishment of Disposition Authority. 28 April 1948.
- Koukas, Stella. Notarized statement accepting authority for the disposition of the remains of Arthur Sugas. Astoria, New York, 29 April 1948.
- American Graves Registration Command. Disinterment Directive: Arthur Sugas, O-660213. Margraten, Plot KK, Row 10, Grave 247. 25–26 August 1948.
- Quartermaster Corps. QMC Form 1194, Directive No. 4650-17795. October 1948.
- American Graves Registration Service. Record of Custodial Transfer: Arthur Sugas.
- American Graves Registration Service / Quartermaster Corps. Shipping and custodial-transfer records: Margraten–Antwerp–USAT Haiti Victory–New York–United States, 1948–49.
- Chicago Quartermaster Depot. Correspondence concerning delivery of Arthur Sugas's remains to Freda Williams, Kalamazoo. March–May 1949.
- Western Distribution Center, Chicago Quartermaster Depot. Receipt of Remains: 1st Lt. Arthur Sugas. 10 May 1949.

6. ARMY EFFECTS BUREAU — ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

- Army Effects Bureau. Personal-effects file of 1st Lt. Arthur Sugas, Case No. 81859.
- Sugas, Constantine Z., to Capt. S. N. Greenstein. 22 August 1944.
- Army Effects Bureau. Order for Shipment: Effects of 1st Lt. Arthur Sugas. 1 September 1944.
- Army Effects Bureau. Inventory of Effects: Arthur Sugas, O-660213. 1943–44.
- Army Effects Bureau. Tally-Out / Packing or Loading List: Arthur Sugas. 1944.
- Army Effects Bureau. Receipt for Effects Delivered to Claimant. Signed Constantine Z. Sugas, Kalamazoo, 19 September 1944.
- Army Effects Bureau. Correspondence concerning Arthur Sugas's Air Medal, personal papers, photographs, pilot's log, notebooks, maps, correspondence, wings and other effects, 1944.

7. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

- U.S. Department of Labor / Immigration Service. Passenger Manifest; S.S. Edison, sailing from Piraeus, 23 August 1928.
- U.S. Immigration records. Passenger-arrival documentation for Maria Sugas, Stella Sugas and Athanasios Sugas aboard the S.S. Edison, New York, September 1928.
- Kalamazoo County naturalization records/index. Constantine Sugas.
- Kalamazoo County naturalization records/index. Mary Sugas.
- Michigan Department of Health. Certificate of Death: Constantine Z. Sugas. Kalamazoo, Michigan, November 1944.
- Kalamazoo County. Marriage record of Stella Sugas and Nicholas Koukas. Kalamazoo, Michigan, 20 April 1947.
- Kalamazoo County / State of Michigan. Civil documentation relating to the Sugas family preserved in the Arthur Sugas IDPF.
- Riverside Cemetery. Burial record for Arthur Sugas. Kalamazoo, Michigan, May 1949.

8. ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

- Kalamazoo Gazette. Wartime reports concerning Arthur Sugas's education, employment, flying training, commissioning and military service, 1941–43.
- Kalamazoo Gazette. Report concerning Arthur Sugas's graduation, wings and commissioning, May 1942.
- Kalamazoo Gazette. "Sugas Promoted in Air Forces—Becomes First Lieutenant in Fighter Unit." 17 December 1942, 5.
- Kalamazoo Gazette. Wartime reports concerning Arthur Sugas's status as missing in action and subsequent confirmation of death, 1943–44.
- Kalamazoo Gazette. Obituary of Zick Paul Sugas. September 2002.

9. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Pahl, Gerard. "Fall of Hermes." Air Classics, July 2004.

Available research copy: archival BNET/ProQuest capture and diplomatic transcription. The surviving captured sequence contains original article pages 1 and 3–11; original page 2

was absent from the available archival material and was not reconstructed.

Schoenmakers, Léon, and Hub Schouteten. Arthur Sugas: Zijn Duel voor de Vrijheid. Wolder: Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder, September 2005.

Spink, Barry L. Distinguished Flying Cross and Air Medal Criteria in the Army Air Forces in World War II. Air Force Historical Research Agency / Department of the Air Force.

- Βασιλόπουλος, Δημήτριος, Κυριάκος Παλουλιάν και Γεώργιος Χαλκιαδόπουλος. Έλληνες σε Ξένα Cockpit: Η ζωή και η επιχειρησιακή δράση των ελληνικής καταγωγής πιλότων καταδιωκτικών με την USAAF και την RAF, 1940–1945. Τόμος Α΄. Eagle Aviation, 2014. 330 σελ. ISBN 978-618-81376-0-8.

Προγενέστερη δημοσιευμένη βιογραφική μελέτη του Arthur “Elmer” Sugas. Χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα ως ιστοριογραφικό σημείο αναφοράς και σύγκρισης με τη νέα ανασύνθεση της ζωής και της επιχειρησιακής του δράσης, η οποία βασίζεται στη διευρυμένη εξέταση και διασταύρωση πρωτογενών πηγών. Ο Α΄ Τόμος είναι σκληρόδετος, μεγέθους A4, 330 σελίδων, και περιλαμβάνει 435 φωτογραφίες, 48 έγχρωμες πλάγιες όψεις, 11 ψηφιακούς πίνακες, 4 ελαιογραφίες, πίνακες καταρρίψεων.

10. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Οι παρακάτω μαρτυρίες χρησιμοποιήθηκαν όπως διασώθηκαν και αποδόθηκαν κυρίως μέσω του Gerard Pahl και δεν θεωρούνται ανεξάρτητες πρωτογενείς συνεντεύξεις της παρούσας έρευνας.

- Georgiou, Helen. Family recollections concerning the Sugas family, Constantine and Mary Sugas, childhood in Kalamazoo, Nicholas Stampolis, McKinley Elementary School, early aviation interest, Sons of Pericles, sport and music. As reported in Gerard Pahl, “Fall of Hermes.”
- Petrie, Myrsine Vangelakos. Family recollections and photographic material concerning Arthur Sugas. As transmitted through Pahl and Air Classics.
- Spugios, Aristos. Recollections concerning Arthur Sugas, Nicholas Stampolis, model aircraft and the postwar family story of an unidentified 63rd Fighter Squadron visitor. As reported in Gerard Pahl, “Fall of Hermes.”
- Nikitas, William. Family/community recollections and photographs concerning Arthur Sugas. Material transmitted through Air Classics.
- Sugas, Zick Paul. Family information supplied to Gerard Pahl during preparation of “Fall of Hermes.”

11. WOLDER — ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. Arthur Sugas research collection and historical material.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. “Arthur Sugas Project Group.” Wolder, 2005.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. Press release, “Wolder herdenkt Amerikaanse piloot.” 2005.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. “Arthur Sugas, killed in action in Wolder.” Memorial-project announcement, 2005.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. “‘Schoolpraatje’ Arthur Sugas Petrus & Paulus basisschool.” 2 September 2005.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. Documentation of the unveiling of the Arthur Sugas Purple Heart memorial plaque. Wolder, 16 September 2005.

Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder. Later commemoration records concerning Arthur Sugas, including commemorations documented in 2011, 2018 and later years.

Arthur Sugas Project Group. Research and memorial material, Wolder, 2005. Working group: Theo Brüll, Christina de Jong, Erik Lamkin and Léon Schoenmakers.

Stichting Zuid-Limburgs “Hell On Wheels” Monument. Material relating to the Purple Heart memorial programme and Arthur Sugas plaque, 2005.

12. ΤΟΠΟΣ ΠΤΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

- Lostplanes.net. “Introduction Thunderbolt.” Multi-page investigation of the crash of Arthur Sugas’s P-47C-5-RE 41-6372 near Wolder.
- Lostplanes.net. “The Thunderbolt.” Aircraft-identification section concerning Republic P-47C-5-RE 41-6372.
- Lostplanes.net. “Mission Thunderbolt.” Reconstruction of the 17 August 1943 mission.
- Lostplanes.net. “Recovery.” Field-recovery section of the Arthur Sugas / P-47C-5-RE 41-6372 feature. Exact standalone URL not independently established; accessed through the feature navigation.
- Lostplanes.net. “Parts Identification—Thunderbolt.” Photographic identification and discussion of recovered wreckage from P-47C-5-RE 41-6372.
- Lostplanes.net. “Aftermath Thunderbolt.” Memorial and postwar remembrance of Arthur Sugas at Wolder.

publication project. All rights reserved.

- Aircraft profiles by Bertrand Brown, also known as Gaëtan Marie. All rights reserved.

•

16. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ DOSSIERS ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

- Sugas Binder. Unpublished research dossier containing reproductions of military records, accident documentation, MACR material, photographs, newspaper material, Wolder documents and earlier published research.
- Arthur Sugas Individual Deceased Personnel File. Complete digital research copy.
- May to August Squadron Reports. Digital research compilation of 63rd Fighter Squadron monthly histories and operational material, May–August 1943.
- Sugas Missions. Research spreadsheet based on the Peter Randall / 63rd Fighter Squadron operational chronology.
- Pahl, Gerard. Fall of Hermes. Research transcription of the surviving archival copy of the July 2004 Air Classics article.

13. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΠΤΩΣΗΣ

- recovery thunderbolt-zeef-2019-02-20_21-53-23-958.jpg. Original digital research image. EXIF original-capture timestamp: 29 September 2012.
- recovery thunderbolt-zeef.jpg. Alternate orientation/version of the same recovery image. EXIF original-capture timestamp: 29 September 2012.
- thunderbolt-parts1.jpg. Original digital research image. EXIF original-capture timestamp: 14 October 2012.
- Thunderbolt parts4.jpg. Original digital research image. EXIF original-capture timestamp: 14 October 2012.
- thunderbolt parts 5.jpg. Original digital research image. EXIF original-capture timestamp: 14 October 2012.

14. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

- Theunissen, Lex. Correspondence with the researcher concerning inherited crash-site fragments, the identity of Leo Theunissen, contact with Märy, provenance and technical comparison of transparent material. 10 May 2021; 10–11 August 2026.

15. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ, ΠΙΝΑΚΕΣ, ΠΡΟΦΙΛ.

- United States Army Air Forces photographic collections, U.S. National Archives and Records Administration.
- James C. Stewart Collection, The Museum of Flight.
- Myrsine Petrie Collection, material reproduced via Air Classics.
- William Nikitas Collection, material reproduced via Air Classics.
- Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder photographic and memorial collection.
- 56th Fighter Group historical photographic collections.
- U.S. Army Human Resources Command / Freedom of Information Act archival reproductions concerning Arthur Sugas.
- U.S. National Archives photographic references including 49659AC and 54972AC.
- Digital aviation artwork and reconstructions by Antonis Karydis. All rights reserved.
- AI-assisted digital artwork and image compositions created with ChatGPT / OpenAI for the research and

17. ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Fold3. Digital access platform for U.S. military records, including Missing Air Crew Report No. 265 and Arthur Sugas-related material.
- National Archives and Records Administration. Catalog and research guidance for Missing Air Crew Reports, passenger-arrival records and U.S. Army records.
- Ancestry. Genealogical and civil-record indexes concerning the Sugas family. Used as a finding aid where applicable.
- FamilySearch. New York passenger-list collections and genealogical research guides. Used as a finding aid.
- Kalamazoo County Naturalization Index. Entries concerning Constantine, Mary and other members of the Sugas family.
- Find a Grave. Arthur Sugas memorial entry. Used only as a supplementary memorial/genealogical resource.
- TracesOfWar. Arthur Sugas biographical entry. Used for comparison with later secondary historiography.
- Greeks in Foreign Cockpits website. Earlier Arthur Sugas profile and associated research material.

- Stichting Heemkunde Van Wilre tot Wolder website. Arthur Sugas memorial and local-history material.
- Lostplanes.net. Arthur Sugas / P-47C-5-RE 41-6372 crash-site investigation.

9. βοηθητικές ψηφιακές και γενεαλογικές βάσεις.

Οι πηγές χαμηλότερης κατηγορίας δεν χρησιμοποιήθηκαν για να υπερκεράσουν πρωτογενή τεκμήρια. Οπου μία μεταγενέστερη αφήγηση δεν μπορούσε να επιβεβαιωθεί ανεξάρτητα, παρουσιάσθηκε ως τέτοια και όχι ως αποδεδειγμένο γεγονός.

18. ΕΙΔΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟ “FALL OF HERMES”

- Η δημοσίευση του Gerard Pahl αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ιστοριογραφίας του Arthur Sugas, ιδιαίτερα για την οικογενειακή και κοινοτική μνήμη του Kalamazoo και για την αφήγηση της τελευταίας αερομαχίας. Δεν χρησιμοποιήθηκε όμως ως υποκατάστατο των πρωτογενών στρατιωτικών εγγράφων όταν αυτά ήταν διαθέσιμα. Ειδικότερα, η περιγραφή που αποδίδεται από τον Pahl στον Harold “Bunny” Comstock χρησιμοποιήθηκε μόνο ως μαρτυρία αποδιδόμενη μέσω του Pahl, επειδή δεν έχει εντοπισθεί ανεξάρτητα το πρωτότυπο έγγραφο του Comstock πάνω στο οποίο βασίσθηκε η δημοσίευση. Δεν πρέπει συνεπώς να χαρακτηρίζεται ως ανεξάρτητα ελεγμένη πρωτογενής κατάθεση.

I. ΕΙΔΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΓΕΝΝΗΣΗΣ

- Τα ισχυρότερα διαθέσιμα πρωτογενή έγγραφα καταγράφουν ως τόπο γέννησης του Arthur Sugas τα Trikala/Trikkala, Greece, χωρίς να προσδιορίζουν Θεσσαλία ή Κορινθία. Οι μεταγενέστερες ψηφιακές βάσεις που αποδίδουν συγκεκριμένα την Κορινθία δεν συνοδεύονται μέχρι σήμερα από εντοπισμένο πρωτογενές ελληνικό ή αμερικανικό έγγραφο που να αποδεικνύει την περιφερειακή αυτή εξειδίκευση.Για τον λόγο αυτό η τελική έρευνα διατηρεί ως ασφαλή διατύπωση: Trikala, Greece — exact locality unresolved.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

Κατά τη σύνθεση της τελικής βιογραφίας εφαρμόσθηκε η ακόλουθη γενική ιεράρχηση:

1. σύγχρονα επίσημα στρατιωτικά, διοικητικά και πολιτικά έγγραφα,
2. επιχειρησιακές αναφορές και σύγχρονες καταθέσεις αυτοπτών,
3. επίσημα Graves Registration και casualty records,
4. τεκμηριωμένα φυσικά ή φωτογραφικά κατάλοιπα,
5. σύγχρονη ή ασφαλώς αποδιδόμενη προσωπική μαρτυρία,
6. μεταγενέστερη οικογενειακή και τοπική μνήμη,
7. οργανωμένη ιστορική και αρχαιολογική έρευνα,
8. δημοσιευμένες δευτερογενείς μελέτες,